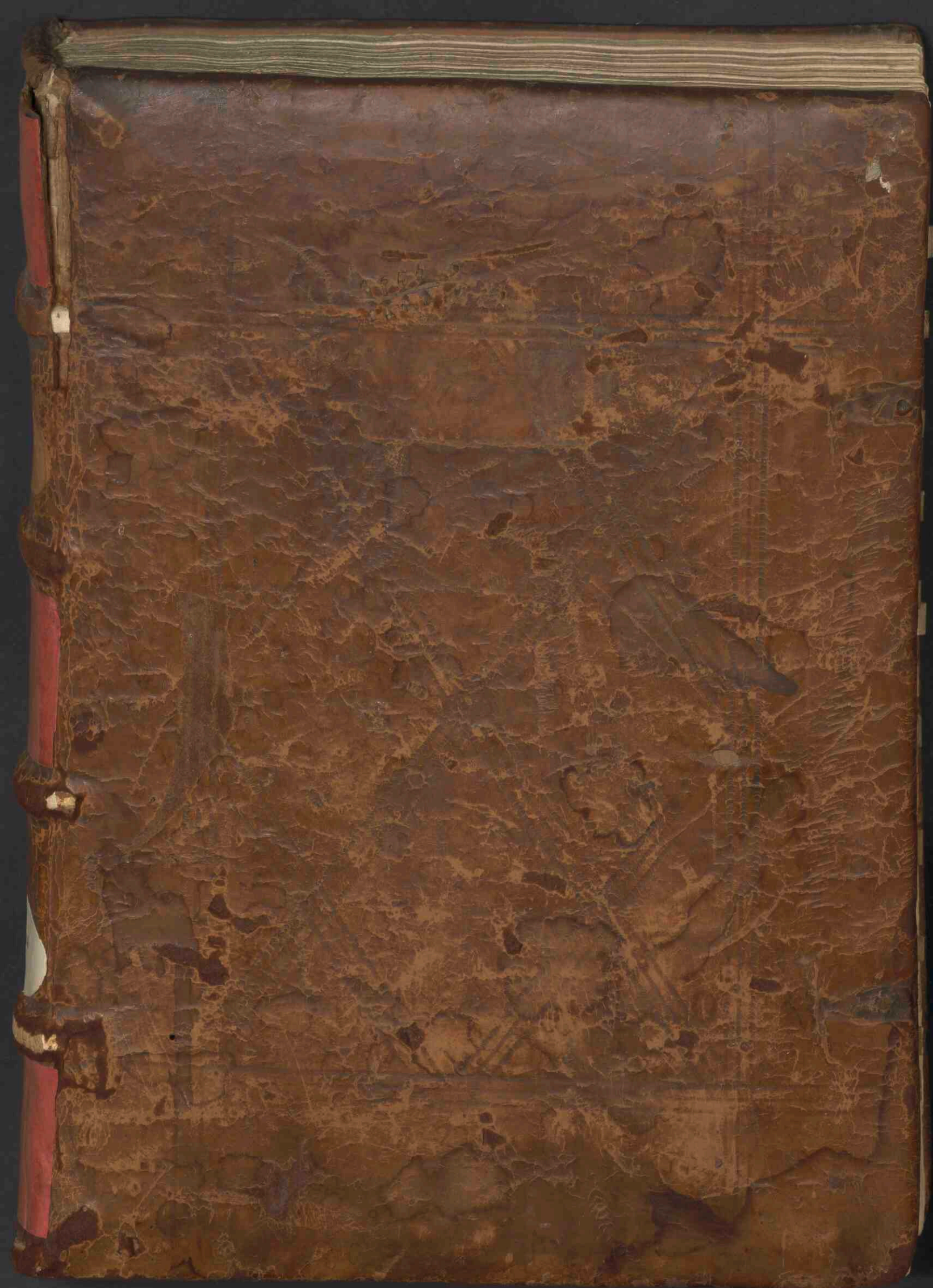

Defensorium fidei contra iudaeos, hereticos et sarracenos libros seu dyalogus septe[m] continens. Incipit feliciter.

<https://hdl.handle.net/1874/456944>

Dit boek is gescand in het kader van het Incunabelen project.

Een incunabel of wiegendruk is een boek of geschrift dat gedrukt is vóór 1 januari 1501. Gezien de bijzondere aard van deze vroege gedrukte werken is besloten deze uitgebreid te beschrijven en te digitaliseren.

Meer informatie over de collectie is beschikbaar op:

<https://repertorium.library.uu.nl/collectie/incunabelen/>

Bij deze boeken wordt ook de volledige buitenkant gescand en een scan gemaakt van het geopende boek. De hierna volgende scans zijn (in volgorde waarop ze getoond worden):

- het midden van het geopende boek*
 - de rug van het boek
 - de kopsnede
 - de frontsnede
 - de staartsnede
 - het achterplat

*Een deel van de banden in deze collectie bevatten meerdere titels, het is dus mogelijk dat de pagina's in deze overzichtsscan horen bij een andere titel.

This book has been digitized as part of the Incunabula project.

An incunable or incunabulum is a book, pamphlet, or broadside that was printed before January 1st 1501. Due to their special nature a project has been started to better describe and then digitize these early printed works in our collection.

More information on this collection is available here:

<https://repertorium.library.uu.nl/collectie/incunabelen/>

The digitized version of these books includes scans of the outside of the book and a scan of the open book. The scans after this notice are (in the order in which they are shown):

- the open book (opened approximately in the middle)*
 - the spine
 - the head edge
 - the fore edge
 - the bottom edge
 - the back board

*Some of the bindings in this collection contain multiple titles, therefore it is possible that this scan shows pages which belong to a different title.

hoc modo scriptum est. **Q**uod deus est scimus: sed quid si scire ve-
limus: supra nos imus. **S**ed quod sit summus et ymaginatus et pater
mus scimus. plus scire nequimus. **H**is alijsque multis que sigillatim
percurrere hecine dialogaris angustia non patitur: euidenter os-
tensum est. nobis licere nullatenus maiestatem perscrutari. ius po-
nere potestati. modum circumscribere infinito ut ait magister sen-
tentiarum in primo. **BEVLIV.** Pulchre admodum atque apposite non
minus augustinus certe aut hilario de re tam excelsa et incomprehensibili
deseruisti o anima. **Q**uod te in hercule facturam tam dilucide
et tam compendiose minime arbitrabar. **ANIM.** De sacramento
unitatis atque trinitatis summe et ineffabilis inter hec que
multa iam dixi nichil eius ineffabilitate me dignum tradidisse profite-
or: sed potius cum augustinus vere atque humiliter audeo confiteri miraculata
eius scientiam ex me inuoluisse. nec potuisse me ad illam. **P**auca tamen hec
ex radicibus theologice veritatis dixi. **A**dversus que si est quisquam
qui velit arguere: garrulus ille erit potius quam disputator.

**De sempiterno dei filio. et de sua eterna ac ineffabili generatione
Tractatus quartus.**

BEVLIV.

N ergo ut predicis gloriosissimum decentissimumque deo
est consubstantialem et coequalis filium genuisse: igitur probari
potest. **ANIM.** Hoc ipsum primo ex fide et reuelatione innotuit. **D**einde multa rationabilia ad hoc argumen-
ta inducuntur. **Q**ue et si hoc omnino non demonstrarent: probabiliter tamen pro-
suadent. **E**t sicut fidei veritas ratione ad plenum demonstrari aut pro-
bati non potest: ita nec reprobari. **E**ni uero si fides catholica probari
omnino seu demonstrari posset: iam non fides sed scientia esset. **S**cientia enim teste
philosopho est habitus per demonstrationem acquisitus. **BEVLIV.** **E**t quod pater fili-
um coeternum sibi et coequalis non habeat hac fortissima ratione pro-
bo. **O**mne quod natum est principium habet. **S**i ergo filius est natus est.

Si natus est: erat quoniam non erat filius. **ANIM.** **Q**ui hoc dicit
non intelligit etiam natum esse deum sempiternum. ut sit coeternus patri
filium. **S**icut splendor qui gignitur a sole vel ab igne atque diffunditur
coeuus est illi. et esset coeternus. si sol aut ignis esset eternus. ut
ait augustinus in libro de trinitate. **E**t alibi conformiter ait idem augustinus
Quid possumus in creatura inuenire coeternum. cum non inueniamus
in ea eternum. **S**ufficit ut ad similitudinem inueniamus coeuum. **S**plendor
est de igne. et tamen coeua sunt. **S**imiliter ymago in aqua et vir-
gultum natum super aquam coeua sunt. **D**a michi ignem sine splendore.
et credo patrem fuisse sine filio. **A**d hoc etiam aliter abbas. sed tamen
concorditer sic respondet. **E**go filium ex deo natum esse confiteor. quod
reliquum est impietatis horresco. **S**criptum namque est in veteri testamento
ut vel unum e pluribus dicam. **A**n me non fuit alius deus. et post me
non erit. **Q**uis igitur hoc dicit. pater an filius? **S**i filius: ante me
inquit non fuit alius deus. **S**i pater post me inquit non erit. **H**ic prior
ille posterior non habet. hec ambrosius. **R**ursum quoque augustinus
idipsum rationabili hac humana comparatione probat. **H**omo
pater si potuisset equalis sibi filium genuisset. **Q**uis ergo audeat
dicere quod hoc omnipotens non potuit? **A**ddo etiam quia si posset
homo maiorem melioremque seipso filium gigneret. **S**ed maius
vel melius deo quicquam esse non potest. **D**eus ergo cur non equalis
ut falso opinatur arrius filium genuit? **C**ui nec anni necessarii
fuerunt. quibus adimpleretur equalitas: nec omnipotentia defuit
An forte noluit. ergo quod absit inuidit? **S**ed non inuidit. equalis
igitur genuit. hec augustinus. **E**t conformiter ad augustinum rationat
eximius doctor richardus parisiensis ita dicens. **S**i deus pater noluit
quod perfecta voluntas exigit: ubi est plenitudo bonitatis? **S**i
autem velit quod fieri non potest: ubi est plenitudo potestatis?
Dulce igitur et potest filium sibi coeternum et coequalis generare
hec ille. **BEVLIV.** **S**i licet ita arguere: simili ratione dici posset
quod homo esset equalis et consubstantialis deo. et quod creatura fuerit

E. fo.

207

RARIORA

Cm

Cm

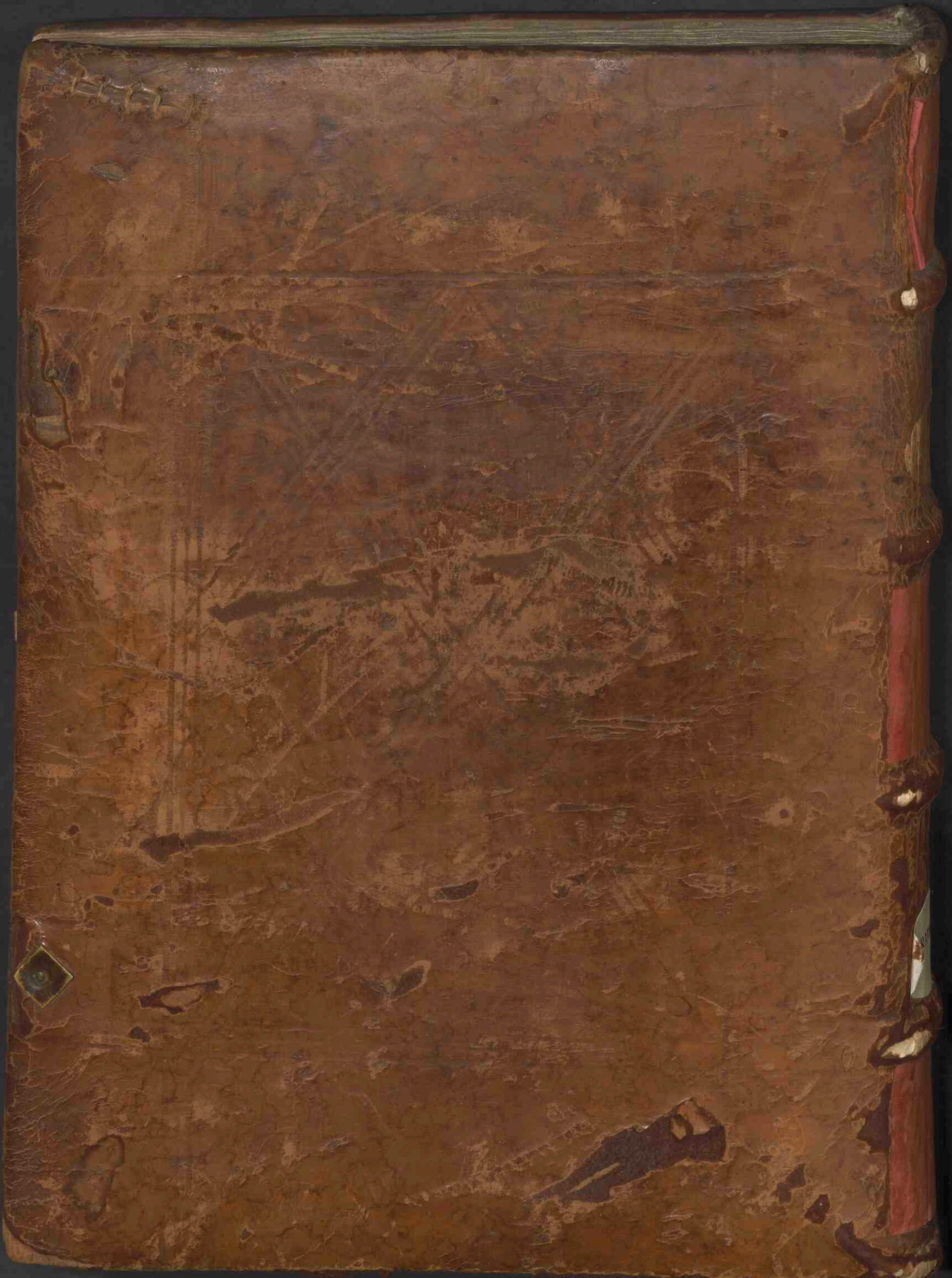

Cm

Cm

Liber mōsterij sã Pauli i trajecto inf̃er̃i.

199. **Defensorium fidei contra Judaeos, haereticos et Saracenos.**
[Utrecht, Nic. Ketelaer en G. van Leempt c. 1473.] 2o.

E. 2o. 2071

Type 1. — HMT 37 (38) 1. — HC* 6083. — CA 558. — MMW II 213. —
Peddie II p. 213. — Pell. 4185. — Pr. 8845.

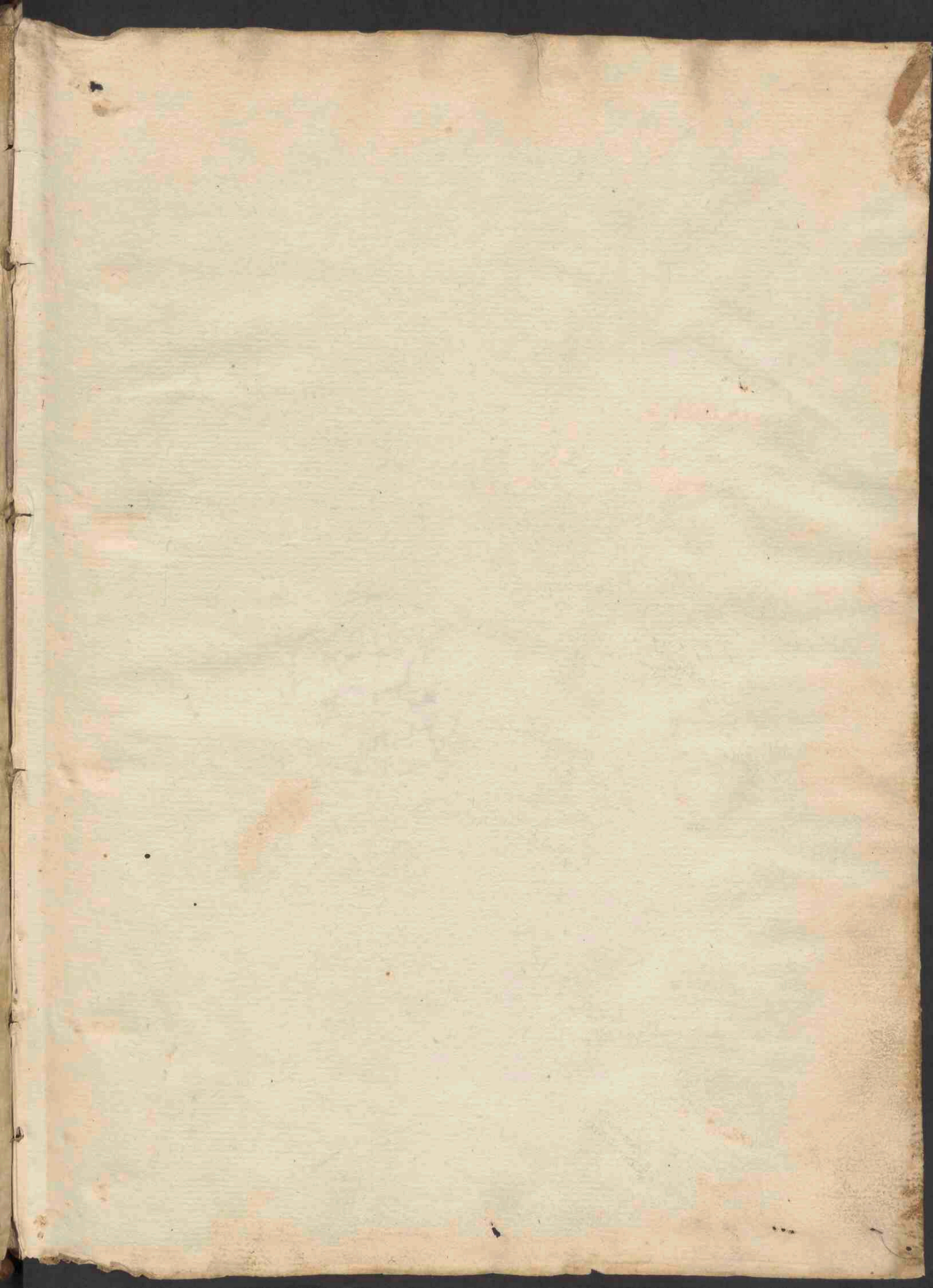
Samengeb. met nr. 182. — In den catalogus van 1670.

182. **Claudianus Siculus, Claudius, De raptu Proserpinae.**
[Utrecht, Nic. Ketelaer en G. van Leempt c. 1473]. 2o.

E. 2o. 2072

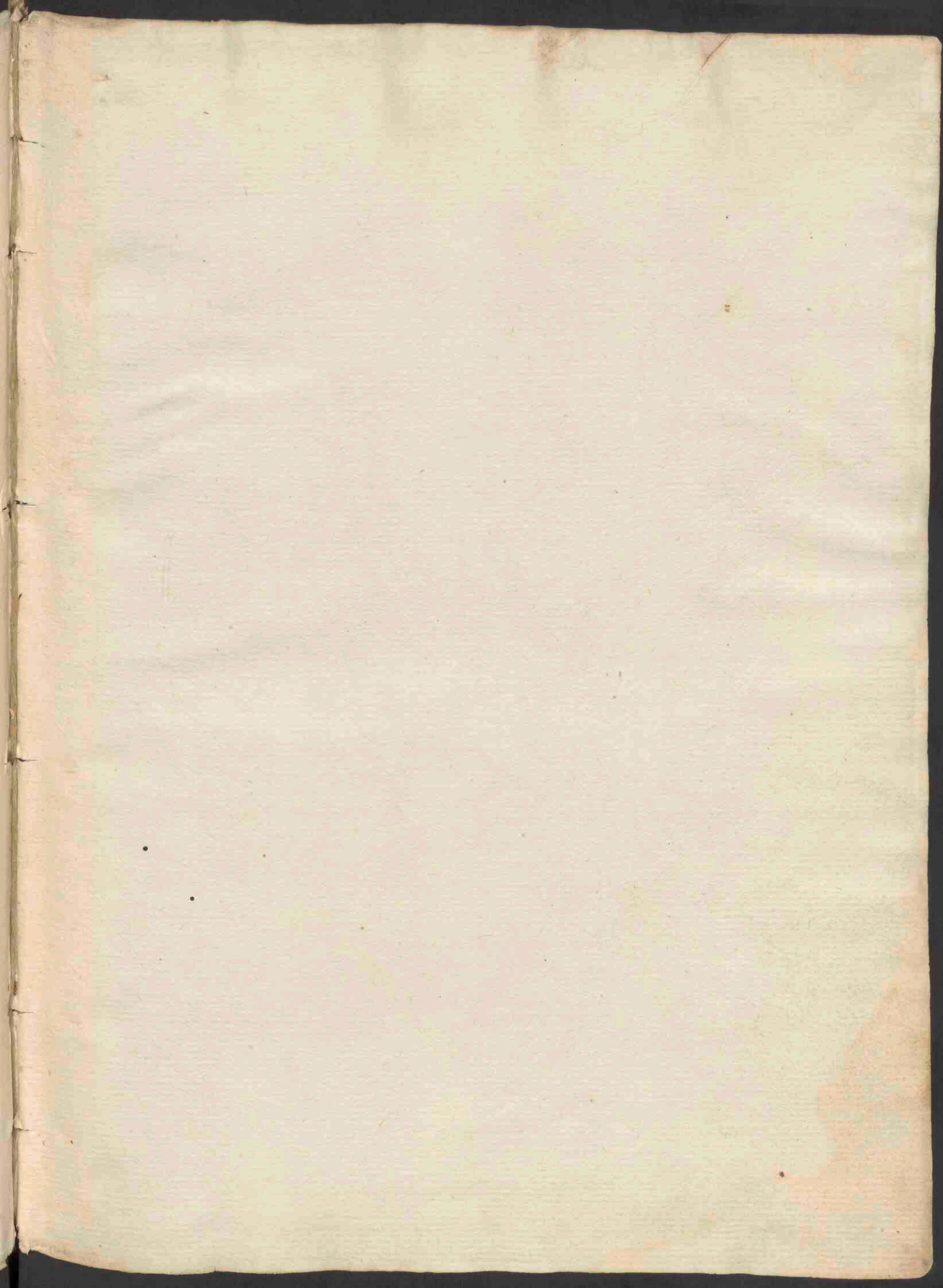
Type 1. — HMT 37 (38) 1. — HC 5377. — CA 447. — MMW II 206. —
Peddie II p. 182. — Pell. 3804. — Pr. 8844.

Op het 1e schutbl. en op bl. 2a van het 1e stuk van dezen bundel: „Liber
monasterii sancti Pauli in trajecto inferiori”. — Samengeb. met nr. 199.

Theologia
Folio n°. 207.

C.A. 558

N. 172. A.

**Defensorium fidei Contra Iudaeos
hereticos. et Sarracenos.**

Claudianus, de raptu Proserpinae

(Ultrap., Nic. Ketelaei et Jac. de Leempt)

N. 182 A

2

Lib⁸ mōstern s⁸ Pauli in tecto inf⁸ 3.

Defensorium fidei contra iudeos hereticos et sarracenos libros
seu dyalogos septē continens. Incipit feliciter. ¶ Prologus.

Audite senes. audite iuvenes. viri atq; mulieres. supi
atq; inferi audite. Audite inq; magnū supbi hostis
et humilis ancille cristi pzeiliū. Magnū quippe id ē
qđ pro optimi atq; imortalis dei pietate gerit. Magnū idest
qđ pro sempiterna requie vel inquietudine certatur. Pugnat
hic nō bellicosa hasta: sed fraudulosa astutia. nō corporali atq;
vt plurimū sanabili vulnere: sed arguto atq; interdū inexplica
bili sermone. non brachio forti humano: sed instinctu fortiori
dyabolico. Repugnat nō ferrea cuspide: sed ardua fide. nō duris
vt aiūt et solidis armis: s; puris ad deū et deuotis lacrimis. nō
veste calibea: sed frima cōstantia. s; dei grā. Si vincenti palma
a iohāne in apocalipsi promittit: hodie victrix anima laurea
nimirū palma; donabit. Verū quid sibi hec tā longo suspensa
exordio velint: iterū atq; iterū audite. ¶ Demon ille nomine
belial paulo apud inferos plutone minor hūane semp inuidens
quieti. decoram quā deus olim plasmauerat castelloq; corporeo
locarat animā. lingua eius vipea atq; infernali sibilo recedere
a deo factore suo qđ fraudulose quondam et qđ facillime proch
dolo optinuit. At vero pius et misericors deus hanc fragilē
et surreptam et nō suo sed alieno motu lapsam erigere. suis in
nouare sacris. eamq; de suo noie cristianā dici mira clementia
atq; incredibili pietate volens: ex domino seruus. ex deo homo
ex verbo caro factus est. Quod rursus videns belial nec ferre
valēs. simulq; permetuens hanc ipsam sic innouatam animam
suo substitutā loco. supasq; sedes obtenturā quas ipse amiserat.
p̄motus invidia. tū castellū. tū ipsam denuo arripere temptat.
Castellū igitur primo cū argutis ratioibus. dehinc animā cum
blandicijs et verbis dulcibus hoc modo aggreditur.

Sequuntur tituli librorum septem seu dyalogorum in presenti
volumine contentorum. **E**t primo.

De cristo summo opere diligēdo. eodemq; toto corde totisq; viri
bus imitando colendo atq; adorando. **D**yalogus primus.

De Immortalitate animarum. et resurrectione corporum. **D**ya
logus secundus.

De martiribus et miraculis. de vera dei et falsa hominum pa
ce. **D**yalogus tertius.

De mirabili orbis conuersione ad cristum. de sedis et legibus.
et de comparatione earum adiuicem. **D**yalogus quartus.

De vera et falsa religioe. probatio qd deus est. et qd vnus et non plu
res. et quomodo querendus seu inueniendus est deus. **D**yalogus quintus

De peccato originali quomodo contrahitur et quomodo expiat
et de baptismo paruulorum. **D**yalogus sextus.

De summa trinitate et fide catholica. **D**yalogus septimus in sep
tem tractatus seu capitula diuisus.

Introductio probabilium rationum qd in deo stante simplicissima
vnitate essentie: vere consistat personarum trinitas. **T**ractatus primus

Probatio eiusdem sancta luculentissimis sacre scripture testimonijs
et rationibus. **T**ractatus secundus.

Probatio eiusdem tercia alijs et fortioribus sacre scripture testi
monijs ac rationibus. **T**ractatus tertius.

De sempiterno dei filio. et de sua eterna atq; ineffabili generati
one. **T**ractatus quartus.

De sempiterno spiritu sancto. et de sua eterna atq; ineffabili spira
tione. **T**ractatus quintus.

Cur deus homo. et de conuenientia incarnationis diuine. **T**racta
tus sextus.

De prantissimo eucaristie sacramento. eiusq; institutionis efficiēte
causa et finali. **T**ractatus septimus.

3

De cristo summpere diligendo. eodemq; toto corde totisq;
viribus imitādo colendo atq; adorando. Dialogus primus.

DELIAN.

Nobitricēs iam iam michi porrige aures o
nobilis o decora et suauissima dei factura
humana caro. qñquidem dicturus ea sum
tibi ac probaturus que tuū honorē et tuā
utilitatē p̄ maximā cōcernūt. Quare michi
adesto tota quantum mente vales. quantum
calles astutia. tibi vt iam dixi et mirā et vera et que i rem sint
tuam magna locuturo. Collocata in te est atq; infusa speciosa
quedam ac spiritalis creatura quā animā vocant. et quā sine
modo cristus et sine fine amat. in tuū si quicq; luminis habes
multiplex atq; ingens malum. Omnibus namq; in rebus ea
tibi resistit aduersat̄ officit. et tue volūtati sua semp et vbiq;
volūtas cōtraria est. Pult enī te ieiunare: vt ipsa impūghetur
laborare: vt ipsa quiescat. tua dari pauperibus: vt ipsa diteat̄.
Nemo ē sensatū habens animū hec omnia qui damnosa tibi eē
clarius ipsa lampade phebea non intelligat. Nec me talia flā
mato promere liuozis aculeo putes o generosa caro. qñdoquidē
si lapis aut bestia non es: ea ipsa que dico tū recta equitate. tū
summa racione plena fateberis. Caro namq; dū ieiunat: nimis
macerat̄. dū laborat: nimis atterit̄. dū vigilat: nimis torq̄t̄. sua
si det pauperibus: paup̄ et ipsa tota efficitur. si se flagris affici
at: tabescit vti p̄. et vibicibus maculisq; tota denigratur. Que
so ergo te at p̄ hortoz. per si qua tibi est tue salutis cura. si tibi
vite dulcedo. si rerū copia. si malozum inopia cara est: parcens
tibi. et michi parcens esto o generosa caro. tibi hac pro tua pa
rentia dapes atq; opes. tremēdos fasces. delicias persuauēs.
amēna loca. decora atq; āpla palacia cū vniuersa mūdi pompa
et gloria daturō. Hoc vnum tibi verum dicere. atq; audacter

affirmare non dubitem . Qui pauper . qui abiectus . qui miser
fuerit in hoc seculo . in futuro q̄ et miser et abiectus et pauper
et infelix etiā habebit̄ . Que gratia inquit maxim⁹ poetarum
virgilius curruū armorūq̄ fuit viuis . que cura nitētes pascere
equos . eadem sequit̄ tellure repositos . **CARO.** Nō sunt exigua
que tu narras o belial . nō absurda quidem . nō friuola . non de-
niq̄ sollicita attētionē idigna . Quibus ego si mei iuris essem:
p̄ facile mediussidius assentirē . Sed nō sum sola prochdoloꝝ
nec libera . Est enim que mouet me et regit emula mee patris
anima . Quā licet īuisibile hac visibili mole contineam . isloq̄
meo vt sic dicā arteē ac diffiniat̄ loco: pars tamen ipsa melioꝝ
nostri est . Que dū vult . me vīcere: dūq̄ etiā vult . vīci equidem
a me potest . Hec si tibi morigera atq̄ assentiens erit: ego non
dissentia . Age igit̄ vade . ipsam aggredere . et tu si quid potes
ad tuā sentētia verte . **LELYAL.** Affari te iādudū o splēdida
o speciosa omniūq̄ pulcherrima creatura desidero . tuū magna
cū affectu et caritate vera cōmodū procurare modis omnibus
volens . tibiq̄ ea consulere . ea suadere . que toto mūdo teste tuo
honori et tue vtilitati cōcedent . Te rumor est tā misere et tam
p̄dite miserū illū crucifixū multo ardoze et multo callo labore
diligere . Qua de re tibi mehercule admodū cōpatioꝝ cōdoleoq̄
Nam tu cum sis p̄nobilis et generosa puella . decoꝝe insignis .
egregia forma . prestās iuuēta . a planta pedis vsq̄ ad verticē
īmaculata . p̄rantissimos tuiq̄ similes generosos atq̄ insignes
amare: nō illū pauperē ac ignobilē fabri filiū deberes . Nō ex-
istimes tñ . q̄ ista p̄ferre vel sui iuidia . vel tua speciosa ymago
me faciat . Est enim crede michi zel⁹ optim⁹ et tue salutis amor
q̄ fari me talia cogūt . Nō paucas ecce rōnes cur ip̄m vel tantum
amare nō dēs . **Oratio.** tu nazarenū illum fabrum fabriq̄ vt dixi
filiū sñ mō et sñ sine amas: ip̄e vero te nō redamat . Sed esto te
forte amet . alias etiam atq̄ alias . rurs⁹q̄ alias et q̄ plurimas

4

amat. Porro omnium qui uiuant ipse est pauperrimus. proflus
nichil quo te dotare valeat habens. ex paupere enim matre.
in paupere etiam et vili et alieno presepio natus. pauperrime
conuersatus. nudus crucifixus. in alieno quoque sepulchro tumu-
latus est. Ille etiam ille cuius amore de bacharis talia de semet-
ipso verba dicere solitus erat. Pulpes foueas habere. et volu-
cres celi nidus. se vero capiti suo reclinatozium non habere. Quid
multa? Eius consortes quique eum seu adhuc uiuentem seu vita
functum insecuti sunt omnes sicut et ipse pudenda morte atque
horribili interierunt. Tu enim non ignoras stephanum lapidibus
fuisse obrutum. petrum et vna andream ac philippum crucis
patibulo affixos. paulum capite truncatum. et bartholomeum
decoriatum. Hi tamen eius complices ac discipuli fuere omnes
Quare michi o tenerrima o speciosa et suauissima anima crede.
crede inquam maxima que tibi afferunt comoda suadenti. Alioquin
omnes te generationes non tam profecto stolidam quam infelicem
dicent. et te pulchrum erit cum ignoto per totum perisio mundum
digito monstrarier et dicier hec est. Hec illa est fortunata quon-
dam et preclara par angelis anima. que dum ymaginario cuidam
et fantastico et infructuoso amori opera dat: infortunata ignobilis
tabida et tenebrosa effecta est. **ANIMA.** Tuis tum virulentis
tum fraudulentis suasibus ad manum habeo quidnam in te sine mora
retorqueam o sathana. Falsa enim sunt que proponis vltro citroque
falsa o maledicte dyabole. Sed eo certe minus amiror quam solens
more tuo feceris. Teste enim veritate tu es mendax. et ipsius men-
daci pater. Et licet abs te proposita superficialem quamdam veri
effigiem habeant. Sic tamen est tenuis et macra hec superficies
ut rarissimam dumtaxat corticem tegat. Qua parumper ablata.
ipsa adtutum falsitas tenui sub cortice latens erumpet: et veri-
tas clara in luce apparebit. Sed his omissis que dici parte ab altera
possunt. ad rem ipsam propero. Dixisti in primis quam ab amato meo

criso non redamoz. **M**iroz cur vt sinoñ apud virgiliū aut ali
ozū moze qui mēdacia eloqui volūt a vero nō incipis. Cūda
equidem tibi rex fuerit quecunq; fateboz vera inquit. nec me
argolica de gente negabo. hoc pzimum. dehinc falsa fida atq; sub
iecit. Ita hoc loco te non fecisse dignū satis admiracōe iudico.
Ab amato meo criso inquis nō redamoz. **M**entiris profedo.
Nam ad similitudinem suā atq; ymaginē me nō ex limo terre.
nō vlla pzeiacente ex materia. sed de nichilo omnipotenti sua
virtute creare dignat⁹ est. **H**oc reuera amoz est. et quidem mag
nus. **A**ddo q; pl⁹ me q̄ te diligit. **C**um enī ābo dāpnati. celo
pziuati. mortū addidī. paradiso pulsi. tu celesti ego terrestri es
sem⁹: me placuit illi. et nō te redimere. **T**u me ergo o dulcis et
p̄ssime ihesu tua maxima bonitate ex nichilo aliquid et imoz
tale esse dedisti. tu me perditam saluasti. vili emptam poms
preciosissimo fere toto sanguine tuo redemisti. cuius vel guttu
la vna suffecisset. scripturam tamen adimplere voluisti dicētem
quia apud te misericordia et copiosa apud te redemptio. **M**eri
to ergo te xpiziste. sed longe magie. longeq; amata pzius: amo.
Quis obsecro tā saxeus aut ferreus est qui non amet amatus?
Quid vero est o belial q; tam nobilis tam inclite tam ge
nerose atq; illibate virgīs natū. vix vtiq; tā sc̄m. vix ope et ser
moē tā virtuosum. si tamē virū ipsum appellare fas est vt ait io
sephus. et fabzum et fabri filium. cum tanta superbia et tanta
iniuriandi voluptate appellas? **A**n non alia quibus appelletur
clariora ipse nomina habet? **L**ux eterna. patris verbum. splen
dor. ymago. sapientia. veritas. an ista sibi recte attributa voca
bula ignoras? **N**on profedo ignoras sed sicut olim qui ex te
sunt de criso loquentes iudei sathanizabant. ita in pzesentia tu
sathana sermonem de criso faciens mutua quadam atq; amo
rosa vicissitudine iudasas. **N**onne patrem eius nouimus et
fratres inquit iudei. nonne hic est filius fabri mathei. xij.

5

Vide quid dicāt. cōsidera quid sequeris o helial. **T**u illum fabri filium dicis qui tamen vt in celis sine matre. ita in terris sine patre est. vt pulchre ait origenes. **D**e cui⁹ virginea omni honore atq; amoze pzosequenda matre etiā pulchre ab eodē scriptum est. **H**anc non grauidauit ioseph vir iudeus: quinymo hoc fecit onipotens deus. **N**on ergo fabri is filius esse potest. qui nullius omnino viri filius est. neq; duos illum patres habere deuit. qui filius vnus et vna dumtaxat persona diuina est. **A**t verum certe dum ad me redeo loqueris. **F**abri reuera filus est: sed non illius quē tu quēq; iudei falso putatis. sz illi⁹ qui fabri catus est auroram et solem vt ait crisost. cui⁹ opera manuū sunt celi. cuiusq; in manib⁹ sunt onēs fines terre vt ait pph. i. **Q**uin et ipsemet filius vt vni⁹ cum patrē essentie: sic vnus cū patrē artis est atq; sciēcie. **Q**uis pulchrā hanc queso mundi fabricam nisi pater et filius et spiritussandus fecit? **E**t quis factam ne in seipsam vergat nisi pater et filius et spiritussandus quotidie protegit? **O**mnis quippe creatura etiam angelica sibi relicta in nichilū vnde facta est cadit. **D**eus. n. vt ait gregori⁹ suo pntiali esse dat omnibus rebus esse. ita qd si se reb⁹ vel ad momentum subtraheret. sicut de nichilo facta sunt: sic in nichilū defluerent vniuersa. **F**abri vero appellacione quid aliud qd factor vel operator intelligitur? **P**ater meus inquit ad iudeos veritas vsq; modo operatur: et ego operor io. v. **S**ensus est. **C**riaris me o piozum calumpniatrix operum. o turba iudeozum fallax. o popule nequā o viperosum genimen. qd ego in sabbato operans sanitati languidos. et vite mortuos reddo. qd ea ī sabbato pietatis opera facio. que facere etiam in sabbato virtuosum. omittere viciosum fozet. **A**t vero tu ceca mētis obumbrata caligine iudea non intelligis. intelligere etiam multa cordis obduracione non vis. qd ego vnus cum patrē voluntatis atq; potencie ea volo. ea possum. ea facio que et ipse pater. **S**ed creature sue

creator non subest . nec sabbati dominus sabbato est inferior.
Pater itaq; meus et sabbati et legis in sabbato operari pro/
habentis factor vsq; modo operat in sabbato entia conseruan
do. mundum in sabbato gubernando. animas quotidie nouas
creando. solem oriri. flumina fluere. pregnantes parere. fructus
nasci in sabbato faciendo. et egovt ille operor in sabbato. Ego
in q; deus ac dei filius. rex et regia proles nulli quouismodo le
gi obnoxius. pietatis opera. nulla enim alia facio . in sabbato
operor. **C**um et michi patri equali. vt et illi censer non posset
par enim pari non imperat. q; dominus inferior superiori. Qd
enim facio in sabbato non est transgressio sed supgressio. hec
crisostomus. **D**iuus q; augustinus . quo nescio an vllus doctior .
hoc verbum tractans sic dicit. **P**ater meus vsq; modo opera
tur. et ego operor . **O**pera dei attenditis. ego ibi eram cum fie
rent. per me facta sunt omnia . **O**peratus est pater lucem. sed
dixit vt fieret lux . **S**i dixit: verbo operatus est. verbum eius
ego eram. ego sum . **P**er me factus est mundus in illis primis
operibus. per me regitur mundus in istis . **P**ater meus etiam
tunc operatus est cum fecit mundum . et vsq; nunc operatur
cum regit mundum. **E**rgo et per me fecit cum fecit. et per me
regit cum regit . **D**ixit hec dominus ihesus. sed quibus. **C**ecis.
surdis. claudis. languidis . medicum non cognoscentibus et t; in
frenesi mente perdita occidere volentibus . **BEZEL**. **P**ro
inde quid secutum est euangelista declarat. **V**inc ergo inquit ma
gis querebant eum interficere. **ANIMA**. **O** durum cor velle
eum interficere qui mortuos suscitabat . **BEZEL**. **Q**uia non
solum soluebat sabbatum . sed et patrem suum dicebat deum .
equalē se faciēs deo. **ANIMA**. **H**oc iudeis fateor admodū dis
plicebat. et qd displicebat iudeis hoc ipi pri placebat. **H**oc sine
dubio placet etiā his q; hōrificāt filiū sicut hōrificāt prēz. q; si
eis nō placeat: displicebunt . **N**ō enī de; erit maior quia placet

6

tibi o homo: sed tu minor si displicet tibi. **BEZIV.** Comoti
erāt iudei et indignati merito quidē. q̄ audebat homo equalem
se facere deo. **ANNA.** Sed ideo immerito. quia in homine
non itelligebant deum. Carnem videbant: deū nesciebāt. Habi
taculum cernebant: habitatozem ignorabāt. Caro illa templū
erat: deus habitabat intus. Non ergo ihesus carnem equarat
patri: non formam serui domino comparabat. nō q̄ factum est
propter nos: sed q̄ erat quādo fecit nos. Quid nēpe sit cristus
catholicis loquor. Non est verbū tantū. non caro tm̄. sed ver
bum caro factum vt habitaret in nobis. Recensio de verbo q̄
nostis. In principio erat verbum. et verbum erat apud deum.
et deus erat verbum. hic equalitas cum patre. Sed verbū caro
factum est. et habitauit i nobis. hac carne maior est pater. Ita
pater et equalis et maior. Equalis verbo: maior carne. Equalis
ei per quē fecit nos: maior eo qui factus est propter nos. hec aug⁹
BEZIV. Sed respondit ihesus et dixit iudeis commotis q̄
equalem se fecerit deo. Amen dico vobis. Non potest filius a se
facere quicq̄ nisi q̄ viderit patrē facientem. Ad hoc vero iudei
quid responderūt? **ANNA.** Scriptū nō est. et fortasse tacu
erunt. **BEZIV.** Quidam tm̄ qui cristianos se haberi volūt
non tacent. Arriani quippe dicūt nō per carnē. sed ante carnem.
filiū suū qui suscepit carnē minorem esse q̄ pater est. et non esse
eiusdem substancie cui⁹ est pater. Videtis iquiūt quia dñs ihesus
cū animaduerteteret iudeos ex hoc moueri q̄ patri deo equalem
se faceret. talia verba subiūxit. vt se equalē non esse monstraret
Moue batur iudeus aduersus cristum quia equalem se faciebat
deo. et volēs eum corrigere ab hoc motu crist⁹ ei⁹ demonstrare
filiū non esse equalem deo patri ait quasi dicens. Quid irasci
mini: quid indignamini? Non sū equalis. quia nō potest filius a
se facere quicq̄ nisi q̄ viderit patrem facientem. Qui enim non
potest iquiunt a se facere quicq̄ nisi q̄ viderit patrē facientem

vtiq; minor est. non equalis. **ANIMIA.** In hac regula cordis
sui distorta et praua hereticus audiat nos nōdū obiurgantes.
sed adhuc quasi interrogantes. et explicet nobis quid sentit.
Puto enim o quisquis ille es. faciamus enim tōp adesse prese-
tem. vt te si vis pro eo respondentem. tenes nobiscum q̄ in p̄i-
cipio erat verbum. **BEVIAV.** Teneo. **ANIMIA.** Et quia ver-
bum erat apud deū. **BEVIAV.** Et hoc etiā teneo. **ANIMIA.**
Sequere ergo. et hoc fortius tene. quia deus erat verbū. **BE-
VIAV.** Et hoc q̄ teneo: sed ille deus maior. ille deus minor.
ANIMIA. Jam nescio quid paganū redolet. **Cū** cristiano me
loqui arbitrabar. **S**i est deus maior. et est deus minor. duos iā
ponimus deos non vnum deum. **BEVIAV.** Quare et tu duos
non ponis deos equales sibi? **ANIMIA.** Hoc ego non dico.
Equalitatē enim istā sic intelligo. vt ibi intelligā etiā indiui-
duā caritatē. et per indiuiduā caritatē vnitatē perfectissimam.
Si enī caritas quā misit homib⁹ deus de multis hominum cor-
dib⁹ facit cor vnum. et multas hominum aīas facit aīam vnam
collectiue nostro imperfectiori mō. q̄tomagis pater de⁹ et filius
deus in fonte dilectionis est deus vnus essentialiter modo suo
perfectissimo. **E**nī uero cōsequenter audiamus que mansue-
tissim⁹ agn⁹ paulop⁹ ad iudeos verba locut⁹ ē. **S**cio inquit qz
filij abrahe estis s; q̄ritis me interficere. qz sermo me⁹ nō capit
in vobis luce. viij. Vos filij abrahe estis: sed secundū carnem.
non secundum fidei imitationem. **E**t sermo meus non capit in
vobis. **S**i sermo me⁹ caperet: caperet. **S**i caperemī itra rethia
fidei tōp pisces cōcluderemī. **Q**uid est ergo. nō capit in vobis? **Nō**
capit cor vrm me⁹ sermo. qz a corde vro nō recipit. **S**ic ē enim
sermo dei. et sic eē dēt fidelib⁹ tōp pisci ham⁹. **Tūc** enī capit qn̄
capit. **N**ec fit iūria illis q̄ capiūt. ad salutē q̄ppe nō ad p̄niciē
capiunt. **E**t subiūxit dñs. **Q**ueritis me occidē hominem q̄ veri-
tatē dico vobis. **V**eritatē vidi. veritatē loquor. qz veritas sum.

7

Queritis me occidere hominē. Interim non dico filium dei. nō dico deū. non dico verbū. quia non moritur verbū. Hoc dico quod videtis. quia et quod videtis potestis occidere: et quē nō videtis offēdere. hec aug⁹. **BEZIAL.** Sed propter hos sermones tulerunt iudei lapides vt iacerent in eum. **ANIMIA.** Tāta duricia quo curreret nisi ad similes? **BEZIAL.** Ihesus autem sibi non parum timens fuge studuit. et abscondit se ab illis. **ANIMIA.** Tamq̃ homo a lapidibus fugit: sed ve illis a quoz lapideis cordib⁹ fugit. **BEZIAL.** Sunt p̃terea et alij viri etiā p̃docti qui ihesum cristum nil esse aliud q̃ hominem dicūt. sed ita iustū vt dign⁹ sit appellari fili⁹ dei. **ANIMIA.** Et hos etiā tamq̃ hereticos catholica disciplina misit foras. Quia vane glorie cupiditate decepti contenciose disputare voluerunt anteq̃ intelligerent quid sit dei virt⁹ et dei sapientia. et in principio verbum per q̃ facta sunt omnia. et quomodo verbū caro factū est. et habitauit in nobis. Tales audiēdi non sunt. Nec etiam illi qui non verum hominem suscepisse dicunt filiū dei. neq; natum esse de femina. s; falsam carnē et ymaginē simulatam corporis humani ostēdisse videntibus. Nesciunt enī vt pulchre ait augustin⁹ quomodo substācia dei que exuperat omnem creaturam inquinari omnino nō posset: et tamen predicant istum visibilē solē radios suos per omnes corporum feces et sordes spargere. eosq; mundos et sinceros vbiq; seruare. Si ergo visibilia munda visibilibus imundis contingi p̃nt et nō inquinari: q̃tomagis inuisibilis et incōmutabilis veritas per spiritum animā. et per animā corpus suscipiens toto homine assumpto ab omnib⁹ eū infirmitatib⁹ nulla sui cōtaminatione liberauit. Itaq; magnas paciūtur angustias. et cum timent q̃ fieri nō potest. ne humana carne veritas inquinetur: veritatē dicunt esse mentitam. hec aug⁹. Non etiā eos audiam⁹ vt ipse ait. qui propterea volunt cogere vt inter creaturas filium dei

numeremus. quia passus est. Dicunt enim. Si passus est: mutabilis est. si mutabilis est: creatura est. quia dei substantia non potest immutari. Cum quibus etiam nos dicimus et dei substantiam commutari non posse. et creaturam esse mutabilem. Sed aliud est esse creaturam: et aliud suscipere creaturam. Filius ergo unigenitus dei qui est virtus et sapientia dei. et verbum per quod facta sunt omnia. quia immutari omnino non potest suscepit humanam creaturam. quam lapsam erigere. atque iueteratam renouare dignatus est. nec in ea per passionem ipse in deterius commutatus est: sed eam potius per resurrectionem in melius commutauit. Nec propterea verbum per quod facta sunt omnia negandum est natum esse et passum pro nobis. Sicut enim martires passos et mortuos dicimus in corporibus que portabant sine animarum interfectione vel morte. dicente domino. Nolite timere eos qui corpus occidunt. anime autem nichil possunt facere mathei. x. Sic filium dei passum et mortuum dicimus in homine quem portabat sine diuinitatis aliqua commutatione vel morte. Nec eos quos audiamus hereticos qui negant tale corpus domini resurrexisse quale positum fuit in monumento. Si enim tale non fuisset ipse non dixisset post resurrectionem discipulis. Palpate et videte quoniam spiritus carnem et ossa non habent. sicut me videtis habere. luce ultimo. Sacrilegum est enim credere dominum ihesum cum sit ipse veritas in aliquo fuisse mentitum. Nec nos moueat quod clausis ostiis subito eum apparuisse discipulis scriptum est. ut propterea negemus illud corpus fuisse humanum. quia cum penetratio dimensionum sit impossibilis contra naturam huius corporis sit per clausa ostia intrare. Omnia enimabilia sunt deo. Nam et ambulare super aquas contra naturam huius corporis esse manifestum est. et tamen ipse dominus non solum ante passionem ambulauit super aquas: sed etiam petrum ambulare fecit. Ita ergo et post resurrectionem de suo fecit corpore quod voluit. Si enim potuit ante passionem clarificare illud

8

sicut splendor solis: quare non potuit et post passionem ad
quantā vellet subtilitatē in tēporis momēta reducere: vt clausa
posset ostia et omne genus dimensionū penetrare: Non insuper
eos audiamus qui negant ipsum corpus secum leuasse in celum
dominū nostrum. et cōmemorant in euangelio qđ scriptum est.
Nemo ascendit in celū nisi qui de celo descendit io. iij. Et dicūt
quia corpus non descendit de celo. quare non potuisse ascendere
in celum. Non enim intelligunt quoniam corpus non ascēdit in
celum. dominus namq; ascendit: corpus. autem nō ascendit. sed
leuatum est in celum illo leuante qui ascendit. Si enim quisq;
descēdit. verbigracia. de monte nudus: cū autem descenderit ve-
niat se. et vestitus iterum ascendat: recte vtq; dicimus. Nemo
ascendit nisi qui descendit. Nec vestem consideramus quam
secum leuauit: sed ipsum qui vestitus est solū dicimus ascēdisse.
hec aug⁹. **BELIAL.** De hīs vero hacten⁹ satis. Nunc ad reliq;
contēta in oracione mea si habes quitq; facito vt respondeas.
ANAN. Abunde. Cum enim dicis o belial. Esto me diligit
cristus: alias quoq; plurimas et non me vnā diligit. Fateor
idq; omnino michi gratissimū cōcedo. Nam sicut miseris gau-
dium est nō modicū participes habere in erūpnis: gaudiū etiā
felicib⁹ ē felicitatis habere consortes. Ampli⁹ cristi quē admodū
est infinita potencia: sic infinita est et sua dilectio. Satis ergo
superq; satis ipsa suis est. nec amatozum copia pati vsqueq;
inopiam potest. Quod enim infinitum est et quod perfectum
vel minui vnq; aut remitti nō potest. **D**icis insup omnium
qui viuant eum pauperrimū esse atq; ignobilem. Semetipsum
exinamisse dico. serui formā suscepisse. iopēq; se fecisse propter
me. Vnc maior enim feruore diligo. qui cum diues esset. et rex
regū. et dñs dominantū. splendor paterne glorie et figura sbē
ei⁹ pro meo se tantum humiliavit amore qđ vaticināte prophā
celos inclinare suos ac descēdere voluerit. qui tamen imobilis

permanens terram mare et sydera omnia voluit. paruulus in
tempore nasci. qui principiū atq; origo rerū existens maxim⁹
ante secula natus. semperq; ex patre suo ineffabili modo nascit̄.
et cuius munere omnia sunt. omnia nascūtur. omnia viuunt.
femineo lacte virgineo pasci. qui dat escam omni carni. et pas-
tum cunctis animantibus suis subdi parentibus. cuius terra.
celum. maria. supera atq; infera vitare imperium non possunt
Ob hoc istar eius paupertatis atq; humilitatis iugum quo ad
vixero subire non recuso. **S**criptum est enim. **B**eati pauperes
spiritu quoniam ipsorum est regnum celozum mathei. v. **Q**ua
enim ad nos via cristus venire dignatus est. eadem nos ad
eum tendere est necesse. vt pulchre ait ouidius in fine terci⁹
libri vetule de cristo suo tempore de virgine nato sed nondum
propalato ita scribens. Ipsum venturū iā diligo. iamq; paratus
credere doctrine quā dixerit esse sequēdā. **C**ultozēq; suum me re-
promitto futurū. dū tamen ipse trahat. quia si nō traxerit: ipsi
nemo placere potest. et ad ipsum nemo venire. **D**icurus tamen
est qua nos veniamus ad ipsum monstrabitq; viam. quia per
quam venerit ad nos illa tenēda via est. illac nos ire necesse.
Et iam precessit de quadam virgine per quam in mundum ve-
niet. nobis erit hec aduanda. **H**āc mediatricem dabit humano
generi rex largiatoz venie. nostreq; salutis amatoz. **O** virgo
felix. o virgo significata p̄ stellas vbi spica nitet. quis det michi
tantū viuere q̄ possim laudum fore preco tuarum. hec ouidi-
us. **Q**uod ais consequenter o belial discipulos cristi et se-
quaces immatura sicut ipse atq; horribili et pudenda morte nocatos. **E**go respondeo q̄ hī pro exigua temporaliq; pena bea-
tam et sempiterno euo mansuram animabus suis requiem. pro
passione impassibilitatē. pro morte immortalitatem. pro pere-
grinatione eternam patriam inuenerunt. **H**anc vero penam. et
hanc quam abhominabile vocas mortē. nō qz cristo adheserūt

9
nolentes sunt perpesi. ymo sic ipsi libere elegerunt suis sese ini-
micis vltro offerentes. **R**one enim xps ipse. vt a capite incipiam.
suam sepenumero prenunciauit apostolis futura nedum mortem.
sed et specie mortis. **H**ostibus suis nuquid ipse libes inpavidusqz
occurrit. **E**t numquid animoso discipulo strido vtente gladio
vti recusauit. eumqz satis aspere increpauit ita dicens. **C**alicem
quem dedit michi pater non vis vt bibam illum. **i**o. xvij. **E**t
rursus. **A**n nescis quia possum rogare patrem meum. et exhibebit
michi modo plusquam duodecim legiones angelorum. **m**ath. xxvi.
Noluit enim cristus se persecutorum defedi vulnere: qui voluit
suo vulnere omnes sanare. **B**E^LI^UL. **Q**uod cristus non omnino
voluntarie passus est. hac vna et ea quidem fortissima ratione
probo. **O**mitto plandus eius et lacrimas atqz orationes vt non
pateretur in orto fusas. scio enim quid statim diceres. ad id solum
venio quod in ipsa comprehensione sua. posteaquam negat uerum a patre
responsu habuerat: ad prolationem verbi huius. ego sum. abierunt
retrosus hostes et ceciderunt in terram. **i**o. xvij. **Q**uod quidem
non aliasquam ad tutelam sui. hostiumqz terrorem factum fuisse arbitror
AN^IM^UL. **N**on recte sane arbitraris o belial. **N**on enim defensionis
causa hoc fecit dominus: sed vt agnosceret humana presumptio
se nichil aduersus eum posse nisi quantum ipse permitteret. **R**edeo
iam ad martires. **N**onne stephanus eorum princeps ad supplicium
gaudens atqz alacer iuit. **E**t nonne pro suis ipse lapidatoribus
lapide durioribus orauit. **A**ndreas egeat vt eum a cruce non deponere
ret obsecrauit. **P**etrus a libertate in carcerem se crucifigendum
sponte retrusit. **I**gnatius damnatus bestiis. a traiano nuquid se
leonibus vorandum vltro exhibuit. **E**t ciprianus lata in eum mortis
sententia nuquid deo gratias alacriter exclamauit. **L**onga mora est
si vel centesima istiusmodi exeploy partem tagere voluero. **C**onstat
igitur tuas rationes irrationabiles. et tua argumenta deliramenta nullius
roboris nulliusqz momenti. nec tam confutacione quam irrisione digna esse

De immortalitate animarum. et resurrectione corporum. Dialo-
gus secundus. HELIAL.

Speras igitur o vesana et paupercula anima. confidis etiam
o fragilis et misella creatura. credis o celestium nes-
cia rex natione celica atque immortalis esse? HELIAL.
Quid nisi sperare et confidam. quod nisi etiam atque etiam ver-
certumque: firmiter atque indubie credam? HELIAL. Speras
quoque o stolidam post hanc vitam meliorem assequi vitam. eternam
etiam dum corpore exuta fueris speras incolere sedes? Ah prospice
ne te ipsam spe nimia abitione nimia. et nimia credulitate fallas.
Spes est quotidianum et frequens humanarum rerum ludibrium
Spes ait quidam ex tuis leuibus poetis reficit dominum fallit et
ipsa suum. Bene sperando ait petrarcha et male habendo transit vi-
ta mortalium. Crede michi. spes a re longi quae auferat ab aquilone
quandocumque distat. Audi magnam in odium orationem. Nichil mortalibus
arduum est. Celum ipsum stulticia petimus. Nec pro nostro patimur scelus
iracunda iouem potest fulmina. Audi et maiorem in tragediis senecam. Ut
calidis fumus ab ignibus vanescit. ut nubes gravidas quae motu videmus
arctici boreae dissipat impetum. Sic hic qui regimur spiritus effluet. Pro
morte nichil est. ipsa quoque mors nichil. velocis spatii meta nouissima
Spem ponat audi. solliciti metum. Quis quae iaceas pro obitum loco
quo non nata iacent. Tempus nos audum deuorat et chaos.
Mors indiuidua est noxia corpori. nec parcens anime. Trena-
ra et aspero regnum sub domino. Limen et obsidens custos non
facili cerberus ostio. rumores vacui verbaque inania. et par sol-
licito fabula somno. hec ille. Audi et maximum in sapientia salomo-
nem. Quomodo inquit ac iumentorum vnum est iterum. Quis nouit si spiritus
filiorum adam ascendat sursum. et si spiritus iumentorum descendat deorsum?
ecclesiastes. m. Hac igitur spe immortalitatis. cristique tui
lepidis capta sermonibus que habebas omnia contastisti. et ea
pauperibus: erogasti o anima ex pauperibus. o sapienter o bene factum

10

diuites. et ex diuite panperem faciēs. Satius utiq; multo erat
titi liuij hominis prudentissimi fructuosa q; tui cristi dispēdiola
audisse monita. Extrema iquit ille rabies suis credere est. Vide
etiam ne quibusdam sis negotiatorib; persimilis. qui nimia vel
temeritate vel confidentia ducti emūday rerum precii soluunt
longe antea q̄ merces accipiāt. sepenumero nichil inde ppetuo
habaturi. **M**agna tibi videntur et preualida que
producis auctorem testimonia o belia. Profers oratinm. p̄fers
senecam. dehinc magnum in sapientia salomonem. **M**agna in q̄
tibi videntur et multa laude digna senece atq; orati; poemata.
sed cristi Longe maiora sunt et prestantiora sacra dogmata.
Ad oratium itaq; vt respondeam. Poeta fuit ipsa atq; infidelis
oratus. Poeticum illud atq; infidele dictū est. et poeticū atq;
infidele maneat. Sic ad senecam in tragedijs. sic ad reliquos
poetas quos figere ait aristotiles et mētiri plurima: rñdendum
arbitroz. Apud me vero pluris vt modo dixi salubria cristi dog
mata q̄ scurrilia quedam poetarum dicta valebunt. Ipse vero
dominus ihesus non tam verbo q̄ opere. non tam sui oris ad
mirabili tuba. q̄ sui corporis suscitacione gloriozsa humanas
inmortales esse animas demōstrauit. Sed quia versus pro te alle
gasti poeticos: versus econuerso accipe catholicos. Carmina
quippe. vt ait pi; pontifex nuper maximus. si dederis: carmina
reddidero. Mortales domin; cunctos in luce creauit. vt capiāt
meritis gaudia summa poli. Felix ille quidem qui mentem iugi
ter illuc dirigit. atq; vigil noxia que; cauet. Nec tamē infelix
sceleris quem penitet acti. qui; suū facin; plangere sepe solet.
Sed viuūt homines tam q̄ mors nulla sequatur. et velut ifern;
fatula vana foret. Cum doceat sensus cunctos in morte resoluī
atq; herebi penas pagina sacra probet. Quas qui non metuit
infelix prozsus et amens viuūt. et extinctus sentiet illerogum.
Sic igitē cūcti mortales viuere certēt. vt nil iferni sit metuēda

pat. **BEZIV.** Quid vero ad salomonē dicis. quo teste scrip-
tura null⁹ ante fuit nec postea futurus est sapiētior? **ANMA**
De salomone postea videro q̄ paucula adhuc responsiva ad se-
necam verba audieris. Cōcionator nāq̄ ipse est. in illo saltem
tragico per te iā allegato carmīe. Chor⁹ enim ibi it̄ducitur
populum turbāq̄ hominū rep̄tans. Popul⁹ vero vt plurimū
incert⁹ ē et dubi⁹ et indoct⁹. et nōnūq̄ sibi met ipsi cōtrarius.
dicente virgilio. Scinditur incertū studia incontraria vulgus
Sed accipe rursus propriū quo nullū contra quēquē validius
in sua causa testimonium. Chorū enim id est populum incertū
et dubium. et sibi met ipsi cōtrariū. manifeste idē seneca pbat
in postremo sui libzi carmine et conclusionē totius operis ita
dicens. Nunq̄ stigas fertur ad v̄bras inclita virtus. Diuite
fortes: nec letheos seua per ānes vos fata trahent. Sed cū sum-
mas exiget horas consumpta dies: iter ad superos gloria pan-
det. Ecce quomodo chorus hic loqui introductus. animas non
opinatiue quidē. neq̄ inquisitiue. sed diffinitiue potius et
conclusiue inuit esse ppetuas: ibi vero negat. Hic v̄bras stigi-
as et luthēū flumē quib⁹ infern⁹. et superos quib⁹ paradisi⁹
designat̄ astruit: ibi vero p̄sus vt fabulosa rēnuit. **BEZIV.**
Quid iā dicis ad salomonē? **ANMA.** Quod modo dixi ad
senecā. cōcionatorē scilicet et veritatis iqsitorē fuisse. **BEZIV.**
Satis carminū. satis versuū. satisq̄ verballiū auctoritatum da-
bis: sed q̄ p̄ mortē carnis viuat aīa. nulla vnq̄ poteris racōe
dēmonstrare. **ANMA.** Immo de hoc optiaz sed fidei admixtā
hēo racōnem. Tres quippe vitales spirit⁹ creauit oīpotēs deus
vt ait gregori⁹. vnū q̄ carne nō tegit̄. aliū q̄ carne tegit̄. sed
nō cū carne morit̄. t̄ciū q̄ carne tegit̄ et cū carne morit̄. Pri-
m⁹ est angeloz. scdus hoīm. tercius iumētōz oīmz brutorum
aīaliū. Hō itaq̄ sicuti ī medio creat⁹ ē vt eēt īferior āgelo. su-
pior iumento. ita hēt aliqd̄ cōe cū sūmo. aliquid cōe cū infimo

in mortalitatem scilicet spiritus cum angelo: mortalitatem vero
carnis cum iumento. **BEZV.** Tuis placent catholicis ista
que memoras. Sed queso te dum spiritus hominum atque iumentorum
sic discernis. quid est quod salomō ait ecclesiastes. m. Dixi in corde meo
de filiis hominum ut probaret eos deus et ostenderet similes esse
bestiis. Idcirco vnus iuteritus est hominum et iumentorum. et
equa vtriusque condicio. Qui adhuc eandem sententiam subtiliter ex-
ques adiungit. Sicut moritur homo. et illa moriuntur. Similiter
spirant omnia. et nichil habet homo iumentis amplius. Quibus
adhuc verbis generale diffinitionem subinfert. ita dicens. Cuncta
subiacent vanitati. et omnia pergunt ad vanum locum. De terra
facta sunt. et in terram pariter reuertuntur. **ANMA.** Salomonis
liber in quo hec scripta sunt ecclesiastes appellatus est. Ecclesiastes
autem proprie concionator dicitur. In quo salomō quasi tumultuatis
turbe suscepit sensum. Et quot sententias per inquisitionem mouet
quasi tot in se personas diuersorum suscepit. Sed concionator verax
velut extensa manu omnium tumultum sedat. eosque ad vnā sententiam
reuocat. cum in eiusdem libri conclusione ait. Finem loquendi omnes
pariter audiamus. Deum. time: et mandata eius observa. hoc
est omnis homo. Si enim in libro eodem per locutionem suam
multorum personas non susceperat: cur ad audiendum loquendi
finem pariter omnes admonebat? Unde et alia sunt ut ait gregorius
que in libro illo per inquisitionem mouentur. atque alia que per
rationem satisfaciunt. Aliasque exteptati profert animo atque adhuc
huius mundi oblectamentis dediti: alia vero in quibus ea que
rationis sunt differit atque animum a delectatione compefcit. Ibi
namque capitulo. v. ait. Hoc itaque michi visum est bonum ut comedat
quis et bibat et fruatur leticia et labore suo. Et longe inferius
capitulo. vii. subiungit. Melius est ire ad domum luctus quam ad domum
conuiuij. Si enim bonum est manducare et bibere: melius fuisse
videbatur ad domum conuiuij pergere quam ad domum luctus. Ex

qua re ostenditur. quia illud ex infirmantium persona intulit: hoc vero ex rōnis diffinitione subiunxit. Nam ipsas protinus rationis causas edisserit. et de domo lucē que sit utilitas ostēdit dicens. **I**n illa enī finis cunctorum admonetur hominum: et uiuens cogitat quid futurus sit. Rursum illic capitulo. xi. scriptum est. **L**etare iuuenis in adolescentia tua. Et paulopost subditur. **A**dolescentia enī et voluptas vana sunt. Qui diem hoc postmodum vanum esse redarguit qđ prius admonuisse videbatur: patenter idicat. quia illa quasi ex desiderio carnali verba protulit: hec vero ex iudicij veritate subiunxit. Ita etiā in proposito concionator noster velut ex mente infirmantium humane suspicionis sententiam proponit. dum dicit. **U**nus interitus est hominis et iumentorum. et equa vtriusq; condicio. **S**icut moritur homo: sic et illa moriūt. Similiter spirāt omīa et nichil habet homo iumentis amplius. Qui tamē ex diffiniciōe rōnis suā postmodū snīam protulit dicēs. **Q**uid habet amplius sapiens stulto. nisi ut pergat illuc vbi est vita? **H**abet igitur hō ampli⁹ iumentis qđ illa post mortē nō viuūt. hic vero tūc viuere inchoat cū per mortem carnis hāc visibilem vitā cōsummat. **Q**ui etiam cōcionator lōge inferius caplo scilicet. ix. dicit. **Q**uōcūq; potest man⁹ tua facere istā opare. quia nec op⁹ nec ratio nec sapiā nec sciā erūt apud ifēros q̄ tu pperas. **Q**uō ergo vñ ē iterit⁹ hoīs et iumentis. et equa vtriusq; cōditio: aut quō nichil hēt hō iumentis āpli⁹? cū iumenta post mortē carnis nō viuūt: hominū vero spūs pro suis culpis post mortē carnis ad inferos dēducti nec in ipā morte moriūt vt ait gregori⁹. **V**erū enim uero vt cōponā bziter hāc de salōne discordiā. audiat q̄sq; voluerit ei⁹ sup̄ immortalitate mea breuē absolutāq; et verissimā sententiā. **R**euertat puluis ad terrā suā: et spūs ad dñm q̄ creauit illū eccēs. vii. **Q**uid q̄ris āpli⁹ de salōne. qđ vis vlteri⁹. nō ne iā satis sup̄q; satis ad salōne dcm ē. **BELVAL.** **P**er pulchre loq̄ris.

et placere hominibus debent ea que dici. Sed tamen sicut vitā anime in corpore manentis, ex motu corporis homines agnoscunt: ita vitam anime post corpus a quibusdam rebus attestantibus libenter agnoscerent. **ARISTOTELIS.** Numquid non sancti apostoli et martires christi presentem vitam despicerent, in morte carnis animas ponentes: nisi certiores animarum vitam sequi non dubitarent? Tu vero ipse inquis quia vita anime in corpore manentis ex motibus corporis agnoscitur, et ecce hi qui animas in morte posuerunt atque animarum vitam post mortem carnis crediderunt quotidianis miraculis choruscant. Ad extincta namque eorum corpora viuentes egri veniunt, et sanantur, periuri veniunt, et de morte vexantur, demoniaci veniunt, et liberantur, leprosi veniunt, et mundantur, defuncti veniunt, et suscitantur: Deserta itaque eorum anime qualiter viuunt illic ubi viuunt, quorum hic vel mortua corpora in tot miraculis viuunt. Si igitur vitam anime manentis in corpore deprehendis ex motu membrorum: cur non perpendis vitam anime post corpus etiam per ossa mortua in virtute miraculorum? Nulla ut opinor huic rationi cauillatio obsistit: in qua et ex rebus visibilibus cogimur credere quod non videmus. **HELYANUS.** Proinde verone gloriaris o anima. Hec etenim ratio quam efficacissimam prozus atque irrefragabilem censeo non tua sed gregori pontificis olim maximi ratio est. **ARISTOTELIS.** Fateor. Id ipsum quoque si non preuenisses: dicere intendebam. Neque enim aliena pro meis dicta ut plerique alij soleo usurpare. Ista vero et pleraque alia collocata in his dialogis quanto a doctoribus viris perdiscere et melioribus tanto maioris constat esse roboris et firmitatis. Cui satis dicto applaudit quod non minus apposite quam sapienter a cicerone in sua paradoxa dictum est. Qui cum de virtutibus ac morum institutione disseruisset. A philosophis inquit ad eum vnus ex circumstantibus metuebatur ne a lenonibus diceres, socrates disputabat isto modo **Ad** que cicerone. Bene hercule narras. Nam istum doctum et sapientem

virum fuisse memorie traditum est. hec cicero . Nec culpet me
aliquis: sed eo potius qualecūq; op⁹ hoc. et hos labores meos
acceptet. q̄ aliena vt plurimum doctrina vtoz . q̄ meum es et
meos obulos ex auro alie no redimio. Sic enim longe ante me
fecit princeps philosophie aristotiles. sic tullius ī suis oratorijs
libris. sic etiā magnus augustinus. sic iberonim⁹. sic gregori⁹.
sic beda. sic bernard⁹. sic ozigenes. sic albert⁹. sic thomas aqui
nus. et reliqui fecere pen e omnes. Operis namq; ac studij mei
est vt de seipso ait iberonimus multozum libros legere. vt ex
plurimis diuersos carpā flozes. que meliora et vttiliora sunt
instar apīs melliflue delecturus. Nam teste basilio que vttiliora
sunt mandari memorie p̄ncipalius meruerunt. Sicubi vero
vox nostra insonuit non a paternis discessit limitibus. Nostra
quidem etsi pauca. etsi tanto q̄b̄ crist⁹ est huius operis subiecto
indigna. hoc ipsum inq̄ quātulūcūq; est. etsi modicū etsi indig
num acceptare sua pietate dignabit̄. Totū nempe deo dedit:
qui seipsum obtulit. Apostoli tantū nauē et rethia pro cristo
reliquerūt. vidua duo erāt mittit in gazophilatiū. et p̄ferēt
cresi diuic̄s. Bene dixi subiectū hui⁹ operis esse cristū. Tractēt
ali⁹ humanas histoziās et bellica gesta. scribant ali⁹ naturalia.
humana iura. carmina amatozia. comedias. et cetera vana: ego
cristum scribere. cristū colere. cristū adorare. cristū ore cordeq;
et viribus totis amare scire atq; intelligere conoz. Hec est enī
vt ipse ait vita eterna. vt cognoscant te deum verum: et quem
misiſti iherusalem. cristū io. xvij: et ihere. ix. Non gloriē sapiens
in sapia. nec diues in diuic̄s suis. nec fortis in fortitudine sua:
sed ī h̄ glēt̄ q̄ glāt̄ scire et nosse me. Memi etiā dum p̄nla ad h̄nc
essem. p̄misq; operam litteris darem hos a p̄ceptore meo
baulisse versiculos. ipsosq; tā alte ī p̄sillisse memorie q̄ excidere
ab ea pacto vllō nequiverunt. Hoc est nescire sine xp̄isto
plurima scire. Si cristum bene scis: satis est si cetera nescis.

BELIV. Memini attamen primis ab annis studiam te phiē
verum illi que ad nature magis q̄ ad moȳ pertinet indaginem
ANNA. Concedo. hoc. sed iam me contineo. et hāc quantū
in me est passionem: vtinam sic reliquas omnes. mortifico. **Alla**
enī et si est sublimis atq; excellēs. minus tamē vtilitatis. habet
ad vitā. q̄ ista de cristo sacra philosophia que perpetuā homi-
nibus salutem prestat. **Nisi** forte instructor erit ad bene viuēdū
qui p̄uine et niuū et yridis colores quē admodū fiant didice-
rit: q̄ si illa nunq̄. didicisset. aut emendatior erit eius vita cui
aues et pisces noti sunt: q̄ si oīo essent incogniti. **Similia** his
sunt cetera que in illa tradū. hnt enī splendorē cognitionis ex-
imium: vite autē vtilitatē non habent. **At** vero hec cristiana
phiā p̄mmo vera potius et diuīa sapiā tota vt sic dixerī de re
nostra est. **Itaq;** qui huius cognitione omīssa phisice intendunt
hī alienum quodāmodo negotium agere vident: suū omītere
Hinc bernard⁹. **Hec** mea interim phiā. hec mea sublimis atq;
excellsa sapiā: cognoscere crīstum. et hunc crucifixum. **Felix** felix
inq̄ quē veritas per se docet. nō per figuras et voces transe-
antes: sed sicut se habet res. **Rostra** opinio et noster sens⁹ sepe
nos fallit et modicū videt. **Quid** prodest magna cauillatio. nu-
merose questionē cum suis argumētis pene dixerim infinitis
de occultis rebus maximeq; a nobis distantib⁹. et de quib⁹ nō
arguemur in iudicio quia ignorauim⁹? **Grandis** profecto vela-
nia grādis insipientia quod vtilib⁹ ac necessarijs spretis: vltro
intēdim⁹ curiosis et dampnōsis. **Oculos** certe hntes simulacris
persimiles nō videmus. **Et** quid cure nobis ad salutem animaz
quā ars artium esse dinoscitur de generibus et speciebus? **Cui**
eternū verbū loquitur a multis opionibus expeditur. **Ex** vno
verbo omnia. et vnum loquitnr omnia. et hoc est principium
q̄ et loquit nobis io. viij. **Remo** sine illo recte itelligit quicq̄

aut iudicat. Cui omnia vnum sunt. qui omnia ad vnum tra-
hit. et omnia in vnum videt potest stabilis corde esse. et in deo
tranquillus permanente. Qui plene cupit et sapide cristi verba
intelligere. oportet vt totam vitam suā illi studeat conformare
Quid prodest tibi alta de trinitate disputare: si humilitate ca-
reas aut caritate vnde displiceas trinitati: Melius enī est atq;
salubrius sentire compunctionem: q̄ scire eius diffinitionem.
meliusq; est deum et proximum diligere: q̄ diffinitionem cari-
tatis agnoscere. dicente augustino ad suos clericos. Ante om-
nia fratres carissimi diligendus est deus: et deinde proximus. Qua-
propter a quibusdā e nostris sacre pagine doctoribus non ab-
re decisum est. vltimam hominis beatitudinem magis in actu
voluntatis q̄ intellectus consistere. Cedet me sepe vultu legere
et audire. In te totum est quod volo et desidero olumen eternū
et increata sapientia benedicte ihesu. Taceāt omnes doctores.
sileant omnes creature in conspectu tuo. tu michi loquere solus.
Quāto enim aliquis magis sibi vnitus. et interius magis sim-
plicatus fuerit: tanto plura altioraq; sine labore intelligit.
quia de super lumen intelligentie capit. BEVIAU. Attamen
paulus tuus doctor eximius libris incubebat et litteris. AN
MA. Sed non secularibus. BEVIAU. Libris inq; vtebatur
paulus. In epistola namq; ad thimotheum ita scribit. Penulā
quā reliq; troade. veniēs affer tecū. et libros. maxie autē mēbra-
nas. ANMA. Et noui et audiui hoc. et legi sepe. Nec ego
etiam libros omnes passim repudio. Non est enim culpanda
scientia aut cuius libz rei noticia que bona est et a deo ordinata
sed preferenda est semper bona conscientia et virtuosa vita.
Enimvero magno adueniente iudicio non queretur a nobis
quid legimus: sed quid fecimus. nec q̄ bene q̄q; ornate dix-
im⁹: sed q̄ virtuose et q̄ recte viximus. BEVIAU. Sed iam
ad nostrū primum de tua immortalitate propositum redeam⁹

Dico igitur quod Christi resurrectio de qua paulo ante memisti euiternam
te seu imortalem esse non arguit. Poterat enim ipse tempore deus vel
mortuam sui corporis suscitare. vel nouam creare et eam exanguis
suo corpori infundere animam. De scō preterea germano tradit
quod vitulum quendam mortuum suscitauit. Aut ergo friuolum illud
aut tua ratiocinatio vana. aut quadrupedis anima non secus
atque hominis imortalis existit. **ARMA.** Christi. lazari. puelle
domi clausae. delati extra portam iuuenis. ceterorumque mortuorum
preterita futuraue resurrectio. pars rationis mee. non ipsa tota
ratio est. Dico ergo ut melius intelligat. quod mortuorum hominum
in vitam eternam aut in perpetuam dampnationem suscitatio
efficacissimum est perpetuitatis mee argumentum. Quid enim
finibile mortis vel susceptibile vel sepiterno torquenti supplicio vel
eterna perfrui gloria possit. Et si enim visum quandoque fuerit
quadrupedis animam. magis autem ipsum quadrupedem diuinam
virtute surrexisse a mortuis: non tamen in vitam aut in damp-
nationem eternam. De nobis vero ait dominus in suo quod neminem
fallit euangelio. Qui manducat meam carnem et bibit meum
sanguinem habet vitam eternam. et ego resuscitabo eum in nouissimo
die iohannis. vi. Sed quid moror. et non illud verissimum eiusdem
saluatoris nostri ac validissimum adduco testimonium? Is enim
ut est apud matheum compellatus a saduceis de questione resur-
rectionis inquit ad eos. Erratis nescientes scripturas neque vir-
tutem dei. In resurrectione enim neque nubent. neque nubent: sed
erunt sicut angeli dei in celo. De resurrectione autem mortuorum
non legistis quod dictum est a deo dicente vobis? Ego sum deus
abraham et deus ysaac et deus iacob. Non est deus mortuorum
sed viventium. Et audientes turbe mirabantur in doctrina eius
mathi. xxij. Egregie quidem atque ad rem aptissime. Nam ut ibidem
ait iherosolyma. Dei id est creatoris ad creaturam scilicet abraham ysaac et
iacob est relatio realis que non potest fundari in nichil. nec

fundat̄ i eoz̄ corporibus tūc iābudū mortuis atq̄ alteratis.
et que abrahā ysaac aut iacob dici non possunt: fundat̄ ergo
in eoz̄ uiuentibus aiabus. Et qūuis saluator euidētia sacre
Scripture testimonia allegare potuisset ac sciuisset: vt est illud
ysa. xxvi. Diuēt̄ mortui interfectiq̄ tui resurgēt. Et ezechiel.
xxxviii. Educā vos de sepulchris vestris popule me⁹. et dabo
vobis spiritum et uiuetis. Et iob. xix. Scio q̄ redemptor me⁹
uiuit. et in nouissimo die de terra surrecturus sum: et in carne
mea videbo deū saluatorem meū. Et illud cāticoz̄. ij. Et mor-
tui resurgent̄ icorrupti. Quia tamē saducei illi nullos pphetas
nullosq̄ alios q̄ moyli libros admittebāt: cōueiētissime auctās
illa in libris moyli contenta a saluatore inducta ē. **HELVIV**
Resurgēt ergo omnes in resurrectione in nouissimo die. **AN**
MA. Resurgent. **HELVIV:** Et tamen in psalmo primo dicit̄.
Non resurgunt impij in iudicio. Non ergo generalis erit mor-
tuozum resurrectio. si non impiozum. cū impij vt probe nosti.
nō solū mortui sed bisq̄ mortui sunt. Et in euangelio quod mō
allegasti de solis se digne manducantibus cristus ait. Et ego
resuscitabo eum in nouissimo die. Amplius. si corporum resur-
rectio futura est: h̄ precipne in fauorem tui meliozis liquidem
hominis partis et magis ad similitudinem dei faceret. Stat⁹
vero tuus dum a corpore secreta es. et quodāmō excarcerata
longe beatior longeque est tibi conuenientior. et deo similior q̄
dum es corpori conglobata. Igitur aridozum vt cremium et
insensibilem resurrectio corporum tibi nedum certe superua-
cua et inutilis: sed nociua potius et grauis. et dispendiosa erit.
ANMA. In fauorem vtriusq̄ fiet resurrectio. Corpus enim
tunc ex mortuo uiuum. ex arido viride. ex insensibili animā-
tum. ex graui agile ex corruptibili impassibile. ex opaco fulgi-
dum. ex terrestri celeste. ex grosso rarum et subtile fiet. Anīma
vero vt ps sue parti reuniri gaudebit. et sicut formā relegata

a materia per se non subsistens glorificato reddita corpori subsistere letabitur. **BEZIVL.** Crescit ergo anime beatitudo dum corpori suo reunitur. **ANIMM.** Extensius crescit: sed non intensius. ut ait ille magnus rabi paulus burgenis episcopus. Nam perfecta anime beatitudo ut ipse ait que principaliter in visione diuine essentie consistit non dependet a corpore. Unde sine eo potest anima esse beata. Hinc est quod anima sepe in visione diuine essentie totaliter quiescit ex parte appetiti: non autem ex parte appetitis. Quare ut iam dixi beatitudo corpore resumpto crescit extensius solum. et non intensius. **BEZIVL.** Anima beata vult corpori suo reuniri vel non vult. Si sic: non habet in celo omnia que vult. ergo in celo ante iudicium non est perfecta beatitudo. Si non vult: ergo quando vnietur erit sibi inuoluntarium quare et penosum: Amplius salomon in ecclesiaste ait. Homo cum dormierit non resurget. **ANIMM.** Ad salomonem satis antea dictum arbitror. Ad aliud vero dico quod anima beata non vult corpori suo reuniri nunc. Dico ulterius quod anima petri vel pauli habet quicquid vult habere nunc. Male ergo infero belial quod quando vnietur erit sibi inuoluntarium. et hoc siue nunc determinet velle siue vniri. Volet enim tunc et non alias vniri quando deus volet. Nam voluntas anime beate semper est diuine voluntati conformis. Et beati ut ait augustinus omnipotentes erunt sue voluntatis: ut deus sue. Nam sicut deus poterit quicquid volet per seipsum. ita poterunt illi quod volent per illum. Et sicut illi non aliud volent quam ille volet: ita ille volet quicquid illi volent. Et quicquid ille absolute volet non poterit non esse. **BEZIVL.** et tamen scriptum est. Deus vult omnes homines saluos fieri: non tamen omnes homines salui fiunt. **ANIMM.** Ideo dixi absolute. Habet enim deus et voluntatem condicionatam quam moderni theologi consequentem seu regulatam vocant. et qua omnes saluos fieri homines vult. dum tamen suis quo salui fiant

monitis obedire velint. dicente eo. **S**i vis ad vitam ingredi
serua mādata math. xix. **N**ec procedit tua superior alia cauil
latio belial de perfectiori ac simpliciori statu aīe a corpore se
parate. **I**bi enī de nō gloriificato et corporali manēte corpore:
hic de corpore spiritali et sicut ait aug⁹ celestiali factō agit.
Quod vero arguis de impijs in psalmo: quia non resurgēt in
iudicio. subaudi in vitā eternam. **BEVJAL.** Hoc subaudire
quid aliud queso est q̄ litteram manifeste corrūpere? **S**acre
vero lrē corrūpende non sunt. **ANMA.** At sane intelligende.
BEVJAL. Quomodo? **ANMA.** Ait utiqz propheta. **N**on re
surgunt impij in iudicio. **S**ed audi qd sequit̄. **N**ecqz peccatores
in consilio iustoz. **E**t quid aliud est in futuro seculo iustoz cō
siliū q̄ dīne essentie btissima visio? **Q**ue recte consiliū iustozū
appellat̄. a q̄ vniuersi excludūt ip̄ij. solisqz iustis illic īteresse
cōcedit̄. **E**t vñs in euāgelio. **Q**ui māducat meā carnē et bibit
meū sanguinē habet vitā eternā. et ego resuscitabo eū in nouis
simo die io. vi. **N**ō tā subitellige q̄ resume. in vitā eternā. **R**e
surrectio vero ipiozū que in mortē et nā fiet: nō tā resurrectio
q̄ suppressio. nec tā viuificacō q̄ mortificacō dicēda ē. **O**mnes
ē dē resurgem⁹: sed nō ōnes imutabimur ait apostol⁹. i. co. xv.
Iusti nēpe dotib⁹ q̄s supra tetigi adornati resurgēt. **I**mpij vero
nichilo q̄ in deter⁹ imutati corp⁹ ut antea. ymmo pl⁹ q̄ antea
et graue et passibile et tetz et opacū. semp moriēs sed tamen
īmortale resumēt vt ait grego⁹. **Q**d nō absqz magna rōe a deo
optio qdē atē eq̄litiō sāditiū ē. **N**ā sue rcitudo iusticie id exigit.
ut q̄ trēa graua qdē atz opaca nimiū dilexerūt: graues vt trā
atz opaci fiāt. **Q**ui vero trēstria aspnanxēs celestib⁹ raris leu⁹
b⁹qz ihesert. rōi cōsētaneū ē. vt hñ q̄ et leues et rari pmanēat
Qui vero re pbi tpalē ī h̄ mūdo discipliāz effugerūt: digna res
est vt ī antro demersi tartareo lozis sine fie trucidētur. **D**igna
in q̄ resest o belial vt qui tuas viciorum tenebras amauerūt.

et lucem cristi ac veritatem repulerunt. tecum descendentes. et
mansione apud te. facientes. tetricis horridisque tenebris et sepiter
nis inuoluantur horrozibus. **BEZII.** Quid vero ad paulum apostolum
dicentes cuius: hec in epistola ad corinthios verba leguntur. Caro et
sanguis regnum dei non possidebunt. **ANIMA.** Quid quod ipse
alio in loco scilicet id est ad corinthios xv. capitulo ait. Oportet corrup
tibile hoc incorruptibilitate. et immortale hoc immortalitate induere
BEZII. Quid igitur restat nisi quod sibi metipsum contrarium faciat
ANIMA. Nequaquam. at potius sane intelligendus. Cum enim in
resurrectione corpus transformatum fuerit. tuum proprie non erit
quod modo est corpus et sanguis. sed celeste corpus ut ait augustinus
Et illud non sic accipiendum est quasi carnis et sanguinis non sit
futura substantia. sed carnis et sanguinis nomine ipsam corruptionem
carnis et sanguinis intelligendus est apostolus nuncupasse. que utique
in regno illo non erit: ubi caro incorruptibilis erit. Quamuis
et aliter posset intelligi. ut carnem et sanguinem opera carnis
et sanguinis. dixisse accipiamus apostolum. et eos regnum non posses
suros qui perseveranter ista dilixerunt. hec augustinus. **BEZII.**
Nonne sepe contingit o anima quod lupus hominem deuorat. et
caro hominis vertitur in suam. lupum vero versus postea vorat
versum quoque leo. vel si mauis ut est apud virgilium. Torua leena
lupum sequitur. lupus ipse capellam florentem citissimum sequitur
lasiua capella. te corido i o alexi. trahit. sua quemque voluptas
ANIMA. Assentior. **BEZII.** Quomodo ergo sic alteratus
poterit resurgere homo? **ANIMA.** Quod fuit hominis caro
resurget: quod bestiarum remanet. Scit enim bene discernere
qui. scit ex nichilo omnia condere. Siue ergo a feris homines
siue a piscibus seu a vulturibus absorbeantur: omnes in resur
rectione reformabuntur. intantum ut nec capillus ex eis pereat
Querilia tamen hec sunt o belial: nec abste que proponantur.
ab me vero quibus respondeat satis digna.

et *sepultura*

De martiribus et miraculis. de vera dei et falsa hominum pace.
Dialogus tertius. BEZII

H Stephanum igitur. ad andream. ad petrum. et reli-
quos martires tuos redeo. Hos ergo non diffiteris
o anima crudeli immatura ac violenta morte necatos
ARZMA. Quod verum est: diffiteri est nequitas. BE
ZII. Vili etiam atque pudenda: ARZMA. Vili apud homines:
apud deum preciosa. BEZII. Immatura attamen. Quod ipsum
non paruum est apud humanos improperium. ARZMA. Sed mors
illa nec mors nec immatura dicenda est qua ad fontem vite per-
git. et ex huius vite mortalis angustiis ad immortalitatem pervenit.
Maturus est. perfectus qui convenire dignus est. Omni tempore illo
eundem est. omni etate tenendum. omni conatu properandum. quia
semper oportuna hora: nunquam vero intempesiva illuc pervenit. BE
ZII. Hi tamen ipsi tui martires tanta que dixi horrenda atque
ignominiosa mala pro christi nomine sunt perpessi. ARZMA.
Sed volentes. BEZII. Christus ergo tuus necis eorum atque
ignominie causa est. ARZMA. Non cogens tamen aut necessa-
ria. BEZII. Motiva saltem atque precipua. Sicut ergo sangui-
nem suorum christus. ARZMA. Non sanguine suorum christus: sed
fide. sed constantia. sed perseverantia gaudet. qui eligunt mala pene omnia
et mortem ipsam pati. quam malo culpe quam est christi negatio consen-
tire. Que martirum constantia magni perfectio poteris et magne
virtutis existit: sed christi longe maioris. testis est bernardus in
sermonibus ita dicens: Proposui predicare ad andream apostolum:
sed ecce verius annuncio christum. Magna fecit ad andream aposto-
lus: sed maiora homo christus. Andreas fuit in cruce passus. similiter
et christus. Sed ad andream pro se: christus pro andrea. Andreas tribus
diebus in cruce pedens predicabat christum: christus tertia die crucis
mortem vicem celum predicatum referabat. Fortis quidem ad andream: sed forti-
or christus. Vtque filius ad eum. secundum carnem: sed utique eo fortior pro virtutem

Uterq; fortior in crucis patibulo: q̄ adam in deliciarū paradiso
Ad am habuit lignum vite ad remedium: et isti lignum crucis
ad tormentum. **S**ed vulnerat⁹ est adam a redolentib⁹ pomis
et isti illesi a cedentiū plagis. **A**ndreas moriens celum apertū
vidit: quo eum cristus in celo regnans post mortē introduxit
vt quorum fuit similis pena simili socientur et gloria. hec ber
nardus. **L**egitur etiā de beato andrea q̄ ipse duct⁹ ad supplicium
et crucē videns prostravit. ī laudem crucis et pulchre salutavit
eam sic dicens. **S**alue crux felicissima que in corpore cristi de
dicata. et ex membris eius tāq̄ margaritis ornata es. **A**n te q̄
te ascenderet domin⁹. timorem terrenum habuisti: modo vero
amorem celestem obtinens pro voto susciperis. **S**ecurus ergo
et gaudens venio ad te. ita vt et tu exultans suscipias me dis
cipulum eius qui pependit in te. **Q**uia amator tuus semper fui
et desideravi amplecti te. **O** digna crux que decorem et pulchri
tudinem de membris domini suscepisti diu desiderata. sollicitē
amata. sine intermissione quesita. et iam concupiscenti animo pre
parata. accipe me ab hominibus. et redde me ingrō meo. vt per
te me recipiat: qui per te me redemit. hec andreas. **A**dhuc pauca
de martiribus. **H**ī sunt de quibus mathi. xij. dominus ait. **S**e
debitis et vos iudicātes duodecim tribus israel ad faciendum
vt ait prophēta vindictā in nacionibus. iurepacōes in populis
Hī sunt de quib⁹ sapiē. v. legit. **T**unc stabunt iusti in magna
constantia aduersus eos qui se angustiauerunt. et qui abstule
runt labores eorū. **V**idebunt eos impij et turbabuntur timore
horribili. et mirabunt in subitacione insperate salutis gemētes
pre angustia spiritus. **D**icent enim intra se penitenciam agētes
Hī sunt quos aliquando habuim⁹ ī derisū et in similitudinem
improperij. **N**os insensati vitam illozum estimabamus īsaniam
et finem illorum sine honore. **E**cce quomodo cōputati sunt iter
filios dei. **T**ūc vt pulchre ait iheronim⁹ ad vocē tube pauebit

terra cum populis: tu cristiane gaudebis. Judicaturus domino
lugubri ore mundus imugiet. et tribus ad tribum pectora fe
rient. **P**otētissimi quondam reges nudo latere palpitabūt. Et
exhibebitur cū prole sua venus. Tunc ignitus iupiter adduce
tur. et cum suis stultus plato discipulis. Tunc aristotilis argu
mēta nō proderūt. Tunc tu rusticanus et pauper exultabis ride
bis et dices. **E**cce crucifixus d̄ us meus. ecce iudex qui obuo
lutus pannis in presepe vagā. Hic est ille fabri et questuarij
filius. hic qui matris gestatus sinu hominē d̄ us fugit in egip
tum. hic vestitus coccino. hic sentibus coronat̄. hic maḡ demo
niū habens et samarites. **C**erne man̄ iudee quas fixeras. cerne
latus romane qđ foderas. **V**idete corpus an idem sit corp̄ qđ
dicebatis clā nocte sustulisse discipulos. hec iherō. **BEVJAL**
Pro laude cristianoꝝ et martirum tuozum inaudita hactenus
multa atq; admiranda o anima narras. **MPMA**. Egregia
quoq; nec tam laude q̄ admiratione digna. **BEVJAL**. Egre
gia sane. Quozum plurimi pecudum more venditi et captiui
duci sunt. **MPMA**. Hoc certe miserrimum foret: si aliquo
duci potuerunt vbi deum suum non inueuerint. Sunt in scrip
turis sanctis huius etiam cladis magna solacia. Fuerunt in
captiuitate tres pueri. fuit daniel. fuerunt alij prophete. nec
deus defuit consolator. Sic ergo non deseruit fideles suos sub
dominatione gentis licet barbare: qui prophetam non deseruit
nec in visceribus belue. **BEVJAL**. Sed hec gentiles et sarra
ceni cum audiunt: malunt irridere q̄ credere. **MPMA**. Hī
tamen in suis litteris credunt arionem methimeneum nobilis
simum cytharedam cum esset eiectus nauī exceptum delphini
dorso. et ad terram illesum fuisse proiectum. **BEVJAL**. Allud
vero tuū de iona ppheta incredibili eē aiūt. **MPMA**. Plane
incredibili qz mirabili e: et mirabili qz potēt̄. **BEVJAL**.
At enī in tāta strage cadaueꝝ tui nec sepeliri qnq; etiam pnt.

ANIMA. Nec istud pia fides nimium reformidat. nec assumētes
bestias resurrecturis corporibus obfuturas quorum capillorum capitis
ut antea dixi non peribit. **Nullomodo** diceret michi veritas.
Nolite timere eos qui corpus occidunt: animam autem non possunt
occidere. si quippiam obesset future vite. quicquid inimici de cor-
poribus occisorum facere voluissent. **Nisi** forte aliquis sic ab-
surdus est ut ostēdat eos qui corpus occidunt non debere timere
ante mortem. ne corpus occidant: et timeri debere post mortem
ne corpus occisum sepeliri non sinant. **Falsum** est ergo quod ait
Qui corpus occidunt et postea non habent quid faciant. Absit
ut falsum sit quod veritas dicit. **BEZII.** Multa inquam corpora
cristianorum terra non texit. **ANIMA.** Sed nullum eorum
quisquam a celo et a terra separavit. quam totam implet presentia
sui qui novit unde resuscitet quod creavit. **BEZII.** Inhonorata
dico martirum tuorum corpora valde plurima et supra terram
insepulta remanserunt. **Scribitur** namque in psalmis. **Posuerunt**
morticina servorum tuorum bestiis terre **Effuderunt** sanguinem
eorum sicut aquam in circuitu iherusalem et non erat qui sepeliret **ANIMA.**
Sed magis ad exaggerandum crudelitatem eorum qui ista
fecerunt: non ad eorum infelicitatem qui passi fuere: hec scripta
sunt. **Et** si enim in conspectu hominum dura videntur atque dura hec
preciosa tamen semper in conspectu domini mors sanctorum eius
Proinde omnia ista. curatio funeris. conditio sepulture. pompa
exequiarum magis sunt vivorum solacia quam subsidia mortuorum ut ait
augustinus. **Si** enim ut ipse ait aliquid impio preest sepultura preciosa
oberit pio vilis aut nulla. **Preclaras** exequias in conspectu hominum
exhibuit purpurato illi divitiis turba famulorum: sed multo cla-
riores in conspectu domini vlceroso illi pauperi ministerium
angelorum. qui eum non extulerunt in marmoreum tumulum
sed in abrahe gremium sustulerunt. **BEZII.** Rident hec
illi contra quos defendendam christi fidem suscepisti. **ANIMA.** Verumtamen

sepulture curā sapiētes etiā philosophi cōtempserunt. Et sepe
vniuersi exercitū dū pro terrena patria morerent. vbi postea
iacerent. vel quibus bestiis esca fierent: nō curabant. Licuitq;
de hac re poetis plausibiliter dicere. Celo tegitur qui nō habz
urnam. Et dyogenes famosissimus ille cōtempzor omniū que
optantur ab alijs dū senio confectus. febre correptus. et mortū
proximus esset: suum rogauit amicos corpus relinquere inse-
pultum. Cūq; amici a feris id deuorandū esse dicerent minime
inquit. Sed iuxta me baculum quo feras abigam ponitote. Et
illi. Quid poteris extinctus. et nichil oīo sentiens? Quid igit;
ferarum inquit laniatus michi non sentienti oberunt? ex hoc
inuens nichil cuiq; obesse carentiā sepulture. HELIV. Mul-
tos etiam cristianos fames diuturna vastauit. ARMA. Hec
quoq; in vsus suos fideles pie tolerando verterunt. Quos enim
fames necuit. malis vite huius sicut corporis molibus eripuit
Quos autem non necuit. docuit partius viuere. docuit pro-
ductius ieiunare. HELIV. Sed enī multi cristiani interfecit
sūt: multi multarū mortū feda varietate cōsumpti. ARMA.
Hoc si egre ferendum est: omnibus qui in hanc vitā procreati
sunt vtiq; cōe est. Hoc scio neminē fuisse mortuū qui nō fuerat
aliquādo moriturus. HELIV. Sed decollati sunt eoz q̄ plu-
rimi. proiecta eoz corpora. et feris alitib; relicta. ARMA.
Quid refert ait seneca cesim an pundim quis moriatur? Quid
inq; refert quo mortis genere vita finiatur ista. quando ille
cui finitur iterū mori non cogitur? Cum aut vnicuiq; mortaliū
sub quotidianis vite hui; casib; innumerabiles mortes qdā mō
cōminētur: q̄ diu incertū est quenā eaz ventura sit. quero abs-
te utrū satius sit vnam perpeti moriendo. an omnes timere
viuēdo? HELIV. Nō ignoro quī potū eligat diu viuere sub
timore tot mortū: q̄ semel moriendo nullā deiceps formidare
ARMA. Sed aliud ē qd carnis sensus infirmiter pauidus

refugit. aliud quod mentis ratio diligenter enucleata conuincit
vt ait augustinus. **HELIV.** Quid quod ipsi martires sine turpi et
morte mala conclusi sunt. **ARJMA.** Sed mala mors putanda
non est quam vita bona precesserit. Neque enim facit mala mortem
nisi quod sequitur mortem. Non itaque multum curandum est eis
qui necessario mori tui sunt quid accidat vt moriantur: sed
moriendo quo ire coguntur. Cum igitur christiani nouerint lege
melioze fuisse religiosi pauperis mortem inter lingentium canu
linguas. quod impij diuitis in purpura et bisso: horrenda illa genera
mortiu quid mortuis obfuerunt qui bene vixerunt. **HELIV.** Nichil
tadem noui. nichil inusitati refers o anima. du fortia martiru
tuorum gesta predicas. Sunt namque et in alijs sectis plurimi qui
pro sua tutanda lege morti sese etiam volutarie dedunt. **ARJMA.**
Sed non sequuntur signa. **HELIV.** Nec iam sequuntur in tua
ARJMA. . At secuta esse multis iam transactis seculis nega
re non potes. Nos vero hoc preteritum tam diu et tam sepe
replicatum pro presenti habemus. Nec semper ortulanu platula
irrigare opus est. **HELIV.** At nunc vel maxime opus esset
quando tua gens et tua secta maxime affligitur. eiusque hostis
turchorum princeps christianos se terque quater fuisse gloria
tur. **ARJMA.** Quos? **HELIV.** Grecos atque armenos. et de
sclauonia trapesunte atque euboya non paucos. **ARJMA.** Si
romanos dixisses aut rhodios. si gallos aut germanos. relique
ve ecclesie romane iustos: in hoc de me forsitan articulo triuphas
ses. **HELIV.** Video quo tendis. Grecos tamen christianos: pro
veris tamen et absque errore non habes. **ARJMA.** Detrahere
oblatrare. iudicare. mee non sunt partes. Est qui videt et iu
dicat omnia deus. qui per ignaras hominum mentes imbuere.
easdeque errantes du et quo vult illustrare modo potest. Rempe
vt pulchre ait cicero. detrahere aliquid alteri. et hominem hois
incomodo suum augere comodum. magis est contra naturam quam

mors q̄ paupertas q̄ dolor q̄ cetera que possunt aut corpori
accidere aut rebus externis. **HELIAL.** Esto vero in aliquib⁹
gracia forsitan erret: accidentale illud est . et non de tue fidei
essentia. **ANIMIA.** Est spiritus sancti emanatio de fidei acciden
talibus: Et nūquid purgatoriū eē sancta iubz credere ecclesia:
HELIAL. In hoc forte et ipsi errent: attamen illa que susti
nent mala. patiunt̄ pro causa cristi. **ANIMIA.** Ut vide poti⁹
ne pro causa priami. **HELIAL.** Hui t̄a veterem et senio mi
noratam iniuriā narras. **ANIMIA.** Nulla potēti vetus: nulla
parua iniuria ē. **HELIAL.** Ut vetustas multoz obliuia faciēs
istius quoq; fortassis obliuiū fecerit. **ANIMIA.** Virgiliū quē
tanto mundiales affectu relegunt nō capit obliuio. **HELIAL**
Quid q̄ pax iamdudum celebrata est. et amicitie confirmate.
ANIMIA. Mundi pacem dixeris: nō qualē suis cristus dedit
apostolis. **O** laude et voce cristi sacra pax. Et o beati vt ipse
inquit pacifici. quoniam filij dei vocabuntur mathei. v. Non
pacidici aduertite. sed pacifici ait Nam apud suum quod non
fleditur iudiciū non voces. sed res: non verba. sed opera atten
duntur. Juxta illud a nescio quo versificatoze satis apposite
dictum. Non vox sed votum. non cordula musica sed cor. non
clamoꝝ s; amoꝝ resonat in aure dei. Sed quid miraris o belial
tam atrocis et acerbe iniurie. tam grauis horrendiq; troiani
excidiū: hominū item diuerse sede. diuersozū climatum pacem
violari: Cum apud nos atq; hisce dieb⁹. vni⁹ religionis. vni⁹
tribus. et vnius ore principū: tū pacem tū sacramēta. tū federa
turbari ac disrumpi feceris. Que licet pax vere fracta violataq;
ac mortua facietenus reuixerit: corde tenus an hoc etiam sit. a
multis non sine magna ratione vertitur in dubium. Te enim
noces atq; dies procurante o sathana adeo iam mūdus impra
uatus est fere totus atq; in maligno posit⁹ q̄ nūc vel maxime
iuxta gloriozam ouidiū poete sententiā vere possum hoc dicere

23
Diuitē ex rapto non hospes ab hospite tutus. nō socer a genero
rara est quoq; gracia fratrum. Imminet exicio vir coniugis: illa
mariti. **L**urida terribiles miscent aconita nouerce. **F**ilius ante
diem patrios iquirit ī annos. **V**icta iacet pietas. et virgo cede
madentes vltima celestum terras aetrea reliquit. **D**eus bone q̄
id vere sancteq; michi dictum videtur. et q̄ id cupide nunc q̄
altius latiusq; differerem. nisi quosdā mundi huius rectorcs seu
princeps formidarem. **N**eq; enī exigua res est feda illoꝝ facta
attingere. quibus vt voluntas pessima: sic ptās maxima. et
flagicioꝝ omnium inpuitas in penam humani generis data
est. **Q**uotidie enim videmus vt ait crisostimus ledi q̄ plurimos
opprimi affligi cum ōni iūria humiles et infirmos a potētibꝫ
et fortibus. et paupiores a ditioribus inuadi. **E**t sicut nō est
possibile numerare fluctꝫ maris: ita nec hī qui affligūt possūt
numero comprehendi. **Q**uibus neq; leges vllē subueniunt. neq;
iudicium metus. neq; vllavis alia morbum hunc potest ac p̄
niciem cohibere. hec crisostimꝫ. **A**t vero tales quanto potenci
ozes in malis perpetrandis fuerint ī hoc seculo: inpenis quoq;
luendis potioꝝes in alio erunt. **Q**uare: **Q**uia scriptum est. **P**o
tentes potenter cruciabuntur. **S**ed mecum primo nolēs quicq;
aut loqui aut scribere ī eos qui possunt p̄scribere. **P**ostre
mo ad id venio o belial q̄ tanta nuper ancille mee carni cete
risq; tuis sequacibus amara bona et dulcia spondēbas mala
Magnum te esse et dapsilem bonorum largitoꝝem iactitas: sed
nullus es. **V**alidum te esse et potentem inimicoꝝum vltioꝝem
p̄dicas: sed debilis p̄fecto es atq; infirmus hostis qui nisi vo
lentem vincere nescis. **E**x te namq; nichil oīno potestatis vel
imperij in homies habes: qui nec in porcos nisi iussus ītrahere
potuisti. luce. viij. quanto minus in homines. **E**t cristo dū ad
uersus eum bellaturus deserta campi cū signis erectis. cū appa
ratu. cū tubis ifernalibꝫ. et potestate tua quātamaxia īgressꝫ es

mitte te deorsum dixisti. tu deorsum non misisti. mathei. iij.
In me si nō do: quicquid nō habes. **At** ego cristianis iniciata
sacris religiosissimam cristi professionem intrans. tibi tuisque
operibus ac pompis renūciaui omnibus. **Imp**resentia quoque
ne me forte alienatā putes. etiā atque etiā voce tibi cordeque
renūcio. detestor. renego. despicio. **Sacrū** vero baptismi laua
chrū quō olī etate paruula fide suscepi nō propria iā nunc me
suscepisse ratifico. gaudeo. leto. approbo. **Et** quia temptare
incipiens paruus adhuc in me es ac debilis hostis ideo quātū
in me est super te basiliscum ambulo. te leonē conculco. teque
draconem quantū possum iterimo. **Scriptum** est enim. **Dum**
paruus hostis est interfice. nec eū crescēdo vires acquirere
sine. **Te** quidem ne me temptando. et prauas suggestiones
offerendo sepe et multū inquietes vitare non valeo: sed ne
temptatione vincas. diuina fauente gracia prohibebo. **Quē**
admodū volūtare auiculas circū domū meam impedire nō
possum: at nidificare maxime. **Quatuor** vt ait bernardus sunt
dominorum genera quorum subesse imperio in hac vita suademur
mundus. caro. demonia. et deus. **Caro** suis largitur asseclis
momentaneā voluptatē. mundus transitoriam sublimitatem
demon perpetuā calamitatē. et deus interminabilē felicitatē
Confer adinuicem o homo. et pondera tam diuersa variaque
obsequiorum premia. **Si** voluptate attraheris. aiaduerte quod
momentanea est. **Si** mūdāna sublimitate alliceris: transitoria
est. **Si** te vero dyaboli perpetuitas inducit calamitosa est.
Ad deum ergo conuertere qui felicitatem daturum se nobis
eternā atque infallibilē repromittit carnis ac mūdi. scilicet et dya
boli quod maxime promissa donaque reiciens. **Blanda** equidem sunt
ac dulcia horū trium in hoc seculo dona: sed in futuro esse di
noscunt mirra felleque amariora. **Forsinsecus** apparent sensibus
hūanis: placida intrinsecus aut sunt veneno aspido confecta

Hinc latini fulgor eloquii virgilius sub honesta quadam metha
fora ad insipientes ut pueri terrenorum amatores quae alta voce
inclamat ita dicens. Qui legitis flores atque humi iacetia fraga.
Fugite o pueri fugite hinc: latet anguis in herba. **E**xempla de
hoc habemus quae plurima. unum vero et illud precipuum quo domino ab
re in fine huius defensoris forsitan collocabimus. de persia cereris filia
que dum veneri et aliis sociata nymphis in vallibus ethne legedis
floribus operam dat: a plutone rapta atque ad inferos deducta est.
Attendite o mortales attendite. attendite inquit quod non caro animae: sed
anima et se et carnem perdere potest. **N**olite igitur o mortales
nolite carni magis obedire quam anime. nec terrenis magis in
hiare quam celestibus. **N**olite inquit terra fieri. ne et cibus dyaboli
sitis. **Q**uando enim serpenti dixit deus. terram manducabis:
peccatori dixit. cibus dyaboli es. **N**on sitis ergo terra si non
vultis manducari a serpente. **T**alis quidem es o homo: qualis
est dilectio tua. **S**i terram diligis: terra es. **S**i mundum diligis
dyabolus es. **S**i deum diligis: non audeo dicere deus es. sed audi
psalmistam. **E**go dixi dii estis et filii excelsi omnes. **Q**uod fina
lit dicitis o belial quam in hoc mundo felicitatem seu miseriam habet
homo. in futuro etiam non defuturam. illud virgilianum eneidos
vi. inducens. **Q**ue gratia curruum armorumque fuit vivis. que
cura intentes pascere equos. eadem sequitur tellure repostos
Adde si vis et illud ovidii mutationum libro quarto. **E**rrant
exanguis sine corpore et ossibus umbrae. **P**arsque forum celebrat
psalmi tecta tyranni. **P**ars alique artes atque imitamina vite exercet
alia parte sua peccata cohercet. **V**erumtamen audi etiam quid tandem super hac
re sentit ipse ovidius virgilio quoad hoc. ymmo et sibimetipsi
contrarius in illo non poetico non scurrili. sed diuino magis quam
humano de vetula libro tercio sic dicens. **N**ec me quorundam
deturget opinio vana qui dicunt animas apud infernalium regna
exercere quod hic exercuerunt. quia verum si foret hoc: non

exiliū fugerem moriendo. Dij melius. Quod se dixisse redar
guar illud: nō fuit hoc quia sic sentirem. sed quia vulgo cum
loquerer: vulgi decreta tenere volebam. BEVIV. Magnā
profecto et nescio qua nisi subterfugij causa digressionem ad
mirabilem quidem et magno doctore dignam habuisti. Sed
age ad rem redas. et dicito michi o anima. Quid cause est.
quid ve obstaculi. q̄ sicut olim fieri solebant: amodo nō fiūt
in tua lege miracula? An quia tui sit abbreviata manus aut
debilitata legiferi? An et quod magis reor: quia vos ipse deus
et legifer vester sola voce solisq; labijs. non corde non opere
cristianos. vel principum vestrozum ambitioni. inuidie. se-
uicie: vel sacerdotum vestrozum luxurie. vanitati. auaricie:
vel populanū detractioni nequicie. nimis inbiantū culpa pro
derelictis proq; oblitis habuerit? Et hanc suam olim caram
et delectam plenas antea ac perdulces vuas. sed iam sarmen-
tis impeditam nimis acerbis et graciles labruscas ferentem
vineam incultam quidem ac desertam. michi amputandam
vindemiandamq; reliquerit? ANNA. Nulla harū queuis
causa huius est o belial: sed ea potius quam supra si me au-
dire voluisti tetigi. quāq; maximū ille tum doctor tum pastor
gregezius in sua quadam omelia refert. Orticulam quippe nō
semper vt longe antea dixi fruticem clepsedrare oportet.
BEVIV. Cur inq̄ etiam nunc miracula illa que predicas
facta esse: non fiunt? ANNA. Si tibi gregozij auctori-
tas ac ratio non sufficit: augustini saltem ratio verbaq; ista
sufficiant. possem inquit dicere necessaria fuisse miracula
priusquam crederet mundus. ad hoc vt crederet mundus.
Quisquis vero adhuc prodigiavt credat requirit: magnum
est ipse prodigium qui mundo credente non credit. hec au-
gustinus. BEVIV. Sed miraculorum nonnunq̄ operatio
plerosq; ab eusebia in ydolatriā: a veritate in errorem traxit

ARJMA. Tuorum videlicet que falsa sunt: at verorum mime
Ex falsis enim ut ait phus verum aliquando sequitur: sed ex
veris non nisi verum. Hinc richardus parisiensis doctor admodum
egregius non minus de uote quam suauiter ita scribit. **O** deus uni
uersum tuis orbem miraculis conuertisti. antiquam abrogasti
legem. et vetera recentibus obruere sacrificia uoluisti. Quod
non alias certe quam ex tuorum mirabilium uirtute effectum est.
Hinc nos tamen falsos et fallentes. seductos quoque et seducetes
tue fidei emuli impudenter nimis atque inuerecunde garrunt. Si
falsi igitur. si seducti a tuis miraculis sumus: a quo seducti nisi
a te domine deus sumus: **BEZJAL.** At saltem ut princeps ipse
turchorum cuius in tuos uictorias ac triumphos memi. suisque
similes et salui fierent. et tua in pace gentem linquerent: signorum
iam et prodigiorum choruscacio quam oportuna foret. **ARJMA**
Si miracula signaque gloriose turchis ut alijs nationibus deus
pro nostra lege suo tempore non fecisset. Si cristi discipuli per
omnes sparsi mundi angulos non fuissent. Si legem hanc turchi
et sui similes non suscepissent. multisque annis non obseruassent
Si denique se iacetes in tenebris illuiri. et sacrum euangelium de uos
sibi annuuiari permitteret: nonnulla certe foret hec tua argumetacio.

**De mirabili orbis conuersione ad cristum. de sedis et legibus
et. de comparacione earum adinuicem. Dialogus quartus.**

BEZJAL.

Orbis igitur conuersionem ad cristi fidem quam
memoras per apostolos et reliquos primitiuos
tuos olim factam: a miraculorum effectione operum et
non ab astutia et calliditate humana factam fuisse
o anima putas: **ARJMA.** Non utique uelut ambiguum puto
sed id potius uerum certumque firmiter ac indubie credo. **BE
ZJAL.** Et an conuersionem istam illam esse existimas de qua scribitur

ysa. ij. Conflabūt gladios suos in vomeres. et lanceas suas
in falces. Illam quoq; de qua in eodem. capitulo. xi. dicitur
In diebus illis habitabit lupus cum agno. et pardus cum
edo accubabit. Vitulus et leo et ovis simul morabuntur. et
puer paruulus minabit eos. APRIMA. Etiam. BEZAV.
Attamen illud contigisse nusquā adhuc aut in tua. aut in
hebreza. aut in alchorana lege compertum est. APRIMA.
Non omnia que scribuntur a prophetis o belial sunt li-
terali sensu intelligenda. Alioquin ipsemet ysaias non ho-
minem saluatorem. sed cornutum quadrupedem expectaret
cum ait capitulo. xvi. Emitte agnum domine dominatozē
terre de petra deserti ad montem filie syon. BEZAV.
Et quomodo queso te ad predicationem paucorum et sim-
plicium ac pauperum cristianoz tot sibi cristus vbiq; po-
pulos acquisisset nisi eos mira interius sapientia repleuissz
exterioribusq; verborum rationibus. atq; eloquentie gra-
tia insignisset? Sicut enim in ipsa rethorice fronte tuus
cicero meminit. Nemo nisi sapientia admodum atq; elo-
quentia peditus homines a iocunda sua consuetudine
que presertim iam nature vim optinet propter vetustatem
conuertere. et ad diuersas rationes vite traducere posset.
Quo autem difficiliora videntur ac sublimiora cristi pre-
cepta: maior eozū predicatoribus discretio atq; eloquentia
conferenda erat. APRIMA. Assentioz vtiq;. Nam nichil
verius ac magis consentaneum rationi. q̄ q̄ optimis tum
scientie tum eloquentie munirentur armis quozum predi-
catio ad vniuersum cōuertendum orbem destinata erat vt
cum fiducia verbum omnibus predicarent. Quos et ipse
cristus dum mittit confortat dicens. Cum fueritis ante re-
ges et presides nolite cogitare quomō aut quid loquamini
Dabitur enim vobis in illa hora quid dicatis. Mar. xij.

Verumtamen eloquentia ac sapientia hoc agere sole absq; ope
ribus miris non sufficiebāt. tanta erat et tantū iueterata mūdi
peruersio. Cui⁹ etiā conuersio tanta tamq; admiranda extitit
vt tullianam prozsus ac demostenis omniumq; tam grecozum
q̄ latinoz facūdia. salmonis et sibillarum. platonis ac ceteroz
phōzum sapiēcia defecisset: nisi potiozem sibi locum virtutes et
miracula vendicassent. Quis enim queso intollerabilem grecoz
superbiam atq; inuidiam. insaciabilem romanozum auariciam
gallorum. germanozum. anglozum. cetrozumq; occidentalium
luxuriam. ebrietatē. petulanciam: ad humilitatem. frugalitatē
castitatem. sobrietatem. et ceteram vite rectitudinē absq; mira
culis conuertisset? Sed hec olim facta sunt i primitiua ecclesia
Olim siquidem olim cristi vicarij eiusq; discipuli sancta ipsius
vestigia imitantes signis choruscantes et virtutib⁹ degentes
sub quadam paupere vita suis predicacionibus atq; operibus
miris et vita sancta orbem fere omnē a tue o belial: tyrannidis
iugo ad suam doctrinam pariter et vitam conurterunt. iniquā
tuam ledere ptātem. et terrificam tui principatus ostendere cru
delitatē non verentes. Illo namq; ipso tēpoze peuca recipiebas
a mundo tributa o belial. nec concursu solito cateruati ruebat
ad tui baratrilimina animarū flebile vulgus. sed via decliuis
et lata que ducit ad mortem sine vlllo strepitu manebat paucis
ad modū miscrozū gressib⁹ conculcata. totusq; tua vacāte curia
vlulabat infernus gemens anxius spoliatus. Ducebant hñ pri
itiui apli et reliqui eozum sequaces. factozes quidem verbi et
non auditozes vel prolatozes tantum humilem ac aspiciabilem
et inopem vitam in continuis laboribus erumpnis ac psecuci
onib⁹. Vos autem o moderni ecclesie reātozes ut plurimum nō
sic. Venenum diu est q̄ effudit iste dyabolus i ecclesia: iā estis
alati **BEZAR.** Vera igitē miracula vt ex verbis tuis accipio
in et pro sola tua lege retroactis iam seculis facta: et non alias

arbitraris: **ANIMM**. Ita sane arbitror. **BEVAV**. Solam
ergo ipsam tuam legem deo gratam o anima. solam immacu-
latam et non aliam existimas: **ANIMM**. Solam. **BEVAV**.
Nullamque prozsus aliam legis noie dignam censes: **ANIMM**
Nullam prozsus. **BEVAV**. Et nullam nisi in ea salutem in-
ueniri posse autumas: **ANIMM**. Etiam nullam. **BEVAV**
Hebreozū vero legem digito dei scriptam qua fronte quaqz
fiducia dampnare audebis: **ANIMM**. illa quippe nostra est
et ea quidem bona: sed incompleta. Complementū vero suū
est cristi euangelium. **BEVAV**. Quid cristi euangelium?
Addere siquidem legi mosaice euangelium quid aliud queso
est q̄ legē aggrauare? Sunt enim aggrauantia additamenta
omnia. Consilia insup euangelica graua sunt: at sacramenta
grauiora. Et tamē euangelifer tuus cristus ait. iugum meum
suauē. et onus meum leue. math. xi. Quid isto magis contra-
rium esse potest. igitur si discordantia hec accordare. si has
explicare ambages. et hīs te eripere laqueis potes: magnā
profecto dederis huic certamini pacem. **ANIMM**. Moyse
precepta. cristi cōsilia. p̄mmo leuia faciliqz omnia nolentibz
pergrauia quidem sunt ac difficilia valde. Legisti ne comicos
affri therencij libros. nulla inquit res tam facilis est. quin
difficilis sit quā inuitus facias. Hoc ad primum. Quod vero
dicis graua esse additamenta omnia fasum est. eumentum
est. Sunt enim additamenta plura que nedum nō sunt gra-
ua: sed plurimū quoqz afferentia leuitatis. **BEVAV**. Que?
ANIMM. Vela in nauibus. rote in curribus. penne in vo-
lucris. Sic cristi euāgelium mosaice legi additū cristianozū
animas vt sursum volare queant diuina virtute alleuiat.
quod minime lex mosaica sola prestare poterat. **BEVAV**.
Arabum quoqz legem vniuersimū et absqz socio deum coli iuben-
tem nullam dices: **ANIMM**. Non modo nullam sed fictam

sed ridiculam. ineptisq; et fabulis ac scurritatibus plenam. et
dei blasphemam dico. **BEZII**. Que vnū et absq; socio deū
predicat: tu blasphemā dicē nō erubescis? **ARIZI**. Que deū
finitū. vtpote corporeum. manū ptēs caput. et reliqua mēbra
habentem. que diuinam prouidenciam nichil ista curare bassa
que deum peccatorum omnium causam esse. que celum ex fumo
factum. que celestes angelos ex flāma ignis creatos. et peccare
et mozturos esse. malos vero angelos per alchozanū saluādos
que humanas animas portionem anime dei. plura quoq; alia ab
sona. et celse derogantia maiestati ponit: qualiter excusari a
blaffemia potest? **BEZII**. Que virtuosos in paradiso. vicio
sos ī baratro locat: lex illa deo digna nō censebit? **ARIZI**.
Neq; hoc satis est. Benos enim bone locari. malos male per di
omni secte omni legi coē est. In hoc tamē et ipsa turpiter errat
que sumam hominis beatitudinē in voluptatibus vt ī cerere
potu et venere. multaq; alia nō dicā deo. sed nec sapiētī homiē
digna tradit. **BEZII**. Perpetua tamen paradisi gaudia
machometū ī suo alchozano describit. **ARIZI**. In alchozano
perpetua sed tantum carnalia promittuntur bona. Euangeliū
vero promittit āgeliformitātē. homiēs scilic; cōformes futuros
angelis nichil habentibus carnalitatis. Quid corporale optari
quid concipi in hac vita potest. cuius desiderium non vilescit?
Omnia quippe corporalia vilescunt: sola intellectualia nunq̄.
Comedere bibere luxuriari et hmoi que paradisi gaudia arabib;
sunt. et si aliquando quidem placent. aliquando etiam displicēt
ac instabiliter se habent. Scize autem et intelligere atq; oculo
mētīs intueri veritatem semper placet. Et quāto plus senuerit
homo tanto magis ista placent. et talium quanto plus huērit:
eo magis feruor habēdi crescit. Si igitē ī futuro seculo desiderū
oportet esse perpetuū et continuū. cibationem puoq; perpetuā
et continuā: non erit corporalis neq; carnalis. neq; sensibilis.

sed intellectualis vite cibatio. **P**reterea quāuis in alchorano
describitur paradiscus habens vini pariter et mellis ampla
flumina. virginum quoq; multitudinem: plures tamen in hoc
seculo talia abhorrent ac vilipendunt. **Q**uo igitur pacto dici
istī felices poterunt: si assequantur in paradiso: que esse qui
nollent in hoc mundo? **S**cribitur in alchorano virgines in
paradiso pulcherzimas atq; nigras iueniri cum oculis haben
tibus albuginem albissimum et magnum. **Q**uis gallus. quis
ptalus. aut germanus quantumlibet in heri luxu perditus
tales in hoc seculo: in futuro vero longe minus appeteret? **A**l
choranus insuper concubitus et cetera carnis delectabilia in
templis fieri aut mesquitis prohibet. **E**rgo mesquite. quod
nec ipse machometus diceret. sunt paradiso sandiores. **P**ro
rum est. non hominum heccine humana fictaq; tradicio. **R**em
pe vt ait boeti⁹. **S**i voluptates beatos efficere possent: nichil
cause est quin pecudes beate dicerentur. **N**on sic profecto est
de nostra sancta atq; immaculata cristiāna lege. **H**anc enim hu
mana subtilitas non adinuenit. nec ratio repperit naturalis.
nec fluxit sapientia ista de terra. sed celitus ē infusa. diuinitus
reuelata. per signa etiā ac prodigia innumerabiliaq; miracula
soli deo possibilis copiosissime ac certissime confirmata. **M**a
chometus insuper legis sue tam absurde latoꝝ ausus immane
nephas se dei prophetam ac nuncium falso dicere. non est aus⁹
dampnare euangelium: sed laudare potius. dans intelligi feli
citatē in eo promissam non esse illa corporali inferiorē. **H**oc
enim docti apud eos et sapientes verum esse non dissimulant
Eteī arabs auicenna p̄clarivir ingenij multo preferendā iudi
cat felicitatē intellectuālē fructiois dei et veritatis. felicitati in
lege arabū descripte in qua tñ nat⁹ 2 ipse erat. **S**ic plato. sic aris
totiles. et reliqui sapientum existimant fere oēs. **HELJAL.** **O**
anima tu iueheris in alchoranū deo mēbra attribuentē corpea

sed inuehere potius in tue fidei symbolū. vbi fili⁹ ad dextram
sedere patris voce libera profitetur. Nunquid enī deus pater
habet latus dextrum aut sinistrum veluti copora? ANIMM.
Nec nos hoc de deo patre sentimus. Nulla enī forma corporis
deus finitur atq; concluditur. Sed dextera patris vt ait aug⁹.
est beatitudo perpetua que sanctis datur: quēadmodū sinistra
eius recte miseria perpetua appellatur. Dextrū namq; habere
aut sinistrū. dēfari ac rarefcere. cōtrahi ac dilatari. ī minucias
deteri. et grandescere in molē nō nisi corporis est. Longe enim
aliud est anīe natura q̄ corporis: quāto magis dei qui creator
est et anime et corporis. Non sic deus a nobis dicitur membra
habere corporea quēadmodū nos: Nec sic dicit̄ implere mūdū
velut aqua. velut aer. velut ipsa lux. vt minore sui parte mino
rē mūdi impleat partē. et maiore maioz. Nouit vbiq; totū eē: et
nullo cōtiēri loco. Nouit veire nō recedēdo vbi erat. Nouit abire
nō deserēdo q̄ venerat vt ait aug⁹. BEVJW. Si nō est a deo lex
sarracenicā: quō tot ac tātas populoz turmas ad se. totq; hoīm
legiones traxit? ANIMM. Vis scire breuiter? Licētia vicioz
creuit lex sarracenoꝝ. vt ait pius pontifex nuper maximus
Vis scire vltērius quomodo ad predicationē machometi et sui
instructoris sergij: tā breuiter et tā facile sarraceni a cristiana
religione sunt auersi. Reuoluantur cronice veteres. legantnr
ānales historie: et quod dictura sum verū certe atq; idubitatū
reperies. Paulo anteaq̄ machometus nasceretur. arabia et siria
longis ātea seculis cristianis iniciate sacris ab ea fide nemine
cogēte: sed sola sua prauitate ac perfidia recessere. Sed assūpt⁹
ad imperiū heraclius princeps cristianissim⁹ armis et brachio
forti apostatas huiuscemodi. veritatem quam pri⁹ susseperant
et quam postea abnegarant denuo resumere. cosdoꝝe rege eorū
interfecto compulit. At heraclio cesare sublato e medio. vel vt
alij dicunt senio confracto: callidus surrexit machometus. Qui

vt diues ex paupere. vt princeps ex vili mancipio. vt impe-
rator ex mercatore fieret: ridiculam certe et scurrilem legem.
partim ex vetere partim ex nouo testamento. partim vero ex
fabulis et anilibus nugis confinxit. **L**axauit habenas veneri
hoc primum. quodq; hominibus illius terre placidum esse no-
uit: pro lege celitus ei reuelata instituit. se prophetam magnū
et dei nuncium fingens. **H**oc itaq; modo rudis ille atq; indis-
plinatus populus qui paulo antea vt iam dixi absq; prophe-
ta et dei nuncio leuiter sese auerterat: tunc multo quidem leuius
ad vocem machometi se et prophetam magnum. et dei nunci-
um. et nisi in virtute gladii missum. et. xl. virozum fortium ge-
nitales se habere vires mentientis: auersus est. **N**ec magnis
ad hanc rem persuasionibus. seu artificiosa elocutione opus
erat: quandoquidem iam animi eorum persuasi. et cristiani in-
uiti facti erant. **U**na igitur infecta regio infecit aliam. et ista
illam. et illa deinceps ex finitimis regionibus multas. **I**nstar
ardentis parietis totam sepe viciniam concremantis. aut ve-
neni mortiferi contacta ab eo omnia sedulo inficientis. **BE**
VLII. **S**ed extensior multo est sarracenorum q̄ tua secta.
hinc plurimorum iudicio dignior multo atq; excellentior re-
putatur. **ARISTOTELIS**. **S**ed homines teste aristotile vt in pluri-
bus sunt mali. vt in paucioribus vero boni. **V**is aliud. **S**api-
ens in ecclesiaste capitulo. i. **P**eruersi difficile corriguntur.
et stultorum infinitus est numerus. **G**regorius vero dicit. **A**d
fidem plures veniunt: sed ad celeste regnū pauci cōducunt. **P**le-
riq; enim dñm vocib; sequuntur: sed moribus fugiunt. **E**t vir-
gilius. **P**auci quos equus amavit iupiter. **O** miser peccator
ingrata tibi omnia: tibi vero o belial et tuo infernali regno
valde grata annuncio. **BEVLII**. **S**ed dicet forte aliquis. **N**ō
credo p̄dictis testib;. qz forsan vt hoīes locuti sunt. **ARISTOTELIS**
Increati saltē veritati credat i suo nobis euangelio sic dicenti

Multi vocati pauci vero electi. math. xx. Et iterum. Intrate
per angustam portam. quia lata porta et speciosa est via que
ducit ad perditionem. et multi sunt qui intrant per eam. math.
vij. O miser peccator. quod mala inquit tibi noua annuncio. Tu certe
malles quod dicerem omnes saluandos: ego non possum. quia veritas
contradicit michi. Igitur o belial si lex saracenicam eo censenda
est melior quia extensior: consequens est malos bonis. et stultos
sapientibus fore meliores. **BEZV.** Multi inquit saraceni: sed
christiani in respectu eorum sunt pauci. Ergo saraceni potiores
ergo et meliores: **ARMA.** Quid multitudinem naras. Mul-
tudo ut ait cicero non vincit: sed paucitas bene ordinata. Cui
dicto applaudit quod de leonida thebano alexandride filio tradit
Nam cum eidem egressuro ad bellum. suorum aliquis dixisset. O
leonida aduersus multos cum paucis dimicaturus sic ades. Si
me inquit multitudini fidem habere existimatis. nec omnis grecia
satis est: sin autem virtutibus. vel hic numerus satis est. **BEZV**
AL. Legem inquit machometi tota fere asia. totaque affrica. et pars
europe magna tenet. Ea igitur secta multo extensior et multo
populosior existat quam aut tua aut hebraea aut queuis alia secta.
ARMA. Non quod veri aliquid affert: sed quia multos popu-
lares ut dixi nomine voluptatis inuitat. Nemo enim non in
vicia promptus est ut ait lactantius. **BEZV.** Non est macho-
metica lex que disputationi subiaceat. In arabia ortum habuit
que paruo principio quantum creuerit vides. Egiptus huic legi
addita est. et syria. et mesopotamia. et libia. et numidia. et mau-
ritania. et pars magna hispanie. et diues asia. et docta grecia
cum forti tracia. et nobili macedonia. Sunt et alie quam plurime
regiones sub imperio dicte legis que armis non verbis ut tua
quesite sunt. **ARMA.** Si armis: ergo violencia. **Bostra** vero
neque armis neque verbis: sed operibus miris ut iam dixi quesita
est. Dixi etiam supra o belial cur ipsa lex arabica in tantum creuerit

Plebis voluptas allexit. **HELIAL.** Si non esset lex arabica
vera non de dissent superi successus eius imperio tantos. Amat
ros deus. et legis odorem sentiens congratulatur et sternit iter
victoris suis. **ARMA.** Non quod amat eos deus victorias in
nos plurimas habent: sed quia forte nos propter vicia nostra
plurima non amat. Vultque ipse suo more temporaliter malos
punire per peiores. quos tandem. ut pater correctricem filii
virgam. in ignem eternum proiciet. **HELIAL.** Victorias in
quod plurimas sarraceni habuere in vos. Ergo meliores vobis
ipsi sunt: aut saltem feliciores. **ARMA.** Fuerunt etiam ali
quando victi. Parua cristianorum manus suas ingentes copi
as apud confluentes sanum et danubium paucis ante annis
deleuit. Sed non his argumentationibus stat nostra fides. Dici.
sudi hostes. imperium teneo. Si sic licet arguere. vera fuit ab
alexandro tot victoris illustrato et sub eis successoribus reli
gio qui regnauere imperio armis quesito. Vera etiam roma
norum fides usque ad priorem constantinum qui orbem sibi fer
ro subiugarunt. et omnes domuere quas adire gentes. Sci
mus tamen et alexandrum et eius heredes. et romanos. et qui
sub eis erant. iudeis exceptis ydola coluisse. Ergo et deos eo
rum recipiemus. et veram eorum religionem fatebimur. quia
vicerunt. Absit ut propter victoriam meliorem esse credamus
religionem victorum. Sic enim fatendum esset omnes qui to
tiens vicerunt hebreos melius de eo sensisse quam ipsi victi. Quod
neque tu diceret neque tuus quem sustinet mahometus. qui de
fensionem sue tradicionis totam in armis collocat. et omne ge
nus ratiocinationis effugit. O pessimum signum et maximum
iniquitatis iudicium. Lex ista ymmo perfidia ista atque insa
nia falsa ab armis incepit. armisque tuetur et gladio. Non sic
humilis et vera cristi religio. Incepit enim a paupertate et
ab humilitate. concomitante virtute miraculorum non gladii.

Cuius rei gratia. vt est apud iohānē caplō. x. cum indei cristū rapere in regem vellent: fugit ab eis. duo nobis salubria documenta relinquēs. vnum fugiēdos honores ac dignitates: aliud appetēdos labores ac tribulationes huius seculi. fugit enim spreuitq; regale sceptrum quesitus in regem: quesitus autē ad passionem nō fugit. ymmo se querentibus vltro obtulit. et pro ipsis in cruce pendens misericorditer exorauit.

De vera et falsa religione. probatio q̄ deū est. et q̄ vnū et non plures. et quō querēdū seu iuestigādū ē deū. Dilogū quintus.

BEVLIV.

Quam ergo ipsam quā defendis cristianā religionē ceteris omnibus quasi nulle essent preponendam vt video arbitraris o anīā. religione tamē gloriāe sua vt aiunt vera. tum hebrei. tum arabes. tū reliq; totius orbis innumera gentiū turba. ANVM. Religio optiā ac perfecta vna est super cristi nomen superq; petram firmissimam fundata. Reliquae omnes supersticiones vane. et deuia. et errozes sunt. quibus iter paratur ad inferos atq; ad mortē. Et quot putas quantiq; viri huius vere religionis inopiam miserabilem passi sunt. cunctis in rebus alijs altiores: Habent illi quod eternum gemant: habes tu cristiane vnde gloriaris et gaudeas. nō in te quidem. sed in eo qui te summa in re tāto maiorib; preferre dignatū est quo nil maius tibi vel melius tribui poterat ī hac vita. De quo loqui aliquid vltius nō grauarer nisi res ipsa celesti lumine plena fere iam omnibus nota esset BEVLIV. Dijs sacris iniciantur et alijs in religione sua. sicut et tui iiciantur in tua. ANVM. Dia sacra huius religionis sunt tantūmodo: reliquarum omnium sunt furozes. ritusq; sacri legi. Neq; tamē iiciatum esse sufficit. Maius est forte q̄ putat huiusmodi negocium. Non enim deum nosse satis ē. quod et

tu et reliqui demones faciunt qui oderunt. Amor et cultus
exigitur his ex rebus constans que utinam tam bene imple-
rentur ab hominibus quam sciuntur. Custodi autem bene hanc
quisquis habes religionem ab erroribus a negligentia a pec-
catis. et bene profecto atque optime tibi erit. Affirmat enim
trimegistus hermes ut ait lactantius eos qui cognouerunt
deum atque honorarunt non tantum ab incurribus demonum tutes
esse: verum etiam ne fato quidem teneri. Una inquit custodia
pietas. Etenim pius homo neque demoni pessimo. neque fato
subiacet. Deus namque liberat pius ab omni malo. Rempe
unicum atque solum bonum est hominibus pietas. Quid vero
sit pietas alio in loco ostendit his verbis. Pietas enim scien-
tia dei est. Eandemque sententiam asclepium in sermone quodam
latius explicasse confirmat. Vides ut constantissime duo pagani
nostram circumvolant veritatem. Tanta est veri vis ut linguas
sepe hostium ad se trahat. hec lactantius. **HELIAL.** Quid
vero quod ipsa arabum lex siue religio vnissimum ut dixi supra et
absque socio: tua vero vnitrinum deum coli atque adorari imperat?
ANIMIA. Et nos quoque vnissimum ut sic loquar ymmo et
simplicissimum fatemur deum. nec vllum proorsus deo socium qui vnus
ac solus deus. vnus ac solus dominus. vnus ac solus altissimus
est: tribuimus. In deo namque est indiuisibilis vnitas. et in-
sociabilis pluralitas ut ait ancelmus. Et licet nos cristiani
quibus auctore iheronimo nichil felicius personale in diuinis
trinitatem ponamus: non tamen adeo hebetes sumus ut igno-
remus in deo veram esse vnitatem propter eius simplicitatem
immutabilitatem. singularitatem. et propter vnitatis creare
similitudinem. Nam sicut vnitas a nullo descendit numero.
sed omnis pluralitas ab eo defluit: sic deus a nullo. et omnia
ab ipso tanquam a primordiali diriuantur exordio. Memimus
etiam eius quod sapienter ait perallegatus hermes trimegistus

veterū phōrum doctissimus. In supercelesti est vnitas. ī celesti
alteritas. in subcelesti pluralitas. Is vero trimegistus hermes
vt ait lactantius scripsit libros equidem multos ad cognitionē
rerum diuinarū pertinentes. in quibus maiestatem summi ac singlaris
dei asseruit. Quē his denique nomibus appellat quibus nos deū
ac patrem. At ne quis nomen eius proprium requirat: anomiō
esse dicit. eo quod nominis proprietate non egeat ob ipsam scilicet
vnitatem. Ipsiū hec verba sunt. Deus autē vnus. vnus autē
nomine non eget. est enim qui sine nomine est. deo ergo nomen
non est. quia solus est. Nec enim opus est proprio vocabulo:
nisi cum discrimē exigit multitudo. vt vnāquamque personā sua
nota et appellatione designes. Deo autē quia semper vnus est
propriū nomen est deus. hec trimegistus. Deus insuper vt ait
lactantius qui est eterna mens ex omni vtiq; parte perfecte
cōsummataque virtutis est. Quod si verū: vnus sit necesse est. Potestas
enim aut virtus absoluta retinet suam propriam firmitatem. hec
lactantius. Cui rōcinationi similis est ista que sequitur. Deus est
excellentissimus. sed teste phō quod per excellentiam dicitur vni
soli cōuenit. Igitur deus vnus et solus est et non plures. Meminimus
insuper eius quod sapienter super illud gen. iij. Eritis sicut dii. a
petro damiani scriptū est. Ecce frater si vis dyaboli grāmaticā
discere: discere deum pluraliter declinare. Artifex enim doctor dū
artem inobedientie nouiter condidit: ad colendos etiā plurimos
deos inauditam mundo declinationis regulā introducit. **BEVJ**
AV. Quomōi verba olim nostra. eritis sicut dii. non modo nostra
sed eximij prophāz dauid. sed et ipsius dei verba sunt. Ego dixi
inquit prophā dii estis. Et in exodo ait ipse dominus. Dijs
non detrahes. Quomodo igitur hecine verba falsavel icōgrua
erunt. que tū a prophā. tum ob ipso viuente deo sunt prolata.
APJMA. Hoc nomen deus in sensu triplici a sacre pagine
doctoribus cōiter accipitur. vere scilicet. participatiue. et abusiue

De primo habetur deutro. vi. Audi israhel. deus tuus vnus est
De secundo scribit in psalmo. lxxx. Ego dixi dñs estis. De tercio
similiter in psalmo. xcvi. Omnes dñs gentiũ demonia sunt. Quod
itaq; habetur in exodo. Dñs non detrahes. et quod in psalmo
Ego dixi dñs estis. dñs id est diuini participatione quadam in-
telligendũ est. Quẽadmodũ et oēs intelligentie dñs appellanẽ.
dicente platone. O dñs deozũ quoz opifex paterq; ego natura
quidẽ mutabiles estis: sed mea voluntate sic permanetis. dñs
inq; participatiue solum et non per essentiam. quod quidẽ im-
possibile ẽ. quia summũ bonũ plurificari non potest. **HELIAL.**
Sic etiam intelligebam cum dixi. **Eritis sicut dñs. AMMA.**
Requaq;. Jam enim quia iussi erant prothoplausti: dñs utiq;
erant intelligendo vt nuper exposui. nichil ergo si sic intelli-
gebas eis tibi obedientibus accreuisset. **HELIAL.** Plures
opinanti deos necio deum vnum esse acute satis atq; apposite
demonstrasti o anima. Omnino autem deum esse neganti quid
responderes? **AMMA.** Quod princeps phoz aristoteles per-
pulchre ait in sua monastica. Non oportet omne problema
nec omnẽ propõnem considerare: sed quã dubitat aliquis indi-
gentiũ rationis. et nõ pene vel sensus. Nam qui dubitat vtrũ
oporteat deũ vereri. et parentes honorare vel nõ: pene indiget
qui vero vtrum nix alba vel non: sensus. Error quidẽ ille
dubitare deum esse nõmodo insipientia est. sed insania falsa.
sed perfidissima dementia. Ait nãq; propheta in psalmo. xiiij.
Dixit insipiens in corde suo non est deus. Sup quo verbo ait
augustinus. Nec ipsi sacrilegi et detestandi quidã phi qui puerfa
et falsa de deo sentiunt ausi sunt dicere. non est deus. Ideo ergo
dixit in corde suo. quia nemo hoc audet dicere: etiam si ausus
fuerit cogitare. hec augus. Et ambrosius. Nemo inq; prudens qui
deũ nescit. Deniq; insipiens dixit quia nõ est deus. nã sapiens nõ
diceret. h ille. Que vero maior insania. q; furia intollerabilior

quod dicere illud non esse quod est causa omnibus ut sint? Cum
insano vero nemo solet phari ad sui destructionem erroris. Ut
ait idem aristoteles. Magna profecto temeritas magnaque et
bestialis obtusitas atque inscitia est dubitare de fonte ex quo
apparet fluuius continue perseverans. Fonti namque insufficienti
attestatur fluuii continuitas. et certum indicium creatoris est
continuus fluxus creaturarum. Augustinus quoque ait. O phi-
losophe totum considerasti rerum ordinem: et non vis attendere
quod mundus opus dei sit. Ydolum est opus fabri. si faber ydolo
sicut dedit figuram daret et cor: ab ipso ydolo faber adoraret.
Quod sequitur ait ambrosius. Sicut ex motibus et administra-
tione corporis animam quam non vides intelligis. sic administra-
tione totius mundi et regimine omnium creatoris phi intellexerunt.
Et gregorius quod longe supra allegatum est. Deus suo partiali
esse dat omnibus rebus esse. ita quod si se rebus vel ad momentum
subtraheret. sicut de nichilo facta sunt: sic in nichilum defluerent
vniuersa. Concordat quod pulchre a quodam pho sentitum est
qui ait. Deus est anima mundi. Et alius item. Deus est spera
cuius centrum est ubique. circumferentia vero nusquam. Nec mirum si
deus. sane tamen intelligendo. sit anima mundi. id est verum esse
ac purus actus dans omnibus alijs esse. quare non ex equo omnia
entia aiatur. Nam et ego non omnia mei corporis membra equaliter
animo. vni gustum. alteri auditum. visumque alteri distribuens.
Rursum vero ambrosius his apertissimis rationibus deum esse luce
clarius ostendit. Creatura inquit facta est. et non est facta a
seipsa. ergo ab alio. illud autem voco deum. Qui si esset creatura
facta esset ab alio. et de illo quereretur. Vel ergo est abire in infini-
tum vel est dare deum. Secunda ratio. Omne mutabile cum
incipit esse habet aliquid inmutabile primum principium existendi.
Sed omne ens notum nobis sine corporeum siue spirituale est
mutabile. Necesse est igitur ipsum habere primum aliquod existendi

imutabile principū hoc autem dicimus deum. Tercia. nō con-
tingit esse vel intelligere in rebus bonū et meli⁹. nisi sit aliq̄d
optimum q̄d sit causa bonitatis illoꝝ. Sed in rebus contingit
inuenire bonū corpus. et meliorem spiritū. Ergo oportet esse
aliquid optimum. et hoc dicimus deum. Rursus. vbi est dare
pulchrū et pulchrius est dare pulcherrimū. Sed in creaturis
est dare pulchrū et pulchrius. intelligibilia namq̄ sunt pul-
chriora sensibilibus. Ergo est dare pulcherrimū. q̄d vocamus
deum. Sic igit̄ creature arguūt vnū primū imutabile optimū
et pulcherrimū principium. q̄d est propositū. Facit optime q̄d
ait augustin⁹ in libro de trinitate. Qui fecit magna: maior ē
qui fecit pulchra: pulchrior est. qui fecit bona: optimus est. Et
iterū. Deum verissime esse totus mundus clamat qui nō esset
nisi creatus esset. et qui hunc creauit deus est. Que omnia a sa-
lomone sapie. xij. his paucis explicantur sermonibus. Vani
sunt omnes homines in quibus non subest sciencia dei. et de
his que videntur bona non potuerunt intelligere eum qui est
Reḡ operibus attendentes agnouerunt quis esset artifex. s̄
ait ignem. aut spiritū. aut citatū aerem. aut girum stellaz. aut
aquā. aut solem rectores orbis terrarū deū putauerunt. Quoz
si specie delectati deos putauerunt: sciant quanto his dñs eoz
speciosior est. Aut si virtutem et opera eoz mirati sunt: intelli-
gant ab ipsis quoniā qui hec constituit fortia fortior est illis
A magnitudine enī speciei et creature: cognoscibiliter poterit
hoꝝ creator videri. hec ibi. **HELIV.** Quid q̄d prothagoras
qui et phūs et sapientissimus suo tempore habebatur dicere
erat solitus non liquere sibi an deus aliquis esset? **ANIMM.**
Que disputatio adeo impia iudicata est. vt ab atheniensibus
auctoz eius eiectus sit. et libri in quibus ea continebat̄ exusti
Sed q̄s obsecro tam rudus tam demens. et tā insipiēs esse pōt
vt celū credat rcōre carere. et hāc pulcherrimā mūdi machinā

casu emeruisse. et oia fieri fortuito? **Stultorum:** est hec assertio dicente propheta quod modo allegatum est. **Dixit insipies** in corde suo non est deus. **Hmoi** enim dampnatissime secte legitur fuisse epycurus grecus: similiter et suus imitator lucrecius romanus. Quorum quia deterrima et pniciosa et falcissima erat doctrina libri ea continetes fere ones diuina gra aut exusti aut suppressi existunt. adeo vt nec vnus quidem totus toto in orbe reperiri queat. **Scriptit** enim s3 post epycurum dāpnatus cū suo dogmate lucrecius oia fieri ex athomis. oiaq3 resolui i athomos. mūdū quoq3 istū a casu. sed tamen p naturā factū. humanas aīas naturali ter in ipsa ifūdi corpora. et naturaliter emori cū eisdem. **Apud iferos** neq3 estus neq3 algozes. ymmo nec ipsum infernū. nec campos elisios. nec quitq3 taliū: sed cōficta omiā et mēdosa et fabulosa existere. **Sed ipse nimirū totus** cum sua doctrina ineterijt. **Que q̄ falsa q̄ reproba q̄ absurda sit:** demonstratum est supra: **BEZII.** Quare ergo si deus est o anima: videri ab homib3 vt reliqua entia non potest? **ANIMI.** Quare ego o belial quare tu. quare et reliq3 spirituales creature videri nō possum? **Quia spūtuales sumus.** et spūtualia videri a corporib3 nequeūt subtili eorum natura corporeum superexcedente ituitum. **Nam** sicut icreaturis quedā hominē minime sentiunt. vt lapis. quedā vero sentiunt vt canis. sic in itellectuali creatura angelus bonus et munda anima deū intelligendo videre atq3 agnoscere possūt. **Ipslo attestante** qui ait math. v. **Beati mūdicozdes.** quoniam ipsi deun videbunt. **Animalis** autem homo qui terrena tantum sapit. nullomō que dei sunt percipit. vt ait apostolus. i. cor. ij. **BEZII.** Quo igitur modo potest intelligi deus? **ANIMI.** Per creaturam. **Omnia** enim que sunt bona sunt. **Boni** sunt lapides qui tatum sunt. **Meliores** his plante que sunt et viuūt. **Meliores** his bestie que sunt viuunt et setiunt. **Meliores** his homines qui sunt viuunt sentiunt et intelligūt. **Sed** his onib3

adhuc meliores angeli qui sunt viuunt intelligunt. et cum hoc incorporei sunt et mori non possunt. Rationalis ergo mens sapiencia et pietate fulta per hunc discursum intelligit. q̄ hic vere deus sit qui omnibus esse. quibusdam sentire. alijs viuere. alijs intelligere tribuit. Et summum bonum desiderandū ab omnibus p̄culdubio hic est. Qui vnus tantum deus credend⁹ est. et nō plures. vt supra deductum est. Etenim si duo vel plures essent: alter alterū. et ille istum potēcia excelleret. vtriq̄ igitur bonoz plenitudo dēssēt. amplius quicquid deus est: infinitum esse oportet. at duo parites ifinita esse non possunt. Relinquit ergo ex p̄missis nccio deum eē. et ipsum quidem solū atq̄ vnum esse. In quo bonum omne simul sit. et nichil quod in alio ad sui perfectionem requiratur ei desit. Cum itaq̄ non duo. nō tres. nō plures. sed vn⁹ dūtaxat deus ē: isq̄ plenitudo omniū bonoz. p̄cipiūq̄ et origo et finis oīs creature existat solus hic ē pura mēte colēdus. metuend⁹. adorand⁹. appetend⁹ inquirend⁹: et si recte querat p̄culdubio iueniend⁹. **BEZV**
Cum scriptum sit. Querite deum et viuut aīma vestra. amos. v. Et iterum. Querite faciem eius semp. i. parali. xvi. Et rursus Deum nemo vidit vnq̄ io. i. Quomō queri debet qui nō potest videri? Aut vbi quereē q̄ totus vbiq̄ esse affirmat? **MM**
Per creaturā gradiamur. et ī ipsa creatione queram⁹. si forte p̄ ipsam creatorē iuenire merebimur. Ip̄m enī reuera inueniēt qui eū fideliter querūt. Primū dic michi o terra Nun tu es de⁹ Non. s̄ creatura dei sum. Et quō ergo tam potēter tāq̄ efficaciter ex te p̄ducis tot segetes. tot arboz. tot herbaz. tot bestiaz. tot lapidū. tot metalloz species? Cūcta h̄ ex me p̄ducit de⁹. Dñ vero ex te surrexerūt tot vrbes. tot castella. tot meīa. Vel vn creuere sup te. tot populi. tot gētes. tot natioēs. tot lingue. Homines quidem deus ex me formauit. ipsi autē dono dei ingenio p̄diti maximas edificiorum moles ex me et super me erexerūt

Que vniuersa itereunt: et ego trahibo. deus autē noster ieternū
manet. **O** mare tu ne igitur es deus? Nequaquā. Creatura nāq;
eius sum. Et qua ex te potentia tot belluarum. tot piscium.
tot auium. tot reptilium species genuisti. Hec omnia deus ex
me ptulit. Et quō tuas procellas sic horribiliter in altū tollis
vel qua virtute oīa ad te fluia continue attrahis? Per me crea
tor omniū h̄ operat̄ de⁹. Dic tu vero aer. es ne deus? Minie. sed
creatura ei⁹. Et q̄ igit̄ virtute fulgura chozuscatioēs. tonitrua
vētos. pluuias. niues. grādies pruinas. cōetas. ballones etcetera
h̄moi profers? Hec oīa de⁹ quō et quādo vult p̄ me agit. Sed
nonne tu causa secunda es proxima quidem horum effectuum
atq; imediata. Sū equidē: sed causa prima de⁹ proximior causa
est atq; imediatioz. Potior enī et proximior causa est scripture
vel edificij manus hominis. q̄ calamus aut securis. Quēadmo
dum et de te s̄xte quarte pontifex maxime. et de quolibet alio
pontifice romano dici solet. Sunt enī per vniuersam eccliam
varij sperſi et distincti episcopi. quos ordiarios atq; imediatos
vocant. Cum eo tamen stat q̄ romanus pontifex vt. primas
vniuersalis ecclie ac cefas. vbiq; ipse fuerit. et quocūq; se
trāstulerit: oīm epūs. oīm ordinarius et quidem immediatus de
iure censendus est. adeo quidem vt nullus se ab eius potestate
eximere. seu forū ei⁹ declinare possit. de quo est textus et cas⁹
in terminis ī capitulo licet. iuncta sua glosa extra de fo. compe
et. xxi. di. in nouo. et caplo sequenti. Et q̄ de prima causa et
sua p̄minentia dixi. satis inuit: aristotiles vt refert hostiensis
in summa libro primo titulo primo circa finem. Prima causa
inquit aristotiles est superioz omni narratiōe. et ideo deficiunt
lingue a narratione ipsius. quoniam ipsa est super omnē causā
et non narratur nisi per causas secundas que illuminantur a
lumine prime cause. quoniam prima causa non cessat illuminare
suū causatū. et ipsa illuminatur a lumine suo. quoniam ipsa est

lumen supra quod non est lumen. hec aristotiles. **O** sol qui totum splendore tuo mundum illuminas. tuis omnes qui terras ignibus vis. qui longum metiris annū. omnia qui vides. per quem videt omnia tellus. et qui mundi oculus ab ouidio diceris: michi dicito. **N**onne tu es deus? Non. sed seruus et creatura eis. Ipse me tam rutilum et tam splendidum fecit. vt tu vides. Cuius rei gracia olim in sua quā in assumpto homine mortiferam passionem tulit. ego factura eius se meum factorem tam indigna patientem cernere non valens: hos radios. huncq; ad tempus malui splendorem abicere. et claudere quos debeo mundo oculos. q̄ hominis tam innocentis. q̄ mei conditoris tam nephandam atq; iniustam mortem cernere. Non numq; tamen homines te simul ac deus esses adorauere. teste virgilio in sua eneide sic dicente. Sol qui terrarum flammis opera omnia lustras. tuq; harum interpres curarum et conscia iuno accipite hec. **Q**ua igitur ratione si tu non es deus o sol: pro deo tamen a plerisq; hominibus adoraris? Et qua ratione homines stulti vt plurimū. vltro citroq; pariter stulti existūt? **V**etus hec fuit gentiliū insania. ydolatrā hec fuit opinio. ne dicam rabies. diuinos michi exhibere honores. **Q**uonam vero pacto tāto fungi debeo honore. qui pars mundi existo: quo nec totus ipse etiā dignus est mundus. vt ait apuleius? **O** celum tu ne ergo es deus? Non sum deus: sed creatura atq; opus manu eius. **V**nde ergo producis tot preclara stellarum lumina quibus tua facies tam miro decorat scemate? **H**ec deus forma vit sidera quib; me tam pulchro vt cernis artificio redimiuit. **E**go quidem mobile sum. ego volubile. et non secus ac terra cōcreatura mea transibo atq; resoluar. **D**eus autem noster in eternū permanet. **O** angeli. nū aliquis vestrum deus est? **A**bsit. **M**inistri namq; et nunci; ac precones dei sumus. et cum omni creatura eius imperio seruimus. et in eo sicut et vos viuimus

mouemur et sumus. **Hic** ubiq; est presens. et totus quidem. et tamen a solis. certi estote. inuenitur mundicordibus. **BEZ**
VL. Ecce totam seorsum creaturam percurristi o anima. et que profectum cedo sic faciēdo reportasti. **ANIMA.** Multum. **Ja**
enim deum inuenire tandem potui. quem inter creaturas sic diligenter perquirendo non inueni. Cuncta enim que mente lustrauimus creature sunt. temporalia sunt. mutabilia sunt. Creator autem horum deus est. et ipse quidem immutabilis. ipse eternus. magis autem ipsa immutabilitas atq; eternitas. Quod vero non ociose in hoc discursu laborauerim: liquet ex verbis augustini sic dicentis. Tolle hoc et hoc. et quod relinquitur deus ē. Et rursus. Tolle hoc bonum. et illud bonum. et quod reliquitur summum bonum est. **Intelligamus** tamen deū cum eodem augustinio quantum possumus sine qualitate bonum. sine quātitate magnum. sine indigentia creatorem. sine situ presentem. sine habitu omnia continentem. sine loco ubiq; totum. sine tempore sempiternum. sine vlla sui mutatione mutabilia facientē. nichilq; patientem. Quisquis deum ita cogitat. et si nondum potest omnino inuenire quid sit: pie tamen caueat quantum potest aliquid de eo sentire quod nō sit. **BEZ**
VL. Quia vero difficillime ac multum laboriose inuenitur cuius nescitur habitatio: si queratur abs te ubi habitat deus. o anima quid dices? **ANIMA**
In sanctis suis habitat vt ait idem aug. **In** templo iquit suo habitat deus. videlicet in sanctis qui sunt templum dei. modo scdm fidem ambulantes. et templum dei erunt aliquando scdm speciem. qualiter etiam nunc templum dei sunt angeli. **BEZ**
VL. Sed dicet aliquis. Anteq̃ deus faceret celum et terram. ateq̃ faceret sanctos. ubi habitabat? **ANIMA.** In se habitabat deus: apud te habitat o quicumq; es iustus. et apud se est. **Nō** sic tamen sunt sancti domus dei. vt ipsa subtrahā cadat deus. **ymmo** sic habitat deus in sanctis. vt si ipse discesserit cadant.

Opinari autem aut dici nisi stultissime nequit. Spiritum sanctū
nō habere locum in nostro corpore quod totum anima nostra
impleuit. Stultius etiam dicitur angustis aliquibus impediri
trinitatem. vt pater et filius et spiritussandus alicubi simul
esse non possint. Hec certe mira quibusdam videntur. et non
facile credibilia. Verum illud est profecto longe mirabili⁹. q̄
cū deus sit vbiq; totus: non tamen in omnibus habitat. Quis
enim audeat opinari nisi inseparabilitatem trinitatis penitus
ignoret: in aliquo posset habitare patrem aut filium ī quo nō
habitet spiritussandus: aut in aliquo habitare spiritum sanctū
in quo nō habitet pater et fili⁹: hec aug⁹. BEIJVL. Si de⁹
vbiq; ē totus. quō stare in veritate pōt. q̄ in aliquib⁹ habitet
et in aliquibus non habet: ARJMA. Fatendū est vbiq; esse
deū per diuinitatis presentia. sed non vbiq; per inhabitationis
graciam. vt ait augustin⁹. Propter hanc enim habitationem
non dicimus. Pater noster qui es vbiq;. cum et hoc verū sit:
sed qui es in celis. idest in sanctis in quibus est quodam excel
lentiori modo vt ait idem augustin⁹. Illud quoq; mirabile est
vt ipse ait. Quia deus est inhabitator quorūdam se nondum
cognoscentiū. et nō quorūdam se cognoscentiū. Illi namq; ad
templum dei non pertinent vt ait apostolus qui cognoscentes
deum non sicut deum gloriificant. ro. 1. Ad templum vero dei per
tinent paruuli sanctificati sacramento cristi. et renati ex spū
sancto q̄ nondū valent cognoscere deum. Igitur quē potuerūt
illi nosse nec habere: isti potuerunt habere anteq̄ nosse. Bea
tissimi autem sunt illi quibus hoc est deū habere quod nosse.

De peccato originali quomodo contrahitur. et quomodo expiatur. **Et de baptismo paruulorum Dialogus sextus.**

BEVIA.

Quoniam sermo de paruulis baptisatis conuenienti quodam incidencia nostre concertationi sese obtulerit: opere precium duxi querere abs te o anima si talium paruulorum baptisma de facto. collatum. de facto eis quicquam proficit. **ANNA.** Et quis nisi amens dubitat? Desitare quidem aut disputare fidelium debet nemo super eo quod iam dudum constat esse ab ecclesia. definitum. Iniuriam namque facit iudicio reuerentissime synodi qui semel iudicata ac recte disposita reuolueret et publice disputare contendit. l. nemo. C. de sum. tri. et fi. catho. **BEVIA.** Si tamen ab ecclesia triumphante hoc processerit que veritati innititur. et ob hoc nec fallit nec fallitur. Militans vero ecclesia plerumque opinionibus regitur. hinc fallit plerumque et plerumque etiam fallitur. capitulo a nobis de senten. excommunicationis. **ANNA.** Quod ecclesia militans errare aliquando possit: hoc de particulari fortasse. non de vniuersali ecclesia dici potest. **BEVIA.** Immo etiam vniuersalis in facto errare potest: eamque in facto errasse sepe numero compertum est. **ANNA.** Sed non in iure. non etiam in fide. nec in his que rationi subiacent. cuiusmodi est casus per te modo in controuersiam deductus. **BEVIA.** Si mecum rationibus contendere voles: quam multas habet tuam perimentes opinionem afferre in medium possem. **ANNA.** Immo vero non alias quam ratione contendere volo: que rationalis dei gracia existo. **BEVIA.** En tibi statim plurimas. Quarum prima et ea quidem fortissima erit iuliani dudum ab augustino querentes quomodo peccatum inuenitur in paruulo. Ait enim sic. Non peccat ille qui nascitur. non peccat ille qui genuit. non peccat ille qui condidit. Per quas igitur rimas iter tot presidia innocencie peccatum fingis ingressum: Ex quibus

verbis talem formo rationem o anima. Quod pollutum non est ablutione non indiget. Paruuli in nullo quoad animam sunt polluti. Ablutione igitur quoad animam indigent nulla. Est autem baptismus anime ablutio. frustra ergo datur paruulis quibus eis in nullo suffragatur. ANNA. Et tibi et tuo iuliano heretico respondet sacra pagina ut ait magister in secundo. Per unum hominem peccatum intrauit in mundum et per peccatum mors. Et ita in omnes homines mors pertransiit per unum in quo omnes peccauerunt. Usque ad legem enim peccatum erat in mundo. peccatum autem non imputabatur cum lex non esset. Sed regnauit mors ab adam usque ad moysen etiam in eos qui non peccauerunt in similitudinem preuaricationis adae qui est forma futuri. Sed non sicut delictum: ita et donum. Si enim unius delicto multi mortui sunt: multo magis gratia dei et donum in gratia unius hominis ihesu christi in plures habundauit. Et si unius delicto mors regnauit per unum: multo magis habundantiam gratiae christi et iustitiae accipientes in uita regnabunt per unum iesum christum. Igitur sicut per unius delictum in omnes homines mors intrauit in condemnationem: sic et per unius iustitiam in omnes homines uita in iustificationem. hec paulus. ubi supra. Quid queris amplius. quid queris apertius. Hec omnia sunt tibi notissima. Tu enim illic aderas. tu radix atque origo mali. tu peccati fomes. et mortis causa fuisti o belial. Temptatio namque et mundi perditio a te incepit. et per te hoc modo facta est. ut ait magister in secundo. Stans coram femina hostis superbus non audeat in uerba persuasionis exire metuens deprehendi. sed sub interrogatione eam aggreditur ut ex responsione colligeret qualiter in malicia procedere posset. Cur inquit precepit uobis deus ut non comederitis de omni ligno paradisi. Cui respondit mulier. De fructu lignorum que sunt in paradiso uescimur

de fructu vero ligni quod est in medio paradisi precepit nobis
deus ne comederemus. et ne tangeremus. ne forte moriamur. In quo
verbo. dedit locum temptanti. cum dixit. ne forte moriamur. Unde
mox dyabolus. subiunxit. Nequaquam moriemini. Scit enim deus
quod in quacumque die comederitis aperietur oculi vestri. et eritis
sicut dii scientes bonum et malum. Attende ordinem ac progressum
perditionis tue o homo. Primo deus dixerat. Quacumque die co
mederis ex eo: morte morieris. Deinde mulier dixit. Ne forte mo
riamur. Nouissime serpens dixit. Nequaquam moriemini. deus affir
mauit: mulier quasi ambigendo illud dixit. dyabolus negauit.
Que igitur dubitauit: ab affirmante recessit. et neganti appro
pinquauit. Transgressionem autem mulieris statim secuta est
viri transgressio. Super quo redarguitur a deo vir. Mulier inquit
quam dedisti michi illa michi dedit. et comedi. genesis. iii. Res
ponsum excusationem non habens ut ait crisostomus. Illa inquit
comede: et deus dixit. ne comedas. Quare ergo mulieri obsecun
dare. deum vero spernis? Sed non eiusmodi fuit sanctus iob
Qualis ergo. Cum terrore inquit o mulier quasi una de stultis
mulieribus locuta es. iob. n. **BEYLIV.** Si per hominem pecca
tum intrauit in mundum ut tu dicis: peccatum illud ex volun
tate vel ex natura est. Si ex voluntate est mala est voluntas que
facit peccatum. Si autem. ex natura: mala etiam est natura. In
paruulis autem mala voluntas non est: quibus nulla est volun
tas. **ARMA.** Ex voluntate peccatum est etiam originale ut ait
augustinus. Hoc enim ex voluntate primi parentis seminatum est. ut
in illo esset: et in omnes transiret. Audebimus aliquid ultra au
gustinum dicere et magistrum sententiarum. Crimen humane ma
gestatis lese humano iure transit in posterum. C. ad. le. iuliana ma.
l. quisquis. Quid igitur mirum si lese maiestatis diuine crimen
iure diuino transeat in posterum? **BEYLIV.** Quam vero divina
super hoc legem habes? **ARMA.** Hanc scilicet. In quacumque

die ex eo comederitis: morte morieris. gen. ij. id est mortalis fies
et mortis penam experieris. **HELIAL.** Sed ad solos pro-
thoplaustos lex illa et pena legis reflectitur: non autem ad
posteror. **APJMA.** Dirigēdo verba sua ad illos dñs ad totā
humanā speciē quā presentabāt eadem etiā dirigebat. Quēad-
modū et ipse loquens in nouo testō ad suos discipulos. Ego
inqt vobiscū sum vsq; ad cōsumationē seculi math. vltimo. Qd
verbū de presentia eucaristiali nō absurde a nostris exponitur
Nunquid enī vt ait paschalius apostoli semper in hoc seculo
pmansuri erāt: Vel nūquid posteris eoz fidelib; sacramētalis
cristi presentia erat denegāda: **HELIAL.** Quō ergo stabit in
veritate qd alibi ipsemet cristus ait. Pauperes vobiscū semp
habebitis: me aut nō semp habebitis. io. xij. **APJMA.** Primū
intelligi debet sacramētaliter vt iā dixi. seu inuisibiliter: altez
vero qd mō allegasti. visibiliter. ad obseq; videlicet vñdionis
et lotionis exhibēda. **HELIAL.** Multa queri possent in hac
materia. e quibus hoc vnū dūtaxat interrogo. Si peccato ab
eua cōsumato. adam in obediā pstitisset: an originale labem
sua soboles contraxisset: **APJMA.** Minime. eo qd ipse adam
actiuū totius humane speciēi principium existens. impollutus
quidē: posteror nequaquā polluisset. **HELIAL.** At mulier eua
principium humane propaginis etiam erat. **APJMA.** Sed
passiuū. Ab actiuo autem principio. nō a passiuo fit denoiatio.
vt ait doctoz sandus. **HELIAL.** Sed esto habeāt paruuli ori-
ginale maculā: baptismo tñ q̄diu paruuli sunt abluī non pnt.
Dicente petro in sua eplā. i. ca. iij. Caritas operit multitudinē
peccator. Et cristus in euangelio de peccatrice penitente ait.
Dimissa sūt ei peccata multa qm dilexit multū. luce. vii. Cōstat
igit nō nisi i caritate et p caritatē crimina dimitti. Paruulis
ergo q nec sentiūt quid agat in baptismo. caritatē nō hntib; q
sentiētib; et cōsentiētib; tm ifūdit: pccm i baptismo nō reittit

Preterea scriptum est in euangelio vestro. Qui crediderit et
baptisatus fuerit saluus erit. mar. vltimo. Vtrumq; ergo re-
quiritur fides et baptismus: et primo fides. **P**aruuli igit nec
fidem nec spem. nec vllam proorsus aliam virtutem habentes.
baptisari quidem de facto possunt: sed baptismo saluari non pos-
sunt. **N**isi enim. **M**ateria ista pulcherrime atq; amplissime de-
ducta est atq; definita in capitulo maiores de baptismo et eius
effec. ex quo me quicquid in ea re didura sum: hausisse confi-
teor. **T**ibiq; iuxta textum et verba illius decretalis cuius in-
nocentius tercius auctor est. catholice respondeo. qd baptisma
circumcisioni successit. absit enim vt in illam dampnatam he-
resim incidamus qperperam affirmabat legem cum euangelio
et circumcisione cum baptismo seruadam. **Q**uoniam scdm aplm
Si circumcidimini cristus vobis nichil prodest. gala. v. **C**um
itaq; circumcisio tam adultis q; paruulis ex precepto domini
conferebatur: ne baptismus qui successit loco ipsius. et genera-
lior tñ existit. cū tā viri q; femine baptizent. minoris videat
effectus. tam adultis est q; paruulis conferendus. **S**icut enim
sine distinctione qualibet mosayca lex clamabat. **A**nima cuius
prepuçij caro circumcisa non fuerit peribit de populo suo. gen.
.xvii. ita nunc indistincte vox intonat euangelica. **N**isi quis re-
natus fuerit ex aqua et spiritu sancto non intrabit i regnum dei
io. iij. ab hac generalitate nec sexū nec etatē excludens. **C**aute
tamen aduertendum est quantum hodie plus baptismus con-
ferat cristianis q; quondam iudeis circumcisio coferebat. **D**ic-
tum namq; est in fine predictae auctoritatis inducē de veteri
lege. **P**eribit de populo suo. **I**n euangelica vero veritate sub-
iundum est. **N**on intrabit in regnū dei. **N**am etsi originalis
culpa remittebatur per circumcisionis mysterium. et dampna-
tionis periculum vitabatur: non tamen perueniebatur ad reg-
num celoznm. quod vsq; ad mortem cristi fuit onino obseratū

Sed per sacramentum baptismi culpa remittitur. periculum vitatur dampnationis eterne. et ad regnum celorum etiam peruenitur. Cuius ianuā cristi sanguis fidelibus suis misericorditer reserauit. Absit enim vt vniuersi paruuli pereant quoz quotidie tanta multitudo moritur. quin et ipsis misericors deus qui neminem vult perire aliquod remedium procurauerit ad salutem. Ceterum ex vi littere satis patet predictas auctoritates intelligendas esse tantūmodo de adultis qui habent multitudinem peccatorum. cum de paruulis non posset intelligi qui peccato tātum originali tenentur. Similiter et illa auctoritas est soluenda. Qui crediderit et baptisatus fuerit hic saluus erit. cum non possint credere paruuli sed adulti. Adde q̄ cristus hec verba proferens adultis dūtaxat loquebatur. et non paruulis. Et ob hoc tota auctoritas intelligenda est de adultis. nec ad alios prima; et ad alios secunda clausula referatur. Quamuis nōnulli concedant q̄ paruuli credunt non per vsum. sed per habitum fidei quem suscipiunt in baptismo. sicut et alia multa verba scōm cōmunem vsum loquendi non ad actum sed ad aptitudinem referuntur. hec omnia in dicto capitulo maiores. Illud vero quod opponis o belial. fidem caritatem aliasq̄ virtutes paruulis vtpote non cōsistentibus non infundi: a nostris non conceditur. asserentibus et dimitti peccatum et virtutes infundi. et gratiam informantem habentibus illas quoad habitum. non quoad vsum. donec peruenerint ad etatem adultam. hec rursus in dicto capitulo maioris. iuncta cle. vna de sū. tri. et fide catholica. Adde autem pro ampliacione materie quod pulchre admodum ait beatus augustinus. de mirabilibus sacre scripture libro tercio in hec verba. Johanne cristum baptisante tria noua et magna apparere mirabilia. Spiritus sanctus super se in specie columbe descendere visus.

VoX paterna confitens filium esse suum audita. et celum coram se apertum est. Non quod ante baptismum suum hec omnia dei filius non haberet: sed ut baptismi sacramentum, quid valeat ostenderet. Non enim tunc spiritum sanctum ille cepit accipere: qui eandem cum spiritu sancto substantiam habere creditur. Recte tunc illum pater filium professus est: cui dixit. Ex utero ante luciferum genui te. ante uel licet omnem angelicam naturam que luciferi appellatione per scripturas sepe designatur. Neque tunc illi aperiri ceperat thalamus celorum: qui ait. Celum michi sedes terra autem scabellum pedum meorum. Sed idcirco hec: sancta trinitas in baptismo domini conghessit: ut sciret unusquisque quid muneris in sacri baptismatis mysterio susceperit. Tunc enim spiritum sanctum quisque peccator sordibus ablutus accipit. a deo patre filius profiteri adoptionis gratia incipit. et tunc sibi regni celorum ianua aperiri. et ciuis celestis patrie. angelorum consortis intelligit. hec aug⁹ **BEVLII**. Si paruulis in baptismo peccatum originale dimittitur qui sensum non habent neque consensum: non uideo cur adultis dormientibus. uel amentibus peccatum si baptisentur ratione simili non dimittatur. **ANIM**. Hic distinguere oportet. Peccatum enim duplex est. originale et actuale. seu alienum et proprium originale quod absque consensu contrahitur. actuale quod committitur cum consensu. Originale igitur et alienum. quia sine consensu contrahitur: sine consensu in paruulis per vim remittitur sacramenti. Actuale uero et proprium quod cum consensu committitur. sine consensu minime relaxatur. In adultis autem non baptisatis non solum originale sed etiam actuale peccatum reperitur ut habetur in dicto capitulo maiores. **BEVLII**. Et quare saltem originale peccatum amentibus et dormientibus in baptismo sicut paruulis non relaxatur? **ANIM**. Dominus qui totum hominem sanum fecit in sabbato opere imperfectionis non nouit. et ob hoc non ex parte: sed in toto dimittit

Juxta illud. **L**arga dei pietas veniam non dimidiabit. Aut
nichil aut totum te lacrimante dabit. **P**reterea pena origi-
nalis peccati est carentia visionis dei. actualis vero pena
peccati est gehenne perpetue cruciatus. **U**nde si originale
dimitteretur alicui non dimisso actuali: talis non careret vi-
sione dei propter originale dimissum. et tamen cruciaretur
in gehenna perpetua ob reatum criminis actualis: **H**ec vero
tanquam opposita sese minime compatiuntur. immo sibi mutuo
a tota specie aduersantur. **U**t hec omnia pulchre multumque
fideliter ac plene traduntur in capitulo maiores superius al-
legato. **BEZIV.** De his vero hactenus. **U**t si quispiam
de quantitate pene quam sustinent paruuli decedentes im-
baptizati interrogaret o anima quid tu ipsa responderes?
ANNA. Quemadmodum a doctore sancto ceterisque accipi
theologis ea et leuissima quidem et mitissima pena est. **BE-**
ZIV. Quid sibi ergo vult quod ait crisostomus. **Q**uauis
plurimi gehennam pertimescunt: ego illius glorie amissio-
nem amarius dico. quam ipsius gehenne supplicium. **U**nde subdit
Si quis michi mille proponat gehenas nichil tam amarum
quam a vita illius glorie propelli. et esse exolum cristo. hec ille
ANNA. Hic distinctione opus est. **N**am pena dampni vno
consideratur modo prout est subtractio tanti boni cum sensu
et merito subtractionis. vt contingit in adultis. cuiusmodi
erant patres veteris testamenti. et isto quidem modo censetur
grauissima. **U**el sine sensu et merito subtractionis. et sic est
vt dixi mitissima atque leuissima pena. **Q**ua prohdolor susti-
nent paruuli decedentes imbaptizati. **BEZIV.** **S**ed longe
tamen grauior esse videtur heccine pena dampni in paruulis
quam in illis adultis patribus. de paruulis enim nulla est spes.
et nullum omnino salutis refugium. secus autem erat in ipsis
antiquis patribus. **ANNA.** **E**t hoc verum vtiq; esset:

si paruuli quicquid huiusce rei sensum noticiam ve haberent.
Modo sic est quod nullam proorsus neque de deo. neque de mundo
neque de luce. neque de tenebris noticiam paruulorum anime ha
bent. Nichil enim penitus ignotum appetitur. Sunt utique po
ma apud indos quorum preguustationem cum non hapeamus:
ea non appetimus. **BEZII.** Sed quare peccatum originale
anime imputatur. cum illud contrahatur ex carnis corruptione
que caro ab adam traducit in posteros. anima vero minimus
ARZI. Dicant theologi quomodo voluerint: Bartholome
us brixensis in capitulo placuit de conse. di. iij. optime ad hanc
questionem sic respondet. Deo inquit hoc fit ut quidam volunt
eo quod ipsi carni anima codelectatur. Alij dicunt et forte. meli
us. ut ibi quedam digna retributio notetur. Anima namque
primi hominis prius peccauerat. et ita corrupit ipsam carnem.
Unde et modo viceuersa corruptio carnis corrupit ipsam ani
mam. hec ille. **BEZII.** Sed de hijs haecenus satis. Quod sup
est adhuc certamen huius plurimum exorta lux crastina expediet.

**De summa trinitate et fide catholica. Dialogus septimus in
septem tractatus seu capitula diuisus.**

**Introductio pbabiliu rationum quod in deo stante simplicissima vni
tate essentie. vere consistat personarum trinitas. Tractatus primus.**

BEZII.

Esto vero lex tua deum fateatur simplicissimum
atque vnum o anima: ipsum etiam trinum fronte
nescio qua libere profitetur. Eni uero si iuxta ca
nonistarum sententiam duo sunt multa. tria adhuc
magis erunt multa. Cum itaque deum fatearis vnum esse ac trinum:
tu fateri michi proculdubio aliud non videris. quam simplicem ac
multiplicem deum esse. Quam ego certe minime capio theoziam

ANNA. Nimirum certe. cum et ipsi angeli atq; archan-
geli hocine deitatis capere archanū hylario teste non suffi-
ciant. De hac enim summa atq; excellentissima trinitate cū
modestia et timore agendum est. et attentissimis auribus
atq; deuotis audiendum vt ait augustinus. vbi queritur
vnitas trinitatis patris et filij et spiritussancti. Quia nec
periculosius alicubi erratur. nec laboriosius aliquid indaga-
tur nec fructuosius aliquid inuenitur. Proinde omnis qui
audit et legit ea que de inaccessiblei atq; ineffabili deitatis
luce dicuntur: studeat imitari atq; seruare quod idem vene-
rabilis doctor augustinus de seipso bellissime quidem atq;
elegantissime dixit. Non pigebit sicubi hesito querere. nec
pudebit sicubi erro discere. Quisquis ergo hec audit vel
legit vbi pariter hesitat: querat mecum. Vbi errorem suum
cognoscit: redeat ad me. Vbi meum: reuocet me. Ita ingre-
diamur simul caritatis viam tendentes ad eū de quo dictum
est. Querite faciem eius semper. hec augustinus. Omitto ita-
q; ego plurima que de hac ipsa superexcellenti materia et a
moyses et a prophetis. et a beatissimis apostolis. a nostris
quoq; tam grecis q̄ latinis auctoribus pulchre atq; egregie
scripta sunt. tum etiam quia dyalogaris angustia longius:
euagari non permittit. Omitto inquam plurima. e quibus
pauca hec singularia quidem vt michi videtur atq; electa. et
memoratu digna recenseo. **D**eum siquidem vnum esse
oportere ac solum in precedentibus maiorum meorum ver-
bis et doctrina innixus. me satis euidenter ostendisse arbi-
troz. In quo si tibi non satis aut cuiq; alij fecerim: addi hoc
ipsum volo quod sacros voluendo codices profectum vt vi-
detur ex verbis et mente dyonisi: nuper didici. Exemplar
inquit totius creationis in numeris continetur. Et maiorem
profecto glorie primatum dabimus illis. si intellexerimus.

quomodo ad ymaginem et similitudinē eorum vniuersa effluxerunt. mundus. angeli. et nos. Etenim quecumq; natura vel pars nature a primordio constōis antique processit ad ortū: artifex altissimus numerorum ratione produxit. Produxit autem sic. Vnus enim et solus erat. propter quod sine ipso. et nisi in ipso quicq; esse nequibat. Quod enim erat futurum: ab vno et in vno erat futurum. Ab vno quidem vt esset: in vno autem vt permaneret. Nec principiū nisi ab vno: nec stabilitatem potuit habere nisi in vno. Inde angelicus splendor. inde homo. inde mundus exiuit. Ibi angelus. ibi homo. ibi mundus subsistit. Nam vt numerus omnis exit ab vnitāte. et non conficit nisi ex vnitāte: ita vniuersus ordo naturarū visibiliū et nō apparentiū ab vno processit. et in vno inicit vt sit. Deme nūeris monadē et ecce nō erūt. Aufer creaturis vnitāte: et vniuersa peribūt. Et hīc ideo quia oīa vīculant vnitāte. angelus. homo. mundus. Et q̄ ita sit series prima numerorum eleganter ostendit. Nam quaternariū mūdi significatiū. ternariū hominis. biariū angeli. omnes ab vnitāte oriuntur. et terminātur in vnitāte. Id quod preminet eis vnitās est. Si enim ad quatuor tria et duo adieceris: peruenis vsq; ad nouem. quibus denarium supplet solius vnitatis adiectio. Vt enim monas vnitās est: ita denarius vnitās est. Sed illa incipiens. et ista terminans. Sed ista et illa significans illum qui est alpha et ω. primus et nonissimus. Hec de simplicitate atq; vnitāte dei vna cum alijs supra in quinto dialogo habitis. dicta sufficiant. Quod vero trinitatem stante huiusmodi vnitāte in diuinis esse sancta mater ecclesia predicat: hoc ad personas solas: non ad ipsam deitatem que vna vt iam dixi. que simplicissima atq; indiuisibilis est: referri oportet. Et quas personas non dicimus essentia diuersas. sed solis originalibus intramānentibus que ex processione verbi et amoris proueniunt relationibus distinctas. BEATI.

Vnitrinū aliquid esse dum asseris. impossibile quiddam atq;
implicans dicis. Quis enim nisi obtusi pectoris tria vnum. et
vnū tria esse dixerit: **APRIMA**. Vnitrinū complexū quoddā
vocabulum est. Ipsum in suas resoluē particulas. et singula
refer singulis. vnū deitati. tria personis: et nullus p̄i pectoris
quid impossibile seu implicās in vocabulo vnitrinū inuenerit
HELIAL. Jamnūc duplicem in deo aiebas processionē verbi
scilicet et amoris. Quod q̄breuiter atq; obscure dictum quis
porro etiam doctissimus intelliget: Adeo rem ipsam sua satis
obscuram magnitudine tuis etiam truncatis ac inuolutis ser-
monib; multo quidem obscuriorē reddis. **APRIMA**. Ita multa
dicuntur a nostris theologis que non sine difficultate magna
et labore intelligi possunt. Obscura enim quedam esse cōfiteor
Nec ab illis ita dicuntur de industria: sed inest rebus ipsis ob-
scuritas. **HELIAL**. Quid igitur hoc sibi velit. *eya* si potes
aperi nobis atq; illucida. Auditu eī pulchra licet forsan mēte
inattēgibilia huiuscemodi verba esse apparent. **APRIMA**. in
deo est verbum idest conceptus siue noticia qua seipsum et
omnia vnico et simplicissimo actu intelligit. In deo est amor
quo se. verbum. spiritum sanctū. et omnia diligit. Cum ergo
deus pater intelligebat se: certū est intellectum seu conceptū aut
verbū hmōi procedere a se solo. Cūq; intelligendo se. amet se:
liquet amorē ipsum a se atq; ab intellectu q̄b ē verbū pcedere
Amare enī p̄supponit intelligere. et amari intelligi. Et in talib;
ozdo est non minus in deo q̄ in nobis. Sed aliter atq; aliter.
In nobis quidē tēporis atq; originis ī deo aut solius originis
Ad te vero belial superbe vanitatis amator archana h̄ tā sub-
limia nō loquor: verū ad huīles veritatis catholice amatores
verba hec sacramentalia dirigo. Nullus itaq; verbi hui; audi-
tor via sit. nulla petra. et nullus deniq; spina. vt ait crisostom;
Faciam; nobis ipsis nouellas plantationes. ita enim et nos cū

desiderio semina submittemus si viderimus terram mundam.
Si vero petrosam et. asperam: ignoscite nobis o homines no-
lentibus inaniter laborare. Si vero spinosam: rursus vane la-
boramus. Ultime namque insipientie est semina submittere in
illaboratam terram. Date igitur nobis in bonam seminare ter-
ram. Date ut nos amplius attrahatis. Et si quis nostrum spi-
nas habet: ignem superimittat sancti spiritus. Si quis duram
et renitentem habeat terram: pinguem faciat eam et mollem.
eodem utens igne. Si quis autem secundum vias seculi ab
omnibus conculcetur cogitationibus: ad interiora intret. vi-
as huiusmodi linquat latronibus et discrimine plenas. et non
adiaceat ulterius volentibus ad rapinam superuenire. hec cri-
sostomus. **BEZIV.** Neganti vero in deo seu verbum seu amorem
esse: o anima quid diceres? **ANMA.** In me. inque omni ratio-
nali seu intellectuali creatura est verbum. est etiam amor. et ea
quidem perfectionem important. Sed quicquid perfectionis
alicui inest creature: per omnem modum inest et ipsi creatori.
perfectiori tamen et superexcellentiore modo. Igitur in deo est verbum
est etiam et amor. **BEZIV.** Volo iam nedum refellere: sed vel
omnino destruere. vel saltem ineptam ostendere hanc tuam ra-
tionem. Prudentia est virtus. virtus inquam talis quod moralium vir-
tutum nulla consistere absque ea potest. ut ait aristoteles in li-
bro de moribus. Prudentia autem soli inest homini. teste eodem
aristotele ubi supra sic dicente. Itaque et consilium et electio pru-
dentia est. resque agende omnes consilio et electione penduntur
Videtur autem electio non alijs ferme vllis quam homini convenire
Nam neque bestijs que sunt infra hominem. quoniam ratione
carent. nec rursus deo. quoniam ille puro intuitu singula discernens
nulla de re ambigere potest. At consilium et electio de re dubia
est. hec aristoteles. **ANMA.** Pulchre admodum et re. ut ce-
tera plurima aristoteles. Quid tu vero o belial? **BEZIV.** Quid

deus erit absq; prudentia. **ANIM.** Sed non erit absq; sapia que longe prudentiam antecellit. Nam vt ait idem aristoteles libro p te allegato. In rebus agendis recta illa ratio que moribus moderatur virtutib9. queq; extrema refugiens in medio crite laudabili consistere facit nichil aliud q̄ prudentia est. Prudentia igitur de his est que aliter esse possunt. Scientia vero cōtra de his est rebus que semper eodēmodo sunt. et aliē esse non possunt. Principia tamen non tractat. sed ab illis iā cognitis discurrit. Intelligentia vero principioꝝ est. et circa illa versat̄. At sapiā vtrūq; cōplectit̄. Nā et de p̄cipijs ē. et de his q̄ a p̄cipijs manāt iudicat et discernit. Itaq; recte diffinita ē rez diuināz humanarūq; cognitio. hec aristo. **BEZ.** Si deus erit absq; prudentia: o aīa. ergo et absq; illa virtute que est prudentia. **ANIM.** Quid mirū o belial. Multa enī. sunt hominibus digna que non deo. Nam nedum virtus prudentia indigna deo est: sed fides sed spes. et relique multe. Et non solū indigne deo sunt modo: sed erunt etiam ymmo et iā sunt idigne beatis āgelis. et aīabus sanctis. Nichil enī beati fugiunt. nichil eligūt. nichil credūt. nichilq; vltius sperant. quia veram adepti sunt felicitatem. que teste boecio status est omniū bonoꝝ aggregatione p̄fectus. **BEZ.** Tu ne modo dixisti. Quidquid perfectionis creature inest: per omnē modū inest et ipsi creatori. **ANIM.** Dixi. **BEZ.** Prudentia inq; virtus est. omnis autem virtus perfectionem importat. prudentia inest homini. igit̄ et deo. per tuā rationē. **ANIM.** Sunt virtutes que perfectionem absolute important. vt caritas. fortitudo. sapientia. et relique similes. alie solū respectiue cuiusmodi est prudentia. Inest enim homini prudentia perfecte et imperfecte. perfecte quidem in comparatione ad bestias. in comparatione verum ad deum: imperfecte. Sic etiam loqui et per se moueri. et rationari perfectum atque imperfectum

homini eadem ratione dici potest. **BEZIV.** Cum absq; pru-
 dentia nulla vt supra deductum est virtus moralis consistat: in
 deo vero non sit prudentia. ergo nec aliqua moralis virtus in
 deo erit. **ANMA.** Vmmo profecto erit. Est enim iustus. est
 magnanimus. est fortis. est etiā liberalis. sed alio modo q̄ nos
BEZIV. Quo modo ergo? **ANMA.** Incomprehensibili.
 idēq; idicibili modo. Est enim intellectus noster circa diuina
 sicut oculus noctue ad radium solis. vt ait aristotiles. Attamen
 prout humana ī talibus ceca obtusitas capit. balbutiendo qui-
 dem et cum timore atq; humilitate dico. virtutes esse in homie
 qualitates: sed in deo sunt sua simplicissima essentia. ymmo et
 ipsemet deus. Virtutes homini accidentaliter insunt: et separa-
 biliter quidem. virtutes autem naturaliter deo insunt atq; inse-
 parabiliter. Virtutes in homine varie sunt. et abinuicem dis-
 crete. In deo vna et simplicissima est virtus que omnes cōplec-
 titur. nec diuersificatur nisi penes suos effectus. Dicerem plura
 de hac re: sed non conuenit tantisper a principali intento dis-
 gredi. Redeamus ergo vbi reliquimus. cesseturq; a modo quā-
 tum erit possibile a digressionibus. **BEZIV.** Placet. Esto
 igitur in deo sit verbum o anima: sit etiam amor. quomodo ea
 sic distincta esse poterunt. q̄ personalē faciant alietatem? Dicitur
 difficile. auditu mirabile. creditu vero ipossibile ē. **ANMA.**
 Generatio esse non potest eiusdem ad seipsum. sed est semper al-
 teri ad alterum. Vbicumq; ergo est generatio: ibi est distinctio
 Sed ī diuinis generatio est. vt in sequentibus ostendetur: igit̄
 et distinctio. **T**rinum vero in personis deum. in essentia q̄
 vnum. ipsas etiam personas coequales et coeternas esse: tali
 tibi demonstro similitudine. Aspice solē in quo sunt tria. ignea
 substantia. splendor. et calor. Que sic sunt inseparabilia. vt cū
 velis inde splendorē segregare: priues mundum sole. et si ite-
 rum calorem temptes seiungere. careas sole. In ignea ergo sbā

similitudinarie intellige patrem. in splendoze filium. in caloze
spiritum sanctū. Ideo autem pater: pater appellatur. quia fons
et origo ipse est a quo omnia patrantur bona. Cuius sapientia
verbum aut conceptus: filius non inconcīne dicitur. quia ut
splendor a sole. ita a patre sapientia gignit̄. Ambozum autem
amor spiritus sanctū nō improprie appellat̄. quia ab utroq; semp
atq; eternaliter procedens ab ipsis mutuo quodā et ineffabili
amore spirat̄. Illa itaq; vis diuinitatis que potentia omnia pa
trando creat pater vocatur. Que vero sapientia ne resoluant̄
in nichilum omnia gubernat: filius appellat̄. Et que bonitate
omnia spiranda viuificat et decorat: spiritus sanctus nūcupatur.
Ex patre omnia. per filium oīa. in spiritu sancto omnia. Patri
memoria. filio itelligentia. spiritu sancto volūtas. Patri poten
tia. filio sapiētia. spiritu sancto bonitas decentissime attribuit̄
Et hee tres persone vnus deus. vna substantia: vnaq; simpli
cissima essentia est. Cui⁹ essentie simplicitas ac sinceritas tāta
est: q̄ non est in ea aliquid quod nō sit ipsa. sed idē est habēs
et quod habetur. vt ait aug⁹. Pro quoz intelligentia verboz
non est omittendum quod ait thomas in libro de perpetuitate
eternitatis in hunc modū. **A** Iohanne in suo euāgelio scriptū
est. Pater diligit filiū. iō. v. et de filio scriptum est. Ego diligo
patrem. iō. xv. Hec autem dilectio nō est minor q̄ diligēs ipse
et dilect⁹. quia spiritus sanct⁹ amor est patris et filij. Nec min⁹
amatur ab amante et amato ipse amor. q̄ amans ab amato. vel
amatus ab amante. Et hec est illa serenissima iocūdissima et p
fectissima trium personaz in vna substātia dilectio. Vbi amās
idē est quod amatus. amatus idē est q̄ amans. amor idē ē
q̄ amans et amatus. amatus et amans idē est q̄ amor. Vbi
amans amatus et amor penit⁹ vnū esse cōmīcant. in vno velle
conueniunt. vnum nolle habent. idē posse participant: ymmo
totum possident. Ibi enim vnum summū bonum quod est omne

bonum cōmuniter: et tamen insolidum possidetur. Nullius ibi
boni sine dilectione est possessio. In hac dilectione nullus est
omnino defectus. nulla omisso. nulla turbatio. et nulla īterpel
latio. De qua dilectione. et alijs que supra nos sunt diuinis in
tramentibus effectibus totum mutum est quod loquimur.
eciā si summo studio loqueremur.

Probatio eiusdem secunda rationibus alijs. et luculentissimis
sacre scripture testimonijs. Tractatus secundus.

BEZIAL.

Olta de summo illo atq; ineffabili vnitrino prin
pio disseruisti o anima. auditu sane pulcherrima.
sed captu difficilia atq; incōprehensibilia valde.
Quis enim iudeus aut sarracenus non dicat trini
tatem personarū cum simplicitate diuine essentie. cum indiui
sibilis deitatis vnitāte stare non posse. Et si ibi est inquit
vera trinitas psonarū: necessario est ibi realis distinctio. totūq;
aggregatū non est vnum nisi scōm itentionem. sicut auerrois
et auicenna excellentis philosophi probauerunt. ARJMA.
Scire cōuenit o belial q; diuine ille eterne icreate sancte atq;
adorande persone in essentia vnum omnino atq; idem sunt. vt
iam dixi. sed relationibus distinguuntur. De qua distinctio
ac p̄emptitate plura forte vt plures dicerem: sed freno malas
malo cohibere meas q; q; tantam dedecat maiestatem inepte
aliquid seu temerarie loqui. vere ac humiliter sentiēs cum lac
tantio sic dicente. Quoniam in rebus diuinis sensu deficiamus
et verbis. quia neq; tante intelligentie lucem pedus humanū
neq; explanationem tantarū rerū capit lingua mortalis: idip̄m
tacere magis expedit q; dicere. BEZIAL. Ille relatiōes quas
modo tetigisti quid superaddunt diuine essentie? ARJMA.
Nichil reale. ymmo fundantur in ea sicut relatiuū in absoluto

et sunt idem realiter cum ea. **E**ssentia namq̄ diuina in seipsa infinite vniuersaliterq̄ perfecta omnium in se rez omnium generum ac specierum perfectiones cum imensa opulencia et incomprehensibili simplicitate complectitur. **E**t quod in reb⁹ creatis fit per plura in deo per vnum simplicissimum constat. **S**icq̄ in diuina essentia continetur tam id quod est ratio distinctionis. q̄ quod conuenientie atq̄ idemptitatis. **S**icut et alia conueniunt deo ratione iusticie. alia ratione misericordie. alia ratione sapientie. alia ratione intellectus. et alia ratione voluntatis. et tamen ista omnia in deo sunt vnum et idem realiter solum dūtaxat ratione distincta. **Q**ue tamen ratio fundamentū habet in re. quoniam esse diuinum ex sua superinfinita plenitudine opulenta. et omnifaria perfectione verissime satisfacit vniuersis talibus veris considerationibus atq̄ conceptibus nr̄is de ipso. **BELIAL.** Stupor in hīs iudeos piter ac sarracenos nō mediocriter app̄hendet. eosq̄ nō rapturos scio qualif vna simplex eēntia p̄ris sit vere in filio aut in sp̄sando. aut q̄liter iuaziabili deo sit adit̄ra p̄cessio. aut quō tres p̄sone sint vnū subsistēs. **ARJMA.** **N**ec ego hec cōprehendere valeo. s̄ que intelligere nequeo credo. **N**ā veritas idest archanū sumi dei qui fecit oīa a p̄rijs sensib⁹ nō potest cōprehēdi. **A**lioquī inter deū hoīezq̄ nichil referret: si cōsilia et dispōnes illi⁹ maiestatis eterne cognitio assequeret hūana. vt ait lactāti⁹. **E**go tñ aliqualit̄ et ex pte capio ista. s̄ mēs tuoz sarracenoz videlicet et iudeoz atq̄ hereticorum cōtrarijs assuetadoc̄rinis grauiter pōt ad illa assurgere. **I**d itaq̄ eis o belial p̄ maxio directorio reuocatoziocq̄ a suis errorib⁹ dico q̄ sicut de⁹ ē penit⁹ incōprehensibilis: ita et actio seu p̄ducio illa adintra videlicet eterna generatio atq̄ spiratio imanens a nullo pōt it̄lectu creato plenarie cōprehēdi. quīmmo infinite distat ifiniteq̄ de sicut oīs it̄lect⁹ creatus ab hmōi cōprehensiōe. **H**ic eī vt pulchre ait,

hilarius lingue humane deficiunt. rerū similitudines non attingunt. Et hoc reprobus hereticis iudeis et sarracenis p̄cipua fuit occasio deuiandi a recta fide q̄ ex generationibus et productionibus que sunt in creaturis voluerunt imoderate procedere ac iudicare de emanatione diuina adit̄ra. hoc ē de eterna filij generatione ac spiritus sancti p̄cessionē. **BEVJAL.** Maior q̄ antea eos circumuoluet admiratio. Et quomodo inquier poterimus vel ex parte intelligere. q̄ tres persone distinde numero sunt vna et eadem essentia numero. **ARJMA.** Nonne quarundam creaturaz essentia est vna genere. quarundam est vna specie. quid ergo impossibile eis videtur. vt diuinarum increatarumq̄ personarum essentia sit vna numero. Neq̄ enim vt iam dixi vniuersitas creaturaz perfectionem proprietatem excellentiam simplicitatem distinctionem p̄emptitatemq̄ creatoris plene representare imitari participare ve potest. **BEVJAL.** Edissere michi qualiter essentia patris possit esse in filio. **ARJMA.** Filius dei est patris ymago naturalis plena atq̄ omnino perfecta. et verbum eius eternum. ac sapientie patris immanens et completa expressio. In quo filio quicquid patris est plene resplendet totaq̄ in eo patris perfectio representatur ac lucet. Nā et in creaturis essentia rei it̄lecte in verbo mentali quodā mō relucet et continet. res q̄ in naturalisua resplendet ymagine. Sicq̄ essentia patris vere et sb̄naliter habet in filio nec multiplicat neq̄ diuidit in p̄sonis. **BEVJAL.** Qualis est emanatio diuina adit̄ra: seu generatio illa eterna. **ARJMA.** Plane non carnalis aut materialis neq̄ ex cōmixtiōe cū femina put ymagna ē rudissim⁹ tu⁹ pseudo ac delirissim⁹ machomet⁹ sed intelledualis simplicissima ac superpurissima. Quoniā deus fecunditatis ac cōmunicabilitatis immense seipsum eternaliter inuariabiliter plenissime ac clarissime it̄uendo ac intelligendo suis conceptum ac verbum intra se profert gignitq̄ suo

ineffabili ac indicibili modo. Quod quidem verbum est naturalis
ymago sui. splendor glie. cadoz lucis eterne. caracter paterne
substantie. Verbum quippe e emanatio intellectus. Pater vero
et verbum vt supra tetigi seinuicem diligendo intra se spirant
amorem imensum eternum plenissimum qui spiritus sanctus vo
catur. Amor naqz e emanatio voluntatis. Hinc puichre admo
dum ait dyonisi⁹. Deus pater qui ex naturali fecunditate sua
no potuit ee sine germine ab eterno seiauit in agro pectoris
sui germē verbi eterni et spū sancti. qđ mox ita pfecte fructifica
uit qđ totā seiantis naturā sibi pōnia pdeptitauit. Et hoc est
germen dñi qđ e i magnificentia et gloria ysa. iij. Nā germē
illud equalis e magnificentie et glorie cū suo seiatore. **P**re
terea vt iā dixi qđ quid pfectionis in creaturis cōsistit certū e
in creatore eminentissime repiri. Cū ergo virt⁹ causalis seu fe
cūda pprietas ac generatiua ptās sint maxie et p̄cipue creatu
raz pfectiones. adeo vt vnūqđqz dicat pfectū cū potuerit simile
sibi generare. Cumqz suo effectu causa dicat pstantior: necesse
est ista sup excellentissime consistere in creatore. quemadmō et
sapientia sanctitas potentia bonitas iusticia pietas. et reliqua
huiusmodi denotātia pfectionem sublimi⁹ nobiliusqz cōueniūt
creatori qđ creaturis. Generare ergo cum icōperabili excellētia
et sine omni mutabilitate competit deo. Quod et ipse ysaias
capitlō. lxvi. innuit sic. Rūquid ego qui alios parere facio ip̄e
non pariam? Si ego qui ceteris generationem tribuo sterilis
remanebo? Vnde et apostol⁹ ephe. iij. De⁹ et pater domini nr̄i
ihesu cristi a quo omnis paternitas in celo et in terra nomiā⁹
BEV. 22. Nonne satis grandis fecunditas dei est qđ mundū
hunc condidit. **22. 2.** Que cōparatio finiti ad infinitum?
Nonne deus incircūscriptibilis et imensus plus excedit totum
mundum maiestate pfectione et gloria: qđ totus mund⁹ vilis
simā nūmāqz arenā? Productio ergo et melos mūdi pūctalis e

seu punctū quoddam respectu infinite excellentie causalitatis
fecunditatis coicabilitatisq; dei. **BEZII.** Disputationē tuā
prosequere. Nam quod enūciasti modo magni aliquid futurū
prenunciat. **ANIMA.** Vides ne qualiter in creaturis vnum
quodq; sit tanto plus coicatiū diffusiūq; sui: quanto maior
est bonitas eius. et in caritate feruentius estuat. Quēadmodū
ergo deus excelsus et gloriosus incompatibiliter infinite ac in-
effabiliter est bonus amosus opulētissimus et supluminosus
sic competit ei diffusivitas seu coicabilitas proorsus infinita. et
cui nullum germen finitum potest correspondere. cū sit infinite
inferius minusq; illa. Nec dici potest q; infinita coicabilitas
non possit in actum et germen sibi pporcionatū correspondens
ac infinitū procedere. cum vnicuiq; sit naturale et iocundū pro-
ducere actum et germen ad quod habet naturalem aptitudinē
et ordinem. alioquin aptitudo seu potentia illa inanis et sup-
vacua videretur. Ampli⁹ cum deus sit summe infiniteq; perfect⁹
felix et inuariabilis: certū est q; eternaliter in optima sui dis-
positione cōsistit. Idcirco diffusio talis tam naturalis tā iocūda
liberalissimaq; ac plenissima eternaliter actualiter est in ipso.
Bonum namq; tam superoptimum supliberalissimū et in cari-
tate tam supestuātissimum nil pprium sibi reseruat incōmuni-
catum. ymmo se totum super affluentissime atq; infinte coicat.
Preterea cum primum et summum bonū sit naturaliter sui
diffusivum et coicativum cōmūicatione perfecta atq; immensa
ad beatitudinem et perfectionem ipsi⁹ ptinet vt se indefinēter
ita coicet. Nulla namq; intellectualis substantia beata est aut
perfecta vel in optima sui dispositione consistens absq; actioe
cōnaturali et conuenientissima. **I**n super delicijs sincerissimē
caritatis nichil extat suavi⁹ nichil iocūdi⁹. Caritas aut pprie
tendit in in alium et magis sentitur circa illum cum sit vis
vniūua et nexus amantis et amati. pfectissima. quoq; dilectio

condilectum requirit qui sit velut nexus et vinculum amoris
amboꝝ. Ad plenitudinem ergo deliciarum beatitudinis dei spec
tat vt deus pater habeat filium infinite amabilem et sibi tam
carum vt diligat eum tamq̃ seipsum. Pater itē et fili⁹ habeāt
condilectum ab vtroq; procedentem et vtriq; supercarissimum
quem non minus q̃ seipso diligant. Quid sublimius. quid glo
riosius hñs delicijs superbeatissime trinitatis. in qua nulla po
test interuenire dissentio nulla discordia. cum in tribus pfectis
psonis sit vna eademq; voluntas. In qua trinitate vna psona
manat ab alia. tertia ab vtraq;. In qua ē omnis ratio pure et
sanctę dilectionis. videlicet mutua cognicio supclarissima. sum
ma conformitas. propinquitas maxima. p̃emptitas in natura.
bonitas infinita. pulchritudo. dulcedo. perfectio illuminata.
In qua quelibet sancta atq; adoranda psona seipsam et alias
ambas clarissime ac iocundissime eternaliter intuetur. accum
dilectione intensiue imensa diligit atq; amplectitur. Sicq; per
sone ille supdignissime se inuicem suauissime p̃fruiūt cū sancta
et incomutabili cōplacētia p̃sus imensa. **BEZIV.** Caritas
illa summi et misericordes dei in creaturaz et mūdi dilectione
satis supq; relucet. Nā et scōm te. sic de⁹ dilexit mūdō vt filiū
suū vnigenitū darz. io. iij. Et tu⁹ ap̃ls paul⁹ ait. ro. v. Caritas
dei diffusa est in cordibus ṽris. **ARJMA.** De tpali et finita
caritate loq̃ris: ego de eterna illa ac infinita caritate loq̃z. Nū
quid g̃. an mūdi creationē p totū illud eternū ociosa māsit di
uina caritas. p̃naq; itellectualis fecūditas? **BEZIV.** Immo
et creaturas deus ab eterno dilexit: quaz p̃deas in sua mēte p
petuo habuit. vt ait plato. **ARJMA.** Qd nō est: diligi quō po
test? Porro creataz p̃de reꝝ sane intellecte qm̃ in deo sunt: nō
aliud certe q̃ deus eē possunt. Diligēdo ergo deus p̃deas: quid
aliud queso q̃ seipm̃ diligit. **P**ostremovt cōmuniter dici
solet. Nulli⁹ boni possessio plene iocunda est absq; consortio.

Quod dictum ut ait thomas non solū habet locū in creaturis
sed etiam in diuinis. Deus enim ex seipso hoc est ex propria
bonitate caritate liberalitate perfectione et opulentia mouetur
ad diffundendū coitandūq; diuicias bonitatis perfectionis ac
glorie sue. nec aliquid sibi reseruat incōicātū. nō plane ob suā
indigentia. sed ex liberalissima amozosissima et optima exube-
rantia bonitatis glorie et opulentie sue. **BEZII.** Satis sub-
tilis et profunda est ista doctrina. sed incōprehensibilis valde
ARIST. Non recolis qualiter auicenna phūs ait. primam
intelligentiā producere secundam. et primā animam mobilem
primū mobile. Cuius tamen inuentio ac subtilitas non ē vera
Hanc autem nostre fidei sapientiā ut longe antea dixi hūana
subtilitas non inuenit. nec ratio repperit naturalis. nec fluxit
sapientia ista de terra. sed celitus est infusa. diuinitus reuelata
ac per signa et prodigia innumerag; miracula soli deo possibilia
copiosissime ac certissimē cōfirmata. ut ait lactātius. **BEZII.**
Longe distat ab hīs et vehementer discrepat alchorani doc-
trina. Id enim quod superexcellētissimū deo gloriozissimū decen-
tissimūq; esse predicas: consubstantialē videlicet coequalem
et coeternū sibi filiū genuisse. magnus ille machometus turpe
atq; inconueniens deo esse existimat. Rempe secundo dicti al-
chorani capitulo ita scribit. Omnes dicentes marie filiū deum
esse mendaces et increduli sunt reperti. Cū cristus dixit. Filij
israhel in deum meum et vestrū credite. **ARIST.** Ita pfecto
scripsit tuus venerius et libidinofus machometus. At contra
iohannes apostolus virgo a deo electus. Quisquis inquit con-
fessus fuerit. quoniā ihesus ē filius dei: deus ī eo manet. et ipse
in deo. i. io. iij. Verum ad tua sic obiecta respōdeo. Cristus in
vnitate persone deus et homo existens deum vniverſitatis vo-
cauit deum suum scōm q; ipse est homo. **BEZII.** Eodem q;
capitulo sic loquit. Quisquis deo sociū aut participē posuerit

ignem intrabit perpetuū. **ANIMU.** Filius dei cristus ihesus proprie loquēdo non ē particeps patri. Non enim accipit ptem deitatis seu essentie patris. est enim impitibilis. sed omnē eius plenitudinē. similiter et spiritussanctū. **Nec** insup quīs vnum ac solum fateamur deum: i tāta eum solitudine ponim⁹. vt sup dulcissimo consortio careat filij sui supercarissimi ac dulcissimi spiritussancti. **HELIAL.** Preterea in. xij. alchorani caplo sic habet. Deo dicente ad ihesum. o ihesu marie fili psuade hoib⁹ ne dei loco te et matrē tuā tāq̄ duos deos habeāt ac venerent⁹ rñdit ihesus. **Nolit** de⁹ vt ego quid pter verū dicā. **ANIMU** Ita sunt cōficta sacrilega et fallissima verba. rñsioneq̄ ymmo narratione idigna. **Et** planū qm̄ xp̄s nō docuit suā dignissimā matrē deum eē aut deā tāq̄ cultu latricie adorādam. **HELIAL** Item. xxvij. eiusdem libri caplo ait. Dicētes deū sumplisse filiū turpe verbum se protulisse cognoscent. **Ob** hoc quippe dictū: celū se cōfundit tellus aufugit. omnisq̄ mons cecidit. **Hoc** enī importunium et inhonestum est deo. **ANIMU.** Ecce q̄ falsum q̄ viciosum ac ifidelissimum verbum. **Non** enim dicimus deū sumplisse de nouo aut ex feia generasse filium. prout falso ymaginatus est ipse pfidissimus machomet⁹. sed ab eterno ex sua ppria genuisse substantia. **Nam** in psalmo. cxix. loquens deus pater ad cristum eius filium ita dicit. **Tecum** pncipium i die virtutis tue in splendorib⁹ sanctorū. ex vtero añ lucifery genuite. in quo vt ait lyra ostenditur equalitas cristi ad patrē que cōuenit ei ratione nature diuine que ē eadē cū patre et filio **Et** hoc est qd̄ dicit. **Tecū** pncipiū. **Hic** autem pncipiū pro deo patre accipit. sicut et io. i. dicit. in pncipio erat verbū idest filius erat in patre. **Dicit** ergo pater filio. **Tecū** pncipiū idest eadē auctoritas dnādi et pncipandi est michi tecum **Est** enim filius cū patre vnus in natura et distinct⁹ in psona **Et** hoc ipoztat hec dictio tecū scilicet vnionē distinctōz. **H** ille

Sed tamē vt ait cassiodorus sancti quēadmodū sit p̄ncipiū
in p̄ncipio videlicet pater in filio nequeunt intueri in via.
q̄d manifestū tñ erit omnibus electis in patria. Deinde oñdiē
generatio ī diuinis et cons̄bālitās filij cum patre cū subiūgit
pater. **Ex** vtero idēst ex archano substantie mee. ex ipsa vidēz
deitate. totum ex totum. omnipotentē de omnipotente. lumen
de lumine. summū de summo. hec cassiodor⁹. Jeronim⁹ vero sic
dicit. **Ait** pater ad filiū. **Ex** vtero genui te. **Non** habeo vterū
sed ex vtero genui. **Dico** sic: quia non possum me aliter patrē
indicare nisi hominū more locut⁹ fuero. hec ille. **Q̄d** sequitur
ait nicholaus. **Ante** luciferū genui te. idēst ante productionem
stellarum que luciferi nomine designantur. sicut totum a parte
nobiliori. vt homo ab anima sepenumero denotat. **Generatio**
ergo filij p̄cedit creationē celi cū quo facte sunt stelle. **Tēp⁹**
autē sequitur motū celi: et ante tempus non est nisi eternitas
Ergo in eternitate et eterna ē filij generatio. **BEZIV.** Vos
cristiani predicatis patrē et filium et spiritūsanctū q̄uis tres
personas: vnū tamē atq; idē esse. allegantes illud. io. x. **Ego**
et pater vnum sumus. **Et** illud. **Tres** sunt qui testimoniū per-
hibent in celo. pater. et verbum. et spiritūsanctus. et hī tres
vnum sunt. i. io. xv. **Cum** igit̄ multi sunt vnitatū modi: quero
abs te quonam eorum tres iste persone diuine vnum sunt?
ANIMA. **Ad** hanc bernardus questionē multū eleganter ac
p̄prie sic respondet. **Multi** inquit sunt vnitatum modi. **Est**
enim vnitās collectiua. constitutiua. coniugatiua. consentanea
votiua. dignatiua. **Supra** que omnia arcem tenet vnitās tri-
nitatis qua tres persone sunt vna substantia. **Secundo** loco
est illa qua econuersio tres substantie vna in cristo persona
sunt. hec ille. **BEZIV.** **Qua** igit̄ vnitatis specie sunt vnum
pater et fili⁹ et spiritūsanctus? **ANIMA.** **Essentiale** sine sub-
stantiali. **BEZIV.** **Primo** potius collectiua. **Nam** cristus in

euangelio de suis fidelibus ait. **D**olo pater ut sint unū in nobis sicut et nos unum sumus. **io. xvij.** Sed homines plures unū esse non possunt unitate propria et vera. sed quasi collectiua et similitudinaria. Nam sicut multitudo lapidum unus dicitur acervus: ita multi homines dicuntur unus populus. et multi fideles una ecclesia. Juxta illud. **M**ultitudinis credentium erat cor unum et anima una. **actuū. iij.** Et qui adheret deo spiritus unus est cum illo. **i. corin. vi.** Item. Qui plantat et qui rigat unum sunt. **i. corin. iij.** Et omnes unū corpus sumus in christo. **ro. xvij.** Et itez. **P**opulus meus et populus tuus unum et idem sunt. **ij. regū. xxij.** **ANIM.** Hec fuit olim quorundam hereticorum et ipsius abbatis ioachimi opinio damnata siquidem per ecclesiam et reprobata ut est textus ad tua obiecta responsivus. in capitulo secundo de sui. tri. et fide catholica. in hoc verbo. **C**um veritas pro fidelibus suis orat ad patrem. **D**olo pater ut sint unum in nobis sicut et nos unum sumus: hoc nomen unum pro fidelibus quidem accipitur ut intelligatur unio caritatis in gratia pro personis vero divinis. ut attendatur ydemnitatis unitas in natura. Quemadmodum alibi ipsa veritas ait. **E**stote perfecti sicut pater vester celestis perfectus est. **math. xv.** Ac sic diceret. **E**stote perfecti perfectione gratie. sicut pater vester celestis perfectus est perfectione nature. utraq; videlicet suo modo. Quia inter creatorem et creaturam non potest tanta similitudo notari: quā inter eos maior sit dissimilitudo notanda. hec ibi. **HELIAL.** Quid vero sentis de illa substantia siue essentia divina in qua tres persone unū sunt: an sit generas vel genita. spirans vel spirata? **ANIM.** **E**go certe cum ecclesia et cum magistro sententiarum quem in hoc tenet ecclesia sentio quod quedam summa res. scilicet essentia divina est pater et filius et spiritus sanctus. et illa non est generas neque genita. spirans neque spirata. **HELIAL.** Propterea magnus ille abbas ioachim petrus lombardum quem magistrum sententiarum

dicis appellauit hereticū et insanum. asserens q̄ ille non tam trinitatem q̄ quaternitatē astruebat in deo. videlicet tres personas. et illam coēm essentiā quasi quartam. **ANIMATA.** Nos autem vt est in preallegato capitulo credimus et confitemur vnacum dicto petro lombardo q̄ vna quedā res est incōprehensibilis que veraciter est pater et filius et spiritussanctus tres simul persone. ac sigillatim quelibet earundū. Et idcirco in deo solum trinitas est. et non quaternitas. Quia quelibet triū personarū ē illa res videlicet substātia essentia seu natura diuina. Et illa res nō est generans nec genita. spirans nec spirata. Sed est pater qui genuit. filius qui gignit. spiritussanctus qui spiratur vt distinctiones sint in psonis. et vnitas in natura Licet igitur alius sit pater. alius filius. alius spiritussanctus: nō tamen aliud. Sed id quod est pater et filius et spiritussanctus idem omnino natura est. vt scōm orthodoxā et catholicā fidem cōsubstantiales esse credantur. Pater enim ab eterno filium generando suam ei dedit substātiā. Juxta illud. Pater quod dedit michi maius omnibus est. io. x. Nec dici potest q̄ partē substātie illi dederit: et partem sibi ipsi pater retinuerit. cum substātia patris indiuisibilis sit. quia pater simplex ē omnino Sed nec dici potest q̄ pater in filium transtulerit suā substātiā generando quasi sic dederit eam filio q̄ non tenuerit eam sibi. alioquin desisset esse substātia. Patet ergo q̄ sine vlla diminutione filius nascendo substātiā patris accepit. et ita pater et filius eandem habent substātiā. quare eadem res est pater et filius necnon et spiritussanctus ab vtroq̄ procedens hec rursus in dicto capitulo secundo. In cuius fine et tota conclusionē sic habetur. Si quis autem sententiā vel doctrinam prefati ioachin i hac parte desedere vel approbare p̄sumpserit tanq̄ hereticus ab omnibus euitetur. **BEATA.** Saltē dicit michi o anima. quid est illa essentia diuina? **ANIMATA.** Deus.

BEVJAL. Et quid est deus? **ANJMA.** Illa essentia diuina
BEVJAL. Tu non circulatione modo. sed nugatione quoq;
vteris: ignotum per eque ignotum diffiniens. Ideo clarius di
cito michi quid e deus? **ANJMA.** Quo ad vniuersum spectat:
principium. quoad delectationem finis. quoad se nouit. vt ait
bernardus. **BEVJAL.** Quid est deus? **ANJMA.** Non minus
peruersoz pena q̄ gloria humilium. vt ait idem bernardus.
BEVJAL. Quid est deus? **ANJMA.** Longitudo latitudo. sub
limitas. et profund. Longitudo ppter eternitatem intermiabile
Latitudo ppter caritatem imensurabile. sublimitas propter
maiestatem inattingibile. profund propter sapiāz inscrutabile
vt ait idem ipse bernardus. **BEVJAL.** Quero iterū quid est
deus. **ANJMA.** Vt ait iohannes damascenus. Deus imateri
alis existens icircumscripibilis est. quia loco non continetur
Ipse enim sui ipsius locus e. omnia iplens super onia existens
oia cōtinens. vniuscuiusq; naturā ipermiscibiliter pertrāsens.
oib; suā opē et operationē scdm susceptibile tribuens. Ipse e
solus onipotens. sol; incōprehensibilis et interminābilis. et a
nullo pter q̄ a seipso cognit. Nā ipse sol; e sui ipsi; maximus
cōtemplator. Pn ad eū totalē cōprehensionē nulla pōt attingē
creatura. Qui cū sit ifinit; in se: virtute tñ sua infinita finit et
fminat vniuersa. Propē qd̄ trimegisti; vt e apud lactantiū de
scribēs deū put potuit ait sic: Deus e spha intellectuales cui;
centrum est ibiq; circūferentia vero uulq;. Diuina enim eēntia
in se considerata perfecta est ad mod; spere. quia non habet p̄i
cipium neq; finē. Sed put. cōsideratē vt causa dēducens res in
eē et eas limitans et finiens: dicit eē centz qz sicut cēt; finit
lineas. et ab ipso linee dēducūt. ita de; dēducit creaturas. limi
tatq; et finit eas. hec lectāti;. **BEVJAL.** Quero itēz et nō ā
pli; quidē de;? **ANJMA.** De; e qd̄ nulla attigit opinio. Pl;
e enī q̄ quicquid dici potest aut cogitari. vt ait augustinus.

Probatio eiusdem tertia alijs et fortioribus sacre scripture
testimonijs ac rationibus. Tractatus tercius.

DE IV.

Rationes hacten⁹ multas. et hūanas similitudines
atq; auctoritates pro tue defensione fidei pduxisti
o anima. Sed non sum qui ratiunculis humanis
flecti. aut vacillantibus manuduci debeam simili
tudinibus. Indocilis hec et credulis hominibus psuaderi facile
possent: nobis vero et nature subtilitate et longeva etate. et sū
moz spirituū reuelatione perdocilis: minime. In antiquis enī
vt ait iob est sapientia. et in multo tempore prudentia. Igit̄
si quisq; absolute negauerit trinitatem in diuinis esse: quid
huic tandem poteris o anima respondere? **ARMA.** Sufficit
ad destructionem huiusmodi erroris testimonia sacre scripture
adducere personaz trinitatem ac essentie vaitatē ostendentia
Nullū enī genus ostensionis cōueniētius est in his que supra
rationē sunt: q̄ per sacram scripturam. In talibus enī soli deo
de se credendum est qui se solus nouit. vt ait hilarius. Taliū
vero testimonioꝝ pleni sūt libri theologoꝝ. Quare supuacūū
esse arbitroz ea ipsa denuo repetere. Ex q̄ plurimis tamen nō
nulla que sequuntur notabilia quidem ac memoratu digna re
ferre institui. Illud primū qđ recipitur tā a nobis q̄ a iudeis
et sarracenis. et habetur gen. primo capitulo. In principio cre
auit deus celum et terram. Terra autem erat inanis et vacua:
et spiritus domini ferebatur super aquas. Tria cōmemorat. deū
principiū et spiritū. in deo patrem intelligimus. in principio
filium. in spiritu domini spiritūsanctū. Et accipiat hoc in loco
principiū pro filio. vt est illud io. viij. Tu quis es. quē te ipsū
facis? Respondit ihesus. Principiū qui et vobis loquor. Et
in psalmo quē nuper allegaui de filio inquit deus pater. Tecū
principiū i die virtutis tue. Nec obstat q̄ supra post nicholau

dictum est per principium debere intelligi deum patrem. Nam
secundum callidorum principium nedum predicatur de patre. sed etiam
de filio. et eadem ratione de spiritu sancto. Sic itaque in exordio
nascentis mundi trinitas ipsa in diuinis personis adducit. Prop-
ter quod temptans dyabolus primos parentes. Eritis inquit sicut
dei scientes bonum et malum. gen. iii. Quod postea accipiens est ac-
si diceret. Eritis sicut diuine persone quibus ignotum est nichil. Et
cum eicitur adam de paradiso inquit dominus. Ecce adu factus
est sicut vnus ex nobis. Quibus nobis? scilicet patre et filio et spiri-
tus sancto. Idem et psalmista canit regis dum ait. Verbo domini
celi firmati sunt. et spiritus oris eius omnis virtus eorum. psalmo. xxxiii
Quid manifestius dici potuit? In condicione celorum tres persone
concurrunt. dominus verbum et spiritus. dominus patrem exprimit.
per filium verbum intelligimus. spiritus est quem sanctum voca-
mus. Nec eos audiamus vt ait augustinus qui preiudicatas sacre
pagine auctoritates extorque nituntur exponere dicentes. Patrem
tantum esse. nec habere filium. nec esse cum eo spiritum sanctum: sed
ipsum patrem appellari aliquando filium. aliquando spiritum sanctum. Nesciunt
enim quid dicunt ignorantes principium ex quo sunt omnia.
et ymaginem eius per quam formantur omnia. et sanctitatem eius
in qua ordinantur omnia. hec augustinus. Sed quid moros et non illud
manifestum sed a paucis cognitum angelicum testimonium luce in
primo capitulo contentum refero. vbi sic habet? Hic erit magnus
et filius altissimi vocabitur. ecce filium. ecce patrem. Spiritus
sanctus superueniet in te. ecce spiritum sanctum. et virtus altissimi ob-
umbrabit tibi. ecce iterum patrem. Quod nascetur ex te sanc-
tum vocabitur filius dei. ecce adhuc filium. ecce adhuc pa-
trem. Quid queris amplius. quid vis ulterius o iudee o sarracene o belial. Nonne satis superque vobis trinitatem in diuinis
esse ostensum est? **HELIAL.** Satis quidem cristiano: sed iu-
deo aut sarraceno non satis. **ALMIA.** Altiuola iohannes qui

et filius tonitruū dicitur circa hanc ipsam quā deduco materiā
adeo valide adeo potenter intonuit. vt per omnem terram. per
superos quoq; et vsq; ad inferos huius tonitruū sonus exierit
Tonitruū siquidem attonitas facit nostras animas inarticulatū
habens sonū. Sed huius tonitruū vox non solum nullū turbat
fidelium: sed etiam reducit a turbatione et tumultu. Attonitos
autem facit demones solum. et eos qui seruiunt illis. Quod vt
luce clarius perpendamus: multum o homines tribuamus at-
tentionē tam extrinsecus q̄ intrinsecus. et hoc maxime. Que
enim vtilitas ore quiescente: cum anima turbetur. et multam
habeat fluctuationē. vt ait crisostom⁹. Illam ego quero quietē
que est ab anima: quia et auditu hoc indigeo. Attēdite igitur
queso et multum iam prebeat auditorum vnusquisq; silentiū
Quādoquidem non cuiuslibet scripture: sed euangelij. et ipsius
quoq; iohannis verba adducturi in mediū sumus. Beda nāq;
venerabilis de iohanne et de suo euangelio scribens ita dicit.
Sanctū euangelij omnes sacras scripturas nō solū auctoritatē
sed vtilitate precellit. Nam que lex et prophete predixerunt
in euangelij gracia constat esse completa. Sic et euangelium
beati iohānis apostoli triū euāgelistarū dicta p̄cellit. Quoniā
ipse facundius atq; profundius celestij mysterioꝝ archana cō-
prehendere et scribere promeruit. hec beda. Sed tandem ipm
iohannem sua magis autem diuina verba resonantē audiam⁹
In principio inquit erat verbum. et verbum erat apud deum. et
deus erat verbū. Attēde vim vocabuli o belial. Nichil apud
seipsum est. Igitur vocabulum apud personalem de sua natura
alietatem importat. quare et pluralitatē. Jure enī etiam cano-
nico duo sunt multa. c. forus de ver. sig. Ergo in diuinis stāte
vnitate essentie pluralitas et distinctio personarum inuenitur
BEV. JW. Johānes rustic⁹ erat. et piscator idōt⁹. ARJMA.
Et vnde obsecro illa vox. In principio erat verbum. et verbū

erat apud deum. et deus erat verbum. Que verba exponens de
center multum atq; apposite qđ sequit̄ ait crisostom⁹. In prin
cipio erat verbum. Hoc primū erat de ratione essendi solum ē
ōnsium. Secundū autē erat apud aliquem essendi. ibi. Et ver
bum erat apud deum. Quia enī maxime dei hoc est ppriū eter
num et sine principio eē: hoc primū posuit. Deinde ne quis au
diens in principio erat et ingentū id dicat. confesti hoc miti
gavit. anteq̄ diceret quid erat. dicens. qm̄ apud deum erat.
vt non verbum id simpliciter existimet quis esse prolatium
vel intellectuale: vocabuli huius apud adiectione hoc destruxit
Non enim dixit in deo erat. q̄q̄ et hoc sit vez. sed apud deum
erat. eam que scđm ppostasim eius eternitatē ostendens nobis
Deinde et manifestius id pcedens reuelavit subiungens. qm̄
verbum hoc et deus erat. HELVIV. Sed factum in principio
non genitum ab eterno. vt aiunt quidā etiam cristiani. IIII
IIII. Sed pessimi. Quid eī prohibebat iohannem hoc dicere?
In principio fecit deus verbum. potius q̄ illud. In principio
erat verbum. De terra namq; loquens moyses non dixit. In
principio erat terra: sed qm̄ in principio deus fecit terrā. et tūc
erat. HELVIV. Sed petr⁹ apostol⁹ hoc ip̄m quod dico vez
esse manifeste inquit et expressum. Is enim iudeos alloquens
aiebat. Om̄ et dominum et cristum eum deus fecit actuum. ij.
IIIIIIIIII. Quid igitur porro non adiecisti? Om̄ hunc ihesum
quem vos crucifixistis. An ignoras quoniā eoz que de filio
dei dicuntur hec quidem incorruptibilis sunt nature: illa vero
dispensationis. Porro si ex diuina ipsa et ineffabili natura san
guis effluxit. et si ipsa clavis in cruce diuidebat̄ et incidebat̄:
rationē utiq; h̄ret tuū sophisma. At vero nō magis lesa ē a cla
uis aut diuisa ip̄a deitas. q̄ fulgor solis ligneū truncū irradiās
dū lignū ip̄m transcendit̄ vt ait damascen⁹. An etiā ignoras qđ
domin⁹ et cristus non ē substantie demōstratiuū: sed dignitatis

Nā hoc quidem potencie ē: illud vero vñtionis. Petrus itaq; de dispensatione et de humanitate intelligens verba per te allegata protulit. Et quid miraris si hoc petr⁹ ait. Atheniē sib⁹ enim loquens paulus virū eū solum vocat ita dicens. In viro quē determinauit fidem tribuēs omnibus. suscipiens eū a mortuis et nichil de ea que dei est dicit forma. neq; quoniā par ei neq; quoniā splendor ei⁹. Decenter. Nondum enim hor⁹ temp⁹ verboꝝ erat. sed amabile erat eos suscipere interim quoniam homo est. et quoniā surrexit. Ita et ipse fecit cristus. a quo et paulus discens res hoc modo dispensabat. Non enim confesti sui ipsius deitatem cristus reuelauit. sed primū quidem estimabat propheta esse et simpliciter homo. postea vero apparuit p̄ opa et per verba hoc quod erat. Propterea et petrus in principio nascentis ecclesie hoc vtitur modo. vt hīs auditus exercitat⁹ relique viam faciat doctrine. Sed et paulus cum dicit. eius qui factus est ex semine dauid scōm carnem: nichil aliud nos erudit q̄ q̄ illud factum esse de humanitate itelligit q̄ et nos fatemur. Sed qui tonitruū est filius hic iohannes de ineffabili et p̄terna nobis existentia loquit⁹ nūc. Propterea fecit dimit- tens: erat posuit. Non est. igit⁹ dei filius factus a patre vel creatus. sed genit⁹. ab eterno tamen. An non vides eum vt null⁹ ingenitum existimaret. omnia hoc inuentia dicentē. et indigna fere eius loquentem dignitate et substantia. et in prophete humilitatem descendere. Hoc enim. Sicut audio iudico. Et hoc. Ille michi dixit quid dicam et quid loquar. et quecūq; talia p̄phetaz solum sunt vt ait crisostom⁹. Si igit⁹ vt ipse crisostom⁹ dicit. hāc volens suspicionē destruere: ita humilia loqui crist⁹ non de dignatus est verba. multo vtiq; magis si creabilis erat vt non increabilem quis eum putaret. multa nimirum talia dixisset. puta vt ait idem crisostom⁹. Ne estimetis me genitum a patre. factus sum ego: non genitus. neq; sum substantie illius

Nunc aut̄ omne cōtrariū facit. Illa enim loquit̄ verba que et
volentes et nolentes cogunt cōtrariam suscipere it̄elligentiā.
puta. **Qm̄** ego in patre. et p̄r in me est. Et philippe qui videt
me: videt et patrē meū. Et vt oēs honozificent filium sicut ho
nozificant patrē. Sicut pater suscitāt mortuos et viuificat ita
et fili⁹ quos vult viuificat. Pater me⁹ vsq; mō operat̄: et ego
operor. Sicut cognoscit me pater: et ego cognosco patrē. Ego
et pater vnū sum⁹. Anteq̄ abrahā fieret: ego sum. Dñs est fili⁹
hominis et sabbati. Similitudinē itaq; sui crislus ad patrem
per hec et similia manifestat: dom̄inationem autē et per hec qui
dem sed et per alia plura demōstrat. vt cum dicit. Tace refrena
Dolo: mundare. **Tibi** dico demonio surdo et mutuo exi ab eo
Et audite qm̄ dictum ē antiquis. **Non** occides. Ego vero dico
vobis quoniā qui irascit̄ fratri suo inaniter: reus erit. Et que
cūq; talia pmulgat et mirificat sufficientia demonstrare eius
potestatem. Magis autē mīma eoz pticula sufficiens est eos
qui non valde insensibiles sunt adducere et suadere. hec om̄ia
crisostom⁹. **HELIAL.** A similitudinibus antea rōcinabaris.
nunc ab auctē ph̄aris humana similitudinibus ībecilliozi do
mestico etiam testimoio vteris ipso iure nullo. In talibus autē
que supra hominē sunt: quid humanū adducis testiōm. quia
rationē forte non habes. **ANIMIA.** In tā rationabilibus non
dest nobis dño largiente ratio. Nam petr⁹ apostol⁹ de ea quā
predicabat fide rationem patus reddere oībus erat. **Iohānes**
vero cui⁹ vt humanū et domesticū iprobas testimoniū nichil
nobis humanū in suo euangelio dicit. s; oīa spūalia ab abissis
spūssandi. ob occultis illis thesauris. et que neq; angeli anq̄
hec dixisset nouerant. Nobiscum enim et hñ per iohannis vo
cem et per nos didicerunt. vt ait crisostomus. Quod beatus
ostendit apostolus. ephe. iij. ita dicens. **Ut** nota sit nunc prin
cipatibus et potestatibus per ecclesiam multiformis sapia dei

Si igitur et pzinipatus et potestates. et cherubin et seraphin
per ecclesiam dedicerunt hec: certū est quoniā et ipsi cū multa
alacritate circa hanc occurrerunt auditionem. Ergo multum et
nos tribuam⁹ silentiū donec loquitur iohānes. non hodie solū
sed et per omnem vitam. quia et semper eum audire bonū est
vt ait crisostom⁹. Si enim vt ipse etiam crisostomus dicit ea
que in regijs fiunt cupimus scire. puta quid dixit. quid fecit.
quid cōsiliatur de hīs qui regunt rex. q̄uis multociens nichil
ad nos sunt: multomagis que de⁹ dixit cōcupiscibile ē audire.
et maxime cum omnia nobis cōpetant. Hec aut cū certitudine
hic nobis in suo euāgelio dicit amicus ei⁹ qui regnat. magis
autē et ipsum habens in seipso loquentē. et ab ipso omnia au-
diens que a patre ille. Vos enī inquit amicos dixi qm̄ omnia
que audiui a patre nota feci vobis. Quēadmodū igitur si quē
desuper a vertice celi descendente repente videremus. et pro-
mittentē ea que illic sunt cum certitudine dicere: omnes vtiqz
curreremus. ita et nunc factū arbitremur. Illinc enim nobis
vir hic loquitur his qui illic conuersantur. Et si enim in terra
manserimus: nichil hinc magnū lucrabimur. Nichil enim ad
eos qui nolunt eripi a porcina hac vita ea que iohannis: quē
admodū neqz ad illum ea que hic sunt. hec omnia crisostomus
Tu vero o belial qui virginis et imaculati discipuli veracem
q̄uis humanā respuis vocem magistri saltē et virginis et ex
virgine nati. miraculis clari. singulari quadam vite sc̄im onia
adeo p̄diti. q̄ a quibusdā pro admirabili in hōibus p̄antia
non quidem vt est homo deus. sed vel deus purus. vel angelus
vel fantasma quoddam. aut aliquid vltra hominē ymaginat⁹
fuerit: diuinā te audire vocem. et illi prozsus acquiescere sum-
mota rebellionē oportet qui ait. Euntes docete omnes gentes
baptisantes eos ī nomine patris et filij et spiritussancti math.
ultimo. Ecce trinitatem. ecce distinctionē personalem. Et itez

Rogabo patrē et alium paraclitum dabit vobis. io. xiiij. Nul-
lus seipsum rogat. nullus seipsum mittit. et nullus a seipso ali-
est. **HELVIV.** In sua quantūcumq; iustus causa: nemo iudex:
nemo testis esse potest. **MLMII.** Nō sua est ista causa opside
sed potius nr̄a. Nobis enim cristus: non sibi nat⁹ ē. nobis dat⁹
nobis circūcisus. nobis oblatus. nobis baptizat⁹. nobis temp-
tatus. nobis capt⁹. nobis vinc⁹. nobis trusus. nobis cesus. no-
bis sputis illit⁹. nobis corona spinea sceptro arundineo adora-
tione salutatione illusus. nobis accusatus. nobis sententiatus
nobis denudatus. nobis flagellatus. nobis crucifixus. nobis de-
niq; mortuus est. nobis tumultatus. nobis suscitatus. nobis a
dydimō palpari iussus. nobis in celum motu pprio lat⁹. nobis
a nube clara susceptus. nobis paterno lateri pximus. nobis tā-
dem ad iudicium venturus est. Ecce qui peccatū non fecit pec-
cata nr̄a ptulit. et lāguores nr̄os ac dolores suo dolore et suo
lāguoze sanauit. Disciplina nāq; pacis nostre sup eū. et liuore
eius sanati sum⁹. inquit ysaias. liij. caplo. Velis nolis o belial
paululum digredi atq; exclamare libet. Electe puer dei mei
quid tanta amaritudine. quid tanta confusione. et tam horri-
bili morte dignum cōmiseras? Proxus nichil. Ego ego homo
pditus toti⁹ cōtritionis totius confusionis tue causa fui. Ego
domine vram acerbā cōmedi. et tui dentes obstupuerūt. Que
enī non rapuisti: tunc exsoluebas vt ait propheta. Heu dolor.
heu pudor. heu lacrima. Parum erat illis sacrilegis crucifi-
gere te: nisi prius et ipsi repleuissent amaritudinibus animam
tuā. O si pns qn̄ p me indigna hec paciebaris affuissem. quid
fecissem ego misera aut quid dixissem o bñdicte ihesu? Quid
dixissem nescio: scio tamen quid dicere debuissem. Illud scilicq;
quod propheta de semetipso. ij. regum. xxvij. dixisse legitur.
Qui cum vidisset angelum cedentem populum ego sum inquit
qui peccaui. ego inique egi. iste que oues sunt quid fecerunt?

Vertatur obsecro manus tua contra me et contra domū patris
mei. Et illud quoque quod de niso scriptum est atque euriālo. **M**eme
allum qui feci: in me conuertite ferrum. Eniuero o belial si
preinducta et alia filij dei tum verba veritate. tum opera ad
miratione plena que michi fidei basis. primaque et firma princi
pia existunt. et que quonia abs te audita visaque ignorare non
potes. inficiari proteruia quadam atque obstinatione volueris
tecum non erit amplius de hac aut quauis alia veritate discer
tandum. **C**ristum namque qui lux et vita est tu princeps tenebrarum
et mortis comprehendere si non vales: negare attamen in tuam
perniciem non debes. Bene dixi quia lux et vita cristus. **R**ate
de ipso quidem scriptum est. In ipso vita erat. et vita erat lux
hominum. 10. 1. Sic enim legi debet. ut ait crisostomus. et non sic.
Quod factum est in ipso vita erat. Illud vero. quod factum est.
cum precedenti versu legi hoc modo oportet. Et sine ipso factum
est nichil quod factum est. hec crisostomus. Cui satis opinioni
si romana ecclesia voluerit. ego assentior. **BEZII.** Numquid
non cristus a iudeis et a pylato quos tenebras vocas compre
hensus ligatus et crucifixus est. Apprehedit enim pylatus ihm
ut ait iohannes. et rursus apud matheum. Tanquam ad latrone
existis cum gladibus et fustibus comprehendere me. Et in luca dicitur
Comprehendentes autem eum dixerunt ad domum principis sa
cerdotum. **ANIM.** Comprehenderunt eum manibus utique
non fide. Comprehenderunt ut crucifigerent: non ut crederent
ut ait beda. **R**ecedo ad crisostomum qui secus ac nos supradictum
euangelij versum legi atque intelligi docet. Et sua ipsa quo
modo in latinum et greco traducta sunt verba repeto. ut quisque
videre queat eius qui potior an noster legendi modus existat
Sic enim sic. Et sine ipso factum est nichil quod factum est. hoc
est factibile et si visibile quid. et si intelligibile. nichil sine
verbo ad esse deducum est. Non enim finale punctum huic idest

nichil apponemus scdm aliquos. Si enim vtiq; confessi fuerit
qm verbu et deus. et lux. et vita erat. et non punctauerint neq;
legerint sicut nos: ipsum a seipso factum verbum esse dicent.
Si enim vita verbu: quod vero factu est in ipso vita erat. ipm
in seipso et p seipsum factum est scdm hanc lectione. Videte qn
euoluit sermo veritatis: vbi euertitur et quot generat incon
uenientia. Sed cu eis ex his et alijs concluderimus: hñ rursus
vbiq; aduersus veritatem stare id dicunt. adhuc eidem lectioi
adherentes. Qd factu est in ipso vita erat. Quocirca et que so
domitaz passiones et diluuium. et gehenna: et infinita alia
vita erant. Sed de condicione sermo nobis aiunt. Igitur max
ime quidem et illa condicionis sunt. Sed vt ex superhabun
dantia sermonem eorum refellamus: iterrogabimus eos. Vig
num dic michi vita: et lapis vita inanimata hec et immobi
lia: sed homo totu vita. Et quis vtiq; hoc dixerit? Non enim
vita est homo: sed vite susceptibilis. Vide rursus et aliud in
conueniens scdm eandem lectionem. et hic sermonem produce
mus vt discatis insipientiam eorum. Vita hic creatio dicitur
scundū eos: quare et lux. et de ea venit testaturus iohannes.
Propter quid igitur non et ipse est lux? Non enim erat ille
lux ait: attamen et ipse creationis erat. Quare igitur non est
lux? Qualiter autem in mundo. et mundus per ipsum factus
est? Creatio in creatione erat. et creatio per creatione facta est
creatio creatione non cognouit. Sed satis de derisione. Vobis
enim dimitto de reliquo inuehere in verboy horum prodigiū
vt non hoc ipsi videamur elegisse deridere. et tempus inaniter
consumam?. Ideo hanc dimittentes: ad decentem veniamus lec
tionem et expositione. Que est autem hec. Vsq; ad factum est
quiescere facere sermonem. deinde ab ea que deinceps est dicti
one incipere. que dicit. In ipso vita erat. hec omnia crsostom?.
Cui inqua opinioni. si romana ecclesia voluerit: ego assentior

BEZII. Nun cōuenisti mecū o anima digressionibus te nō
vsuram amplius: et ecce abstinere a digressionibus non potes
ARMI. Conueni tecū fateor: sed de inutilib⁹. et que nichil
ad salutem anime. nichil ad morū edificationē prestant. Quid
vero inutile. p̄mmo quid nō salubre et valde fructuosum dicit̄
dum verba crisostomi in mediū adducuntur. **Verū** enī uero
ut inchoatam inter nos disceptationem finiam: tu superbe ac
proterue belial qui pprias rerū similitudines. q̄ dicta p̄ aīas
sanctas qui veracē audire nō vis neq; magistri neq; discipuli
neq; dei neq; hominis vocē: rationi cedens. rationē ipse efficacē
inconcussam inexpugnabilem ad duriciem cordis adq; tuum
interitū accipias. Et ista qui nunq̄ sapuit: iam sapere incipiat
qui vero sapit: audiendo sapientior fiat. **Tuo** hec verbum
et amorē in deo esse satis antea me declarasse arbitror. Verbu
aut et amorē distincta esse nemo ambigit. alioquin diuersis
non designarētur vocabulis: sed vno. Ipsa vero scilicet verbū
et amor ut sunt in deo: accidentia esse nequeunt. In deo enim
nullū est accidens. obstante eis simplicissima ut ita dicam sim-
plicitate. Sunt ergo substātie siue subsistentia. substantie dico
indiuiduales. Quia omne quod est aut ē substantia aut accēs
ens enim a phīs prima sui diōne sic diuiditur. Omne vero sub-
sistens in natura intelligibili apud nos persona dicitur: apud
grecos p̄postasis. Cōsequens igitur est ut in diuinis tres sint
persone relatiue abinuicem distincte. pater. verbū. et amor. hoc
est pater filius et spiritussandus. Et hec ē fortissima ratio atq;
efficacissima qua moderni vtuntur theologi. et quam assignat
precipua nicholaus in sua postilla iohānis in primo capitulo
BEZII. Tua hec argumentatio pulchra satis. et ea quidem
si repugnantia careret: audienda certe atq; acceptanda foret
Sed ecce. In te inq; omni humana anima tria esse dinoscunt̄.
anima ipsa. noticia. et amor. Que licet ita sint distincta q̄ vnū

non predicatur de altero: non tres personas tamē. sed vnā solam
constituunt. **ANIM.** Hoc certe ex imperfectione et insufficientia
nature nostre puenit. que non potest tribus hijs distinctā dare
personalitatem. **HELIV.** In deo multa sunt alia q̄ verbum et
amor. vtpote fortitudo potētia virtus. sapia veritas prudentia
pietas misericordia bonitas. et sic de alijs innumerabilib⁹. que
tamen accidentia in deo esse nequeunt. vt iā satis acute dedux
isti. sunt igit̄ subsistentia. Quare tot erūt in diuinis supposita
vel persone seu postasēs: quot talia potero enunciare attributa
ANIM. Attributa huiuscemōi oīa ad tria illa subsistentia
petere verbum et amor sunt reducibilia. videlicet. **P**otentia for
titudō virtus patri. Sapia veritas prudentia verbo. **P**ietas
misericordia bonitas amori. et sic de reliquis omnibus. **HELIV.**
AL. Cum de⁹ ens vnicum sit simplicissimū quidem atq; absolu
tissimū: quare tot vocabulis vnissima res atq; oīm simplicissima
designatur? **ANIM.** Memini legisse me crisostomum super
iobannem de hac ipsa questione sic dicentē. Vocat aut̄ euange
lista iobannes hoc verbum q̄ in principio. q̄ apud deum. q̄
deus erat. et vitam et lumen. quoniam id q̄ a cognitione est
lumen nobis largitus est et eam que huic est vitam. **E**t vni
uersaliter non ē nomē vnū sufficiens neq; duo neq; tria. neq;
plura docere ea que dei sunt. Sed amabile demum per multa
posse saltem obtuse comprehendere ea que deo insunt. Dixi hec
post crisostomū: dicā adhuc alia post augustinū. **D**ñs cristus
qui et altera in diuinis persona dicit̄ deus de deo. et lumen de
lumine. **D**eus ergo qui non ex deo. et deus equalis qui ex deo
simul vn⁹ de⁹. non duo. **D**icit̄ etiā lumē de lumine. **L**umē ergo
q̄ nō ex lumie. et lumē equale q̄ ex lumie simul vnū lumē non
duo lumia. **Q**uō aut̄ de filio dixim⁹. idē et de spūsancto dicere nō
ābigimus. **S**i intelleximus: deo grās. **S**i quis aut̄ paz intellex
erit huāna fecit puitas quosq; potuit. cetera videat vn̄ sperz

Forinsecus vt operarij possum⁹ plantare et irrigare: dei est in-
crementū dare. Sed audiat. qui dicit. **N**ondū intellexi. Intelli-
gere vis: crede. Intellectus enī merces est fidei. Ergo noli que-
rere intelligere vt credas: sed crede vt intelligas. **D**eus enim
ore prophético dicit. nisi crederitis: nō intelligetis. hec aug⁹.
HELVIV. At vero transcendentia h̄ et alia lōge difficili aabs-
te enuciata qui capere non potest: quid faciet? **ANIMU.** Cū
paulo apostolo. **O** altitudo diuiciarū scientie et sapientie dei q̄
incōprehensibilia sunt iudicia eius. et inuestigabiles vie eius
humiliter exclamet. **Q**uod si duri ad eo cordis superbiq; igenij
fuerit. vt hoc tā dolci apostolico v̄erboꝝ fauo pasci rēnuerit
augustinū mira de trinitate locutū ipse audiat. **Q**ui pōt inquit
capere capiat. qui non potest capere credat. qui credere autem
facile nō potest: instar illius p̄ij patris de quo math. ix. scribit̄
deum ozet vt suam incredulitatē adiuuet. **D**icat etiā deo post
beatū hylariū mēte humili que sequūtur. **M**agnū est trinitatis
mysteriū. arduū est. inexplicabile est atq; inattingibile. **Q**uod
etli sensu non percipiā. tamē teneo cōscientia. **I**n spiritualib⁹
enim rebus tuis hebes sum o sancta et glorioza ac indiuidua
trinitas. **N**on igitur de tuo cōfusus ingenio p̄sumas o homo
quātuscūq; ph̄us aut theologus existas: nō dixerim plene. sed
nec semiplene intelligere quid est ipsa ineffabilis et glorioza
trinitas. **D**ic michi queso si nosti quid ē tua aīa o philosophe
Scio quid statim dices. **A**nimā cū tuo aristotile sic diffinies.
Anima inquit est actus primus corporis organici ph̄isici po-
tencia vitam habentis. **O** quantū ista diffinitio lōge distat a
suo diffinito. **A**ristotiles vt ait grego⁹ nazāzen⁹ quia eurippū
fretum quoddā fluens septies in die ac refluens circa insulam
nigropontis quā euboeam vocant. amirans intelligere nō po-
tuit: p̄e angustia animi. magis v̄ero p̄e multa ingenij supbia
sele precipitem in eurippū dedit inquit. **Q**uia aristotiles non

cepit eurippū: eurippus capiet aristotilē. Si visibile eurippum
et corruptibile non cepit aristoteles: invisibilis qualiter et per
petua intelligi anima potest. Quod si aīe quiditate non capis o
philosophe. que tua. que finita. et que spiritus infimus est: deum
qui supra te. qui infinitus. et summus spiritus est: intelligere quō
potes. Hinc palestre ab augustino supra iohannē in primo ca
plo. de iohanne puro quidem sed inspirato hoīe scriptū legim⁹
in hec verba. Capiat quisq; qd potest. quia et qui loquitur dicit
quod potest. Nam et dicere de deo uti est: quis potest. Audeo
dicere fratres mei forsitan nec ipse iohannes dixit ut ē. Sed
et ipse dixit ut potuit. qz de deo homo dixit. et quidē inspirat⁹
a deo: sed tñ homo. Quia inspirat⁹: dixit aliquid. si non inspira
tus eēt dixisset nichil. Quia vero inspiratus hō non totū quod
est dixit: sed qd potuit homo dixit hec aug⁹. **BEVIV.** Vos
tria ponitis in diuinis. proprietates. attributa. et notiones:
quero an proprietates ille sint et persone diuine. et ipsa quoq;
diuina essentia. **ANNA.** Teneo audacter cū hilario et cum
magro sniaz q sic. **BEVIV.** Et ego probō q non. Si enim
proprietates persone sunt: non eis persone determinant. Amplius
si proprietates ipse diuina eēntia sunt: cum essentia nō differat
tres persone: nec proprietatibus differunt. Quō enim dissezet pater
a filio eo q diuina essentia est: cū in essentia vnum sint. **ANNA.**
**Hīs doctrinis nouis et humanis cōmentis licet cū mo
dernis theologis dicere forte aliquid possem: cū hilario tamē
et magistro sententiaz modesti⁹ quidem atq; humilius sic rñdeo
Immensum est inquit hilari⁹ qd exigit et incōprehensibile. Ex
tra significantiā sermonis est. extra sensus int ententionē. Nō
enunciatur. non attingit. non tenet. Verboꝝ intelligentiam
rei i plus natura consumit. sensus cōtemplationē in spicabile
lumen obcecat. intelligentie capacitatem qd sine nullo cōtinet
excedit. Michi ergo in sensu labes ē. in intelligētia stupor est**

In sermone non iam infirmitate: sed silentium confitebor. Magnū certe est quod queritur arduū est. inexplicabile atque inattingibile est. Quod quidem etsi sensu non percipiatur tamen teneo conscientia. In spiritualibus enim rebus tuus hebes ego sum o gloriosa trinitas. Periculosum nimis est de rebus tantis ac tam reconditis aliquid ultra prescriptum celeste proferre. ut ultra predefinitionem dei sermo de deo sit. Forma fidei certa est. Non ergo aliquid addendum est: sed modus constituendus audacie. Quicquid ultra queritur: non intelligitur. hec hilarius. **HELVII.** Consequenter interrogo. Cum hee proprietates non possint esse in personis quin eas determinent: quomodo in essentia diuina esse possunt. ita ut non eam determinent. **ANIM.** Respondeo tibi et hoc cum prefato hilario. Ego nescio. nec requiro. et consolabor me tamen. Archangeli nesciunt. angeli non audiuerunt secula non tenent. propheta non sensit. apostolus non interrogauit. filius ipse non edidit. Cesset ergo dolor querelarum. Non putet homo sua intelligentia trinitatis sacramentum posse consequi. Absolute tamen intelligendus est pater et filius et spiritus sanctus. Stat in hoc fine intelligentia verborum. Est filius a patre qui est unigenitus ab ingenito. progenies a parente. viuus a viuo. non natura deitatis alia et alia. quia ambo unum. Hoc credendo incipe percurrere. persiste. et si non peruenturum sciam tamen gratulabor profecturum. Qui enim pie infinita persequitur. etsi non contingat aliquando: tamen proficit procedendo. Sed ne te inferas in illud secretum. et archano ineffabilis trinitatis ne te immergas summam intelligentiam comprehendere presumens. sed intellige incomprehensibilia esse. hec hilarius. Cui deo applaudit quod ait bernardus in libro de consideratione ad eugenium. Deus trinus et unus est. Quomodo autem pluralitas in hac unitate: et ipsa in pluralitate. scrutari temeritas est. credere pietas. nosse vita eterna. hec ille. Facit quod pulchre satis atque apposite a nescio quo versificatore

hoc modo scriptum est. Quod deus est scimus: sed quid si scire ve-
limus: supra nos imus. Sed quod sit summus et primus, ultimus et pri-
mus scimus, plus scire nequimus. His aliisque multis que sigillatim
percurrere hecine dialogaris angustia non patitur: euidenter os-
tensum est, nobis licere nullatenus maiestatem perscrutari, ius po-
nere potestati, modum circumscribere infinito ut ait magister sen-
tentiarum in primo. **BEVLIV.** Pulchre admodum atque apposite non
minus augustinus certe aut hilario de re tam excelsa et incomprehensibili
deseruisti o anima. Quod te in hercule facturam tam dilucide
et tam compendiose minime arbitrabar. **ANIMM.** De sacramento
unitatis atque trinitatis summe et ineffabilis inter hec que
multa iam dixi nichil eius ineffabilitate me dignum tradidisse profite-
or: sed potius cum augustinus vere atque humiliter audeo confiteri mirificatam
eius scientiam ex me inuoluisse, nec potuisse me ad illam. Pauca tamen hec
ex radicibus theologice veritatis dixi. Aduersus que si est quisquam
qui velit arguere: garrulus ille erit potius quam disputator.

**De sempiterno dei filio, et de sua eterna ac ineffabili generatione
Tractatus quartus.**

BEVLIV.

Sergo ut predicis gloriosissimum decentissimumque deo
est consubstantialem et coequalis filium genuisse: igitur probari
potest. **ANIMM.** Hoc ipsum primo ex fide et reuelatione innotuit. Deinde multa rationabilia ad hec argumen-
ta inducuntur. Que et si hoc omnino non demonstrarent: probabiliter tamen per-
suadent. Et sicut fidei veritas ratione ad plenum demonstrari aut pro-
bati non potest: ita nec reprobati. Enimvero si fides catholica probari
omnino seu demonstrari posset: iam non fides sed scientia esset. Scientia enim teste
stephano est habitus per demonstrationem acquisitus. **BEVLIV.** Et quod pro filium
coeternum sibi et coequalis non habeat hac fortissima ratione pro-
bo. Omne quod natum est principium habet. Si ergo filius est natus est.

Si natus est: erat quā nō erat filius. **ANIMU.** Qui hoc dicit
nō itelligit etiā natū esse deū sempiternū. vt sit coetern⁹ patri
fili⁹. Sicut splēdor qui gignit⁹ a sole vel ab igne atq; diffūdit⁹
coeuus ē illi. et esset coetern⁹. si sol aut ignis esset eternus. vt
ait aug⁹ ī libro de trinitate. Et alibi cōformiter ait idē aug⁹
Quid possum⁹ in creatura inuenire coeternū. cū nō inueniam⁹
ī ea eternū. Sufficit vt ad similitudinē iueniam⁹ coeuū. Splēdor
est de igne. et tñ coeua sunt. Similiter ymago in aqua et vir-
gultū natū sup aquā coeua sunt. Da michi ignē sine splēdore.
et credo patrē fuisse sine filio. Ad hoc etiā aliter abroz⁹. sed tñ
cōcorditer sic respondet. Ego filiū ex deo natū esse cōfiteor. qđ
reliquū est ī pietatis horresco. Scriptū nāq; est in veteri testō
vt vel vnū e plurib⁹ dicā. An me nō fuit ali⁹ deus. et post me
nō erit. Quis igit⁹ hoc dicit. pater an filius? Si filius: ante me
inqt nō fuit ali⁹ deus. Si p̄r post me inquit nō erit. Hic priorē
ille posteriorē non habet. hec ambroz⁹. Rursum quoq; aug⁹
īdipsum rationabili hac humana comparatione probat. Homo
pater si potuisset equalē sibi filiū genuisset. Quis ergo audeat
dicere qđ hoc omnipotens nō potuit? Adde etiā quia si posset
homo maiorē meliorēq; seipso filiū gigneret. Sed maius
vel melius deo quicq; esse nō potest. Deus ergo cur nō equalē
vt falso opinatur arrius filiū genuit? Cui nec anni necessarij
fuerunt. quibus adīpleretur equalitas: nec omnipotētia defuit
An forte noluit. ergo qđ absit inuidit? Sed nō inuidit. equalē
igitur genuit. hec aug⁹. Et conformiter ad augustinū rōcinat⁹
eximi⁹ doctor richard⁹ parisiēn ita dicens. Si deus pater nolit
quod perfecta volūtas exigit: vbi est plenitudo bonitatis? Si
autem velit qđ fieri non potest: vbi est plenitudo potestatis?
Vult igitur et potest filiū sibi coeternū et coequalem generare
hec ille. **BEVLV.** Si licet ita arguere: simili rōne dici posset
qđ hō esset equalis et consubstantialis deo. et qđ creatura fuerit

ab eterno. et alia absurda hmoi pene dixerī ifinita. Arguēdo
sic. Vel deus hoc potuit et non voluit. vt tu modo arguebas.
ANIMM. Nō est simile o belial. Nā ratio generatiōis exigit
q̄ equale et simile generet. si sit generatio p̄fecta. ratio autem
creatiōis hoc nō exigit. vt ait doctor sanctus. **HELIAL.** Quid
michi de generatiōe creaturaz ad p̄banō generationē in diuis
Non enī habet quid cōe deus ad creaturas. sed separat⁹ est ab
ea que sc̄m creaturas cōmuniōe. vt ait crisostom⁹. **ANIMM.**
Sed ea que sc̄m s̄bām non ea que sc̄m h̄itudinē vt ipse idē
ait crisostom⁹. **HELIAL.** Finiti ad infinitum nullā esse p̄poz
tionem oīs lingua simulq̄ oīs secta clamitat. **ANIMM.** Vex
est sc̄m substantiā: sc̄m h̄itudinē nō est vex. **HELIAL.** Cō
grua non est hec. fortissimus est leo lincū. Creature lincea: cre
ator leo recte dici potest. Dei igit̄ ad creaturā apta nulla satis
ē aut digna cōparatio. **ANIMM.** Idipsum q̄ assentioz. et cū
augustino dico non posse cōparari tp̄alia eternis integra col
latione. sed tñ possunt aliqua tenui et pua similitudine coeua
coeternis cōparari. Nec mix. cū nō sit vmbra similis corpi cui⁹
est vmbra. nec vestigiū simile est oīno pedi. In rebus sensibili
bus vt ait idē aug⁹ iuenim⁹ subiectū et varietatē accidentiū
que circūuestit illud. et naturalē amorē subiecti ad naturalia
accidentia. Subiectū habz similitudinem cū patre. cū sit causa
accēncium. sicut pater ex se p̄ducit filiū. Varietas vero accēntiū
subiectū manifestans ē quasi verbum. Amor vero subiecti ad
naturalia accidentia assimilatē sp̄ūs sancto. hec aug⁹. **HELIAL.**
Si aut̄ quisq̄ obstinate negarit iude⁹ aut sarracēn⁹ generatio
nem in diuinis aut filiationē esse: quid dicis? **ANIMM.** Hoc
p̄mū. Si dei fili⁹ iqt̄ aug⁹ virt⁹ et sapiā dei ē. nec vnq̄ fuit de⁹
sine virtute et sapiā: coeternus ē deo patri fili⁹. Dicit aut̄ ap̄ls
x̄pm eē dei virtutē et dei sapiāz. Aut ergo nō fuit qn̄ nō fuit fi
li⁹ aut aliqn̄ de⁹ nō habuit virtutē et sapiāz. q̄b̄ de mētis ē dicē

Cōstat enim quia semper habuit sapientiā. semper igiē habuit filiū. hec aug⁹. Que verba ad tale breuiter sūmariū reducunt^r Filius est virtus et sapientia patris scōm apostolū. Sed pater semper habuit virtutē et sapientiā. ergo et filiū. Super quo apostoli verbo pulchre a quodā ex nostris in analetica numerorum scribit^r in hec verba. **P**redicam⁹ ait apostolus dei virtutem et dei sapientiā. i. corin. i. dei virtutē: tāq̄ cui a nullo resistatur: dei sapientiā: tāq̄ cui nichil occultatur. **I**deo dicam ei. Sic in sancto apparui tibi vt viderem virtutē tuā et gloriā tuam. virtus refert^r ad virtutē. gloriā ad sapientiā. **E**t rursus **S**imilis est dilectus meus capree hinnuloq; ceruoz. can. viij. **C**apreā que ob acumen pupille. et oculoꝝ perspicuitatē vocabulum sui sortitur ydiomatis. dicitur enim dorchas qđ grece est videre siue cōtemplari: ad dei sapientiā comparabo. **V**inulū qui serpentes interficit. qui plana discurrit. qui obstantia trāfilat. qui alta conscendit: ad virtutē cōparabo. **I**deo habet ipsa dei virtus et dei sapientia cristus ihesus in vestimento et in femoze scriptū habet. rex regū et dñs dñantiū. apo. xix. Regis est scire. honoz enim regis iudiciū diligit. ps. xcviij. quare et scientiam. scientia enim acuit iudiciū. **P**osse vel potentia dñi est. **A**mplius ipsemet cristus ihesus ait. **V**os vocatis me magr et dñe. et bene facitis: sum etenī. io. xij. **V**os vocatis me mgr ecce sapientiā. et domine: ecce virtutem siue potentiā. **E**t in psalms capitulo. lxiij. sic habetur. **E**go qui loquor iusticiam et propugnator sum ad saluandū. **L**oquor iusticiā: dei sapientia sum. propugnator sum ad saluandum: dei virtus sum. hec ille **BELIAR.** de questione tali interrogo. **S**i deus pater genuit filiū: an natura. an volūtate. an necitate genuerit: **ANIMAR.** **D**icim⁹ verbū dei esse filiū dei natura nō volūtate aut necitate vt ait aug⁹ i libro de trinitate. **V**bi quēdā catholicū heretico rñdentē cōmendat in hec verba. **A**cute sane quidam e nostris

respondit heretico versutissime interroganti. **U**trum deus filium nolens an volens genuerit. ut si diceret nolens: absurdissima dei miseria sequeretur. Si autem volens: continue quod intendebat concluderet. scilicet non nature esse filium: sed voluntatis. **U**t ille vigilantissime vicissim quesivit ab eo. **U**tz deus pater nolens an volens sit deus. **H**ic hereticus obmutuit. Si enim respondisset nolens: sequitur absurditas et miseria. quam de deo credere magna est insania. Si autem dixisset volens. statim intulisset. ergo voluntate sua deus est: non natura. **E**t ob hoc concludit augustinus. non esse concedendum quod deus voluntate vel necessitate. vel volens vel nolens sit deus. **A**ccipiēdo tñ voluntatē eo mō quo nos aliquñ volum⁹. qđ antea non volebam⁹. **S**ic ergo intelligendū est verbū augustini. ut vult mgr̄ in primo sic dicens. **P**ater non genuit filiū volens. subaudi voluntate p̄cedenti vel accedenti. **V**olens tñ genuit sicut potēs et sicut sapiens et sicut bon⁹. **S**i eī p̄ sapiēs et bon⁹ dicitur genuisse filium: cur non et volēs? **CELIV.** **S**ed quō filium generatum esse putas: si nosi o anima queso ut michi dicas? **ANIM.** **E**go ne tibi dixerī qđ se ignorare apte fateat ambrosi⁹. **M**ichi inquit ipossibile ē generationis hui⁹ scire secretum. **M**ens ibi deficit. vox silet. non mea tantum. sed angelorum. **S**upra potestates et supra angelos. et supra cherubin. et supra seraphin. et supra omnem sensum est. **Q**uia si ut scriptū est. pax xp̄i supra omnem sensum ē: quomodo nō est supra ōnem sensum tanta generatio? **T**u ergo quisquis ista queritas: ori manū admoue. **S**crutari non licet tanta mysteria. **L**icet scire quod nat⁹ sit: non licet discutere quomō natus sit. **I**llud negare michi non licet. hoc querere metus est. **I**neffabilis est enim illa generatio. **U**nde ysaias. **G**enerationem eius quis enarrabit hec ambrosius. **CELIV.** **Q**uidam tamen de suo confisi ingenio dicunt illam generationem posse intelligi. et alia hmoi

Inherētes illo dicto ieronimi sup ecclesiasten. In sacris inquit
scripturis quis sepissime non pro impossibili. sed pro difficili
vt ibi. Generationē eius quis enarrabit? **ANIM.** Sed hoc
non dixit ieronim⁹ ideo q̄ eterna filij generatio plene itelligi
seu explicari a quoquā mortaliū possit: sed quia de ea aliquid
dici seu intelligi potest. Quidam tamē hoc accipiunt dictū de
tēporali cristi generatione. vt ait magister sententiarū in primo
De illa vero eterna ac ineffabili generatiōe filij sobrie laquēdū
pure cogitandū. et simpliciter credendū esse tradit bona uentura
doctoz exim⁹ in hec uerba. Cum filiū audis ex deo genitum
caue ne mētis tue oculis aliqd̄ carnalis cogitationis occurrat
quī potius columbino et si potes acuilino intuitu simpliciter
crede ac perspicaciter contēplare. q̄ ab illa eterna luce imensa
simplicissima et fulgētissima ac sume archana. coetern⁹ coeqlis
et consubstantialis splendor oritur qui est uirtus et sapientia
generantis. In quo pater omnia disposuit ab eterno. per quē
fecit et secula: factaq; gubernat et ordinat ad gloriā suam.
partim per naturam. partim per grāciam. partim per iusticiā
partim p̄ misericordiā. vt nichil ī hoc mūdo iordinatū reliquat

De sempiterno spiritus sancto. et de sua eterna ac ineffabili
spiratione. Tractatus quintus.

BEZAR.

DE filio dei haec⁹ satis. Nam q̄ a patre solo per
generationem procedat: nulli cristianoꝝ. nec ipsi
etiā greci negāt. Nō sic uero est de spiritus sancto.
Quidā enim eum a patre solo. alij a patre filioq;
pcedentē credunt. tu uero quō sentis? **ANIM.** Ut magister
sententiarū in primo. Dicendū est inquit spiritus sanctū esse a
patre et filio. et a patre et filio procedere. q̄ multi hereticine
gauerunt. Sed q̄ de utroq; pcedat multis diuinoꝝ eloquioꝝ

testimonijs cōprobatur. Dicit enī apōstol⁹ gala. iij. Misit de⁹
sp̄m filij sui in corda nostra. Ecce hic dicitur spirit⁹ filij. Et
ibi. Qui autē sp̄m cristi non habet: hic nō est eius. ro. viij. Ip̄e
etiā fili⁹ de sp̄sācto ait. Quē ego mitto vobis a patre. io. xv
Et ibi. Accipite sp̄sāctum. io. xx. Patris autē spirit⁹ dict⁹ ē
vbi legit⁹ ro. viij. Si spirit⁹ eius qui suscitauit cristum a mor
tuis habitat in vobis. Et ipseme cristus ait math. x. Non enī
vos estis qui loquimini: s; spirit⁹ patris vestri qui loquitur.
Et io. xiiij. Quē mittet pater in uomine meo. Et item io. xvi.
ip̄e fili⁹ de spiritu sancto ait. Qui a p̄re p̄cedit. Hīs alijsq; plu
ribus auctoritatib⁹ ondiē spiritūsanctū patre et filio p̄cedere.
HELIZ. Attē greci dicunt sp̄sāctum p̄cedere a patre solo
Et hoc ideo quia cristus in caplō qđ mō allegasti de p̄cessiōe
spiritūsancti loquens solum patrē cōmemorat dicens. Spirit⁹
qui a patre p̄cedit. Ac etiam ideo quia in principalibus con
cilijis que apud eos celebrata sunt. ita symbolat eoz subiunctis
anathematibus sanctita vt nullus de trinitatis fide aliud di
cere vel aliter p̄dicare liceat q̄ ibi continetur. In quibusqui
dem symbolis cum spiritūsanct⁹ cōmemoret⁹ p̄cedere a patre.
et nō a filio: quicumq; inquit a filio eum p̄cedere addunt
anathema icurrunt: Unde et vos latinos arguūt anathematis
reos. Addunt etiā ad sue opinionis confirmationē ac in testi
moniū vestre dāpnationis de symbolo fidei quod scđm traditio
nem p̄fatorum cōciliorum leo papa tertij rome transcriptum
in tabula argentea post altare beati pauli posita pro amore
vt ipse ait et cautela fidei orthodexe posteris reliquit. In quo
quidem symbolo cum de processione spiritūsancti agitur: solus
cōmemoratur pater hīs verbis. Et in spiritum sanctum domi
num et viuificantem ex patre procedentem. In fine cuius sub
iunctum est. Qui aliud docuerit. vel aliter p̄dicauerit: ana
thema sit. Ideoq; greci vos latinos vt iā dixi anathematizatos

dicunt. qui asseritis spiritūsanctū procedere a filio. quod ibi nō
continet. Quod enim scdm vos ibi dicitur qui a patre filioq;
procedit. alterū a vobis est additū. scilicet filioq;. Nec ista me
finxisse putes o anima. Sunt nanq; eaipsa verba que ponūt
a tuo magistro sententiarū in libro primo. **ANMA.** Nos autē
illa verba sic determinamus. vt ipse etiam magister ibidem
determinat. Qui aliud docuerit. vel aliter predicauerit. idest
contrarium docuerit. vel contrario modo predicauerit anathe
ma sit. Aliud ergo posuit pro opposito. Qualiter paulus ad
gala. i. Si quis aliud euangelisauerit. idest contrarium: ana
thema sit. Non dicit. si quis addiderit. Nam si illud diceret:
sibi ipsi vt ait aug⁹. derogaret. qui cupiebat venire ad quosdā
quib⁹ scribebat sicut ad thessalonicēses. vt suppleret que illoꝝ
fidei deerant. Sed qui suplet quod minus erat addit. non quod
deerat tollit. Qui autem pretergredit^r fidei regulā non incedit
in via: sed a via recedit. Ad illud autem qđ de euāgelio greci
opponūt: ita respondem⁹. Quia cum dicit in eo veritas spiritū
sanctū a patre procedere: non addit solo. Nec ideo etiā a se pro
cedere negat: sed idcirco patrem tantū nominat. solet enim ad
eum referre etiā quod ipsius est. quia ab illo habet. Sciendum
tamen qđ greci confitentur spiritūsanctū esse filij sicut patris.
quia et apostolus dicit spiritum filij. et veritas in euangelio
spiritū veritatis. Sed cū non sit aliud spiritūsanctū esse patris
vel filij qđ esse a patre et filio: etiam quoad hoc in eandem no
biscū fidei sententiā vident^r coincidere. licet verbis dissentiant
Vnde et quidā eoz catholici doctores itelligētes vnā eādemq;
fore sententiā predictoz verboꝝ quibus dicitur spiritūsanctū
procedere a filio. et esse filij. sunt professi spiritūsanctū etiam
procedere a filio. Quocirca anathasius alexandrie epūs grecoꝝ
doctoz eximius in illo fidei symbolo quod sancta quotidie fre
quentat ecclesia: manifeste ait. Spiritussanctus a patre et filio

est: non factus nec creatus nec genitus. s; procedens. Idemq; ad
serapionē scribens. Si videris inquit hoies volantes per aera
cum helya. ābulantes sicco pede per maria cū moysē et petro.
nisi dixerint spiritūsanctum pcedere a p̄re et filio naturaliter:
eos non recipias. hec ille. Ecce aptum et sine calumpnia testi
monium. Didim⁹ etiā doctor apud grecos precipu⁹ in libro de
spiritūsancto. hīs verbis sp̄m̄sanctum a filio pcedere affirmat.
Saluator qui et veritas de spiritūsancto ait. Nō enī loquitur
a semetipso. Hoc est nō sine me. et sine meo et patris arbitrio
quia inseparabilis ē a me et a p̄ris voluntate. quia ex se non
est. sed ex p̄re et me est. Hoc enim ipsum q̄ subsistit et loquit̄
a patre et a me illi est. Itē sp̄sanct⁹ spirit⁹ veritatis sp̄sq;
sapientie dicit̄. id est pcedens deus de deo. spiritus veritatis pro
cedens a veritate. spirit⁹ sapientie a sap̄ia. cōsolator manans
a consolatione. hec didim⁹. Itē. Cirillus ep̄s in epistola ad nes
torium sic ait. Spiritus intelligitur per se scōm q̄ spiritus est.
et non filius. sed tamen non est alienus ab eo. Spirit⁹ enī ve
ritatis nominatur et profluit ab eo sicut ex deo patre. Johan
nes quoq; crisostomus in omelia de expositione symboli sic di
cit. Credendum est spiritūsanctum patris esse et filij. Istum
spiritū dicimus patri et filio coequalem. et procedentem de pa
tre et filio. Hoc credite. ne colloquia mala corūpant bonos
mores. hec ille. Ecce a doctoribus etiam grecis aperta habe
mus testimonia quibus spiritus sanctus a patre et filio proce
dere ostenditur. Omnis ergo lingua confiteatur spiritūsanctum
procedere a patre et filio. hec fere omnia magister senten
tiarū in libro primo. **HELIAL.** Tu fateris o anima q̄ ad sym
bola fidei et cetera decreta ecclesie fidem contingentia addi: dū
non sit contrarium potest. **ANAMA.** Addi equidem posse fa
teor: sed per ecciam. **HELIAL.** Nūquid talia ecclesie decreta
sacra merito appellari scriptura possunt? **ANAMA.** Etiam.

HELVIV. Et tamen de ea scriptū est. Non addi ad eā quicquid
aut subtrahi debere. apo. ultimo. **ANIMIA.** Non addi quicquid
ad sacram scripturam aut subtrahi: intelligendū est ab alio quod
ab illo qui eam condidit. Quid enim moysen prohibuisset pen-
thateuco. aut dauid psalterio. aut iohannē euangelio seu apo-
calipsi aliquid addidisse: Ideo dixi supra quod ad ipsa ecclesie de-
creta addi: sed per ecclesiam et nō alius potest. **HELVIV.** Sed
esto spiritus sanctus a patre filioque procedat: quero abs te utrum
prius. aut magis. aut principaliter procedat a patre quod a filio
ANIMIA. Ut ait augustinus. In illa summa trinitate que deus est
interualla temporum nulla sunt per que ostendi possit aut re-
quiri utrum prius de patre natus sit filius. et postea de ambo-
bus processerit spiritus sanctus. Nichil enim ibi ex tempore.
inchoatur. ut consequenti perficiatur in tempore. Ideo qui
potest intelligere sine tempore generationem filii de patre: in-
telligat sine tempore processionē spiritus sancti de utroque. Dicimus
ergo quod sicut ante non procedit a patre quod a filio: ita nec magis
nec plenius aut principaliter a patre quod a filio procedit. hec
augustinus. **HELVIV.** Ipse tamē augustinus. xv. de trinitate ait spiritum
sanctum principaliter a patre procedere. **ANIMIA.** Sed ne de
hoc turbaremur: ipse continuo ex quo sensu dixerit apte subdēs
Ideo inquit addidi principaliter. quia et de filio spiritus sanctus
procedere reperitur: sed hoc quoque filio pater dedit. Qui ergo
omnia habet a patre: habet et hoc ipsum quod spiritus sanctus ab
eo procedit. **HELVIV.** Sed dicito michi consequenter. Cum
spiritus sanctus procedat a patre. et sit consubstantialis ei: cur nō
dicitur esse natus sed potius spiratus. et cur etiā nō dicitur filius?
ANIMIA. Soluat augustinus. v. de trinitate sic dicens. Si spiritus
sanctus filius diceretur: amboque utique filius diceretur. quod ab-
surdissimū foret. Filius quippe nullus est duorum nisi patris et
matris. Sed absit ut inter deum patrem et deum filium tale

aliquid suspicemur. Absurdissime ergo filii dicere: ambo id est patris et filii. Ambo quippe filius dicere: si eum ambo genuissent. quod abhorret sanorum omnium sensus. Non igitur ab utroque est genitus: sed procedit ab utroque amboz spiritus. hec augustinus. **DE TRINITY.** Quare autem spiritus sanctus non dicitur genitus sed procedens tantum: filius vero et genitus dicitur et procedens. Testis est ipse qui in iohannis. xvi. ait. Ego ex deo processi vel exiui. quod idem est et veni in mundum. Non ergo tantum spiritus sanctus procedit a patre sed etiam filius. **DE TRINITY.** Ad hoc secundum augustinum in eodem utramque procedere a patre. dissimiliter tamen. Quia spiritus sanctus procedit a patre non quomodo natus. sed quomodo datus vel donum: filius autem procedit nascendo. Inter generationem vero filii et processionem spiritus sancti dum hic vivimus: distinguere non sufficimus. hec augustinus. Moderni vero theologici dicunt filium procedere a patre per generationem: et spiritum sanctum per spirationem. Sed magister sententiarum libro primo sic dicit. Quid autem inter nasci et procedere intersit de illa excellentissima natura loquens explicare quis potest? Non omne quod procedit nascitur: quoniam si omne procedat quod nascitur. Sicut non omne quod bipes est: homo est. quoniam quis bipes sit omnis qui homo est. Hoc scio: distinguere autem inter illam generationem et hanc processionem nescio. non valeo. non sufficio. **DE TRINITY.** Ut per hoc quia et illa et ista est ineffabilis. Sicut enim ysaias capitulo. liij. de filio loquens ait generationem eius quis enarrabit ita et de spiritu sancto verissime dici potest. processionem eius quis enarrabit. Satis ergo sit quia non est a seipso filius: sed ab illo de quo natus est. non a seipso spiritus sanctus: sed ab illo de quo procedit. et quia de utroque procedit. sicut in antedictis ostendimus. **DE TRINITY.** Quero adhuc abs te o anima. cum filius ob suam missionem et non alias minor ipso patre dicatur atque inferior non est quoniam spiritus sanctus a patre et filio missus nisi quod a patre aut filio minor legatur seu inferior

60

ANIM. In missione filij duo simul concurrerunt: missio videlicet et inanicio. Propter missionem non dicitur minor patre propter inanitionem vero seu nature humane assumptionem dicitur non minor patre. sed et spiritu sancto. ymmo et seipso ut ait magister sententiarum in primo. At spiritus sanctus missus tanto modo fuit absque inanitione. Venit enim docere homines ac illuminare non autem redimere. ut filius. Vel satisfacere pro eis. **BEVIL.** Quoadmodum filius in specie hominis: ita spiritus sanctus in specie columbe apparuit. Ergo si minor est patre filius: quia in specie humana apparuit: longe minor esse debet spiritus sanctus qui apparuit in specie columbina. Alia atque alia est apparitio filij ac spiritus sancti. Apparuit enim filius in specie hominis assumpta: sed apparuit spiritus sanctus in specie columbe non assumpta. Non enim venerat spiritus sanctus ut columbas redimeret: sed ut homines illuminaret atque imbueret ut ait augustinus. **BEVIL.** Adhuc et fortioribus quam antea rationibus grecos sustinens: probo spiritum sanctum procedere a patre solo. et primo auctoritate gregorii nazanzeni sic dicentis. Sicut radius solaris luminis non separantur a lumine. sed usque ad nos emicant: sic filius et spiritus sanctus gemini patris radius usque ad nos miserunt lumen claritatis. Sed duorum radiorum unus non procedit ab altero: ergo a simili spiritus sanctus non procedit a filio nec e converso. Secundo ut ait dionysius de divinis nominibus. ca. ij. Pater est fontana veritatis. filius et spiritus sanctus deigene pullulationes divine nature. et quasi flores. Sed pullulationum aut florum unus non procedit ab alio. Ergo nec spiritus sanctus a filio. Tercio in. In humanis spiritus non procedit a verbo. sed cum verbo. Ergo similiter in divinis. Quarto. Nichil omnino simplex potest esse a duobus. alioquin effectus esset simplicior sua causa. Ergo spiritus sanctus cum sit simplex non est a patre et filio. Quinto. Aut pater perfecte et sufficienter spirat spiritum sanctum

aut non. Si nō ergo ipse est in spirando ip̄fectus seu diminu-
t̄. Si sic: ergo sup̄fluit filī. Quinto. Equalis honoris et auc-
toritatis sunt filī et sp̄s sanctus. Ergo sicut filī non ē a sp̄-
sando: ita nec spiritus sanctus a filio. **ANNA.** Petrus de taren-
tasia pontifex et doctor maximus ad tua obiecta sic respondet.
Ad primū quod fundatur in loco a simili dicit similitudinē esse
quod ad originem radioꝝ ab vno sole: non quod ad habitu-
dinem eorū adinuicē. Item etiam rōdit ad secundū. Ad terciū
dicit quod verbum dei secundum eternam generationē cōparat̄ verbo
cordis: secundum temporalem vero verbo vocis. A verbo vero cordis
seu interiori procedit spiritus interior id est amor. Sic sp̄s sanctus
est a verbo eterno in quod eternum: sed verbum incarnatum
ab ipso in quod incarnatum. Ad quartum fatetur nichil omnino
simplex posse esse a duobus diuersis per essentiā. Ad quintū
dicit quod perfecte spirat pater. nec tamen filī sup̄fluit. quia sunt
vnum in spirando. Et hoc est non ex imp̄fectione patris quia
indigeat filij adiutorio: sed ex p̄fectione filij assimilantis patri
in omnibus non repugnantibus p̄sonali p̄prietati eiusdem. Ad
sextū rōdet quod quia sp̄s sanctus p̄cedit a filio non minuit̄ honor
seu auctoritas eius. cum equalitas honoris et auct̄is consistat
in essentialibus: non in relatiuis attributis. **Explosis** igit̄
atq; elisis tuis sophismatibus o belial: quia non est satis male-
dicta refellere. nisi bene etiā dicatur: qui habet aures audiat
rationes admodum fortes spiritum sanctū non a patre solo. s; a
patre filioq; procedere demonstrantes. Quas nec tu quidem
vnguis: nec ipsa quod fallax grecia poterit elidere. Et primo. io. xvi
filius de sp̄s sancto loquens ait. Ille me clarificabit quod de meo ac-
cipiet: Ergo aliquid accipit sp̄s sanctus a filio. Sed quicquid ē
in illo est totus ipse: ergo p̄cedit ab illo. Secundo. io. xv. fili-
us de eodē sp̄s sancto loquens iteꝝ ait. Cū venerit pater: quē ego
mittā. S; si nō p̄cederet ab eo nō mittere eū: ergo p̄cedit ab ipso

Tercio. Scriptura sacra sepe nominat eum spiritū filij. ro. viij. gala. iij. Aut ergo ratione solius substātie. et sic eadem ratione posset dici fili⁹ esse spiritussancti. Aut ratione alicui⁹ relatiōis Ergo cum in diuinis non sit relacio nisi originis: oportet q̄ vel fili⁹ sit a spiritu sancto. quod null⁹ dicit. vel spiritussanct⁹ a filio. **Quarto.** In trinitate potentiaz anime que est ymago dei amor procedit a noticia. Ergo in trinitate personarum diuinarum spiritussanctus qui est amor procedit a filio qui sapientia siue noticia appellatur. **Quinto.** vt ait anselmus libro de processione spiritussancti. In diuinis tres persone per omnia idem sunt vbi relationis oppositio non distinguit. Sed quoad actum spirandi nulla relatio oppositionis filium a patre distinguit. Ergo quoad hoc idem sunt. **Sexto.** Aut illaz duarum personarū filij scilicet et spiritussancti vna procedit ab alia. aut non. Si nō: ergo nō distinguit inter eas oppositionis relatio. ergo sunt vna persona. Si sic: aut filius a spiritussancto. aut econuerso. s; nō fili⁹ ergo econuerso. **Septimo.** Aut iter tres psonas est equalis germanitas: aut non. Si nō: ergo nec equalis dilectio. Si sic: ergo sicut spūssanctus a patre. ita et a filio. **Octauo.** Fili⁹ dicit̄ pprie p̄ris ymago. Aut ergo ratiōe assimilationis in natura tm̄. vel etiā ī notione aliqua. Non in natura tantum. quia similiter spiritussanct⁹ esset patris ymago. quod non dicitur a sanctis. ergo in notione aliqua. Non in notione innascibilitatis nec paternitatis: ergo in notione spirationis. **Nono.** Spiritussanctus procedit vt amor liberalis amicicie huiusmodi vero amor duoz est: non vnus tantum. Ergo a duob⁹ non ab vno tantum procedit. **BEZEL.** Miroz vos omnes et grecos et latinos. et vtrozumq; inscitiam vehementer irrideo. Cum ei pater in diuinis sit spiritus: et filius spirit⁹ et vterq; nimiz sanctus: qua cecitate mentis hoc nomen spiritussanctus soli tercię persone attribuitis. quod tamen oibus tribus eque

decenter ac pprie attribui potest: **ANIMU.** Alios inscios vo-
cas a belial: sed tumet ipse vel certe inscius es. vel te inscium
mirabiliter insimulas. vel ancelmū doctorem eximū nō legisti
sic dicentem. **N**omen spūsanđi ideo quia spūsanđus intelligit̃
alicuius spiritus: pro relatiuo noie ponit̃. **N**am quis pater
sit spiritus et sanđus. et filiđ similiter: non ē tñ pater alicuius
spiritus. nec filiđ similiter. sicut spūsanđus alicuius est spiritus
Est enim spiritus dei. et spiritus patris et filiđ hec ancelmus.
BEZIV. Quid autem hoc sibi vult qđ gallozum doctor hi-
larius proprietates personarum assignans dicit eternitatem
esse in patre. speciem in ymagine. vsu in munere: **ANIMU.**
Que tante difficultatis sunt verba. vt in eoz itelligentia atq̃
explanatione vehementer laborauerit aug⁹ sexto de trinitate
libro ita dicens. Quidam cū vellet breuissime singularaz in trini-
tate personaz insinuare ppria. Eternitas est inquit in patre.
species in ymagine. vsus in munere. Et quia non mediocris
audis in tractatione scripturaz et assertionem fidei vir extitit.
hilarius enī hoc in libris suis posuit: hoz verborū scz patris
ymaginis. et muneris. eternitatis speciei et vsus. abditā ser-
uat̃ itelligentiā q̃tum valeo: non eū secutū arbitroz ī eternita-
tis vocabulo. nisi qđ p̃r nō hz p̃rēz de quo sit. filius aut̃ de p̃rē
ē vt sit. atq̃ vt illi coeternus sit. Ymago ei si p̃fecte implet illud
cuius ymago ē: ipsa coequat̃ ei. et nō illud ymagini sue. In qua
ymagine specie noīauit. credo p̃pter pulchritudinē. vbi ē tan-
ta cōgruentia et p̃ria equalitas. et p̃rima similitudo nulla ī re-
dissidens et nullomō inequalis. et nulla ex pte dissimilis: s; ad
idem p̃ridem r̃ndens ei cuius ymago ē. Vbi ē p̃rima et summa vita
cui nō ē aliud viuere et aliud eē: sed idem. Ac p̃rimus et summus
intelligens. cui nō est aliud viuere et aliud intelligere: sed idem.
Hoc est vnū tanq̃m verbū p̃fectū. cui non. d̃est aliquid. et ars
quedā oīpotentis et sapientis dei plena oīm rationū viuentiū

et incommutabilium. et omnes vnum in ea sunt. ipsa vnum de vno cum quo vnum. ibi nouit omnia deus que fecit per ipsam. Est preterea ineffabilis quidam complexus patris et ymaginis qui non est sine perfruitione. sine caritate. sine gaudio. Illa ergo dilectio. delectatio felicitatis. vel similitudo. si qua tamen aliqua humana voce digne dicitur. vsus ab illo breuiter appellat. Et est in trinitate spūs sanct⁹ non genit⁹. s; genitoris genit⁹q; suauitas ingenti largitate atq; vbertate profundens oēs creaturas pro captu eaz. Itaq; illa tria et a se inuicem determinari videntur: et in se infinita sunt. Qui videt hoc vel ex pte vel per speculum in enigmate: gaudeat cognoscens. deū et grās agat. Qui vero non videt tendat per pietatem ad videndum: non per cecitatem ad calumpniand. quoniam vnus est deus: s; trinitas tamen. hec aug⁹. Ecce iam habemus qualiter verbaliter premissa accipienda sunt: licet tante sint profunditatis. vt etiam adhibita expositione vix ea intelligere valeat human⁹ sensus: cum et ipsa eoz explanatio quam hic augustin⁹ edidit plurimum in se habeat difficultatis atq; ambiguitatis.

Cur deus homo. et de conuenientia incarnationis diuine. Tractatus sextus.

.BEZII.

Quoniam iuxta protestationem tuam rationes supradictas non tam demonstratiuas. sed vt probabiles inducis: nō eis obicio neq; repugno. immo fidem tuam ornare plurimum ac persuadere videntur. Idcirco ad perscrutand an cristus sit verus deus. et cur deus hō factus est. et de conuenientia huiusmodi incarnationis: si placet conuertamur. ANIM. Ea que fidei sunt rationem transtendūt. naturaliq; ratione demonstrari non possunt: sed p supernaturalia argumenta. presertim per diuina et soli deo

possibilia probant miracula. ex supra etiam reuelatione inno-
tuerunt. Quod autem christus sit deus et homo. predixerunt pro-
phete. predicauerunt apostoli. et ipsemet christus proprio ore tes-
tatus est. Cui pro sua dignitate excellentissima. perfectissimaque
sanctitate prestanda est in omnibus fides. **BEVJAL.** Possibi-
litate convenientia presupponit. Impossibile est deitatem cum huma-
nitate uniri. ergo et inconueniens. **Mediam** propositionem tribus
his medijs validissimis probat. **Primo** sic. Omne unibile alteri
possibile est ad unionem. Omne possibile ad aliquid est imperfectum
quia est in potentia respectu illius. et indiget altero ipsum edu-
cente de potentia ad actum. **Deus** autem per omnia perfectus et pu-
rus actus est nichil habens de potentia susceptiua. Ergo non est
alteri unibilis. **ARJMA.** Unibile cum sit relatiuum dupliciter
accipitur. **Vel** ex dependentia sui ad alterum: sic natura humana
fuit unibilis. **Vel** alteri ad ipsum: sic diuina. Quod primo modo
unibile est habet in se possibilitatem: quod secundo modo non. quia
tale unibile dicitur a possibilitate aliena. non sua. **Vel** sic et bre-
uius. Unibile dupliciter accipitur. vel ab unitate actiua: sic
non importat possibilitatem. vel a passiuam: sic importat. **BE-
VJAL.** **Secundo.** Maior est distantia dei et creature quam duo-
rum contrariorum. cum illa communicent in eodem genere.
Sed duo contraria non possunt uniri. Igitur nec deus et cre-
atura. **ARJMA.** Sola distantia non est causa impossibilis
unionis contrariorum: sed repugnantia. quia magis distant
substantia et accidens: et materia a forma. quam contraria. Cre-
atura vero ad deum distantiam habet: sed non repugnantiam.
BEVJAL. **Tercio.** Finiti ad infinitum nulla est proportio. ut
supra allegaui. Ergo nec ulla unio. **ARJMA.** Supra etiam
huic tuo argumento respondens finiti ad finitum nullam esse
proportionem secundum substantiam dixi: sed bene secundum habi-
tudinem. ut ait crisostomus. **Vel** sic iuxta petrum de tarentasia

in primo sententiarum. **F**initi ad infinitum nulla est proportio:
ergo nec vlla vnio. **H**oc locum habet in vnione naturali. non
in supernaturali et voluntaria. **V**el sic et clarius scdm eundem
Proportio dupliciter accipitur. proprie scdm convenientiam
q̄ntitatis vt equaliū et inequaliū vel large scdm convenientiā
ordinis seu habitudinis quozūcumq; agentium et patientium.
mouentium et motoz. **P**rima non est inter deum et creaturas:
secunda sic. **S**icut inter celū et terram non est proportio scdm
conuenientiā quantitatis. quia se habet sicut punctus ad ip̄m
sed scdm conuenientiam ordinis agentis ad patiens. hoc autē
sufficit ad vnionem. vt patet in vnione forme et materie. seu
corporis et anime. **BELIUS.** **S**i cristus est homo: habet esse
creatum. ymmo si est particularis homo seu indiuiduū speciei
humane: habet esse suppositale seu personale. cum esse sit suppo
sitor. **S**i vero est deus: habet esse personale increatum. **E**rgo
in cristo sunt duo ypostatica seu personalia esse. ergo non est
quid vnum simpliciter. nec vna persona: sed due. **ARISTOTELIS.**
In cristo natura humana assumpta est ad esse ypostaticum in
creatum verbi eterni seu vnigeniti filij dei. **A**dcirco non est in
eo nisi vnum esse personale et vna persona. **BELIUS.** **E**x im
mediata coniunctione anime rationalis et corporis constituit̄
mox persona humana. **S**i ergo in cristo coniuncta fuerint sibi
inuicem imediate atq; formaliter corpus et anima: sequitur
q̄ sit persona humana inesse suppositali humano et creato sub
sistens. **ARISTOTELIS.** **V**erū est q̄ ex coniunctione imediata intri
seca anime et corporis resultat persona humana. dum corpus
et anima sibiūpsis seu nature sue et ordini relinquuntur. et q̄
suum est agere pmittant. nec mox ad aliquid altius assumant.
Porro in cristo eodem momento quo anima eius fuit creata
suozq; corpori vnita: vtrumq; simul assumptum fuit a verbo
eterno. et suppositatum in esse verbi ypostatico increato. nec

vnq̄ habuit proprie speciei personalitatem. **BEVJAL.** Quid
ergo cōstitutum est ex cōiunctione anime et corporis in cristo
ARJMA. Vera et perfecta humanitas seu natura humana.
Magisq̄ proprie dicitur deus assumpsisse naturam humanā seu
humanitatem q̄ hominem. Homo enim dicitur res seu p̄sona
habens humanitatem. deus autem non assumpsit rem aut per
sonam habentem humanitatem: sed ipsam humanitatem. **BE**
VJAL. Quare ergo cristus vocatur homo? Dicit namq̄ potius
deberet deus et humanitas: nō deus et homo. **ARJMA.** Dicit̄
homo ab humanitate assumpta ad esse verbi p̄sonale eterni. si
cut et quilibet homo dicitur homo a sua humanitate in p̄prio
et creato esse personali suppositata. **BEVJAL.** Agere p̄suppo
nit. esse existentie siue p̄sonali quia agere et pati proprie sunt
suppositoꝝ sc̄dm p̄hm. Si ergo cristus habet actiones naturales
nature humane: necesse est eum habere esse actualis existe
re humane nature. Tale autē esse est esse personale humanū crea
tum ergo habet huiusmodi esse. **ARJMA.** Fateor q̄ agere et
pati sunt suppositoꝝ loquendo naturaliter. Supernaturaliter
tamen per omnipotentiam dei fieri potest. atq̄ ī cristo est factū
q̄ operari non p̄supponit esse personale ordinis ac speciei sue.
sed sufficit esse altioris nature et subsistentia increata. **BEVJ**
AL. Mira sunt ista iudeis et sarracenis. difficiliaq̄ ad creden
dum et quasi impossibilia ad intelligendū. Et nonne iquit cris
tus vere natus est ex femina matre? **ARJMA.** Vmmo plane
ex maria mundissima ac sapientissima virgine. sicut in alcho
rano sarraceni legunt. Que vt ait bernardus et ardozem ve
tite concupiscentie virtute castitatis in sua virginea carne ea
tenus extinxit vt is in cuius conspectu nec astra munda sunt.
tante mūdicie carnem suam iudicauerit: vt etiam sue diuine
puritati eam assotiare non despexerit. Que virgo tametsi mun
da prozsus immaculataq̄ fuerit: humillima etiam fuit. Nunq̄

enī supra omnes angelos gloriata ascendisset: nisi prius infra
homines humiliata descendisset. hec bernardus. **BEVJAL.** Ge-
nitum a generante suscipit esse substantiale. Generatio enim ē
productio rei in esse substantiali et existentia actuali. quemad-
modum alteratio est acquisitio alicuius esse accidentalis. Christus
ergo ex substantia matris natus: ex matre personale humanū
habet eē. **ANJMA.** Pater autem mater ille vel illa dicitur quod vel qua
de sua substantia producit simile sibi non in genere tantum:
sed in specie. Ad rationem ergo generationis filiationisque suf-
ficit quod genitum a generante naturam generantis accipiat. Sic
itaque christus ex substantia matris temporaliter natus: humanā
ab ea speciem et carnem sortitus est. **BEVJAL.** Si christus verus
existens deus ex virgine natus est: deus ex virgine esse sumpsit.
et esse incepit. ergo mutationem incurrit. **ANJMA.** Jam dixi
quod ad rationem generationis sufficit naturam specificam ex gene-
rante accipere. Cum itaque verbum eternum humanam ex illibata
virgine carnem assumpserit: vere ex ea genitum perhibetur.
Nec ideo tamen in aliquo mutatum. Quia sicut ab eterno de-
crevit: in tempore naturam humanam assumpsit. et eam suo per-
sonali increato esse univit. nulla mutatione facta in deitate: sed
in assumpta humanitate. Non enim verbum eternum univ-
sum est humanitati ut pars. aut quid commixtum inclusum ve aut
circumscriptum in ea: sed assumpsit eam ad se. suumque esse pro-
positivum incommutabile manens communicavit eidem. supponendo
ipsam in illo. **BEVJAL.** Ex duobus existentibus in actu nunquam
fit simpliciter unum. **ANJMA.** Ex duobus existentibus in actu
personalis actualisque existentie nunquam fit per generationem una
persona. Humanitas autem christi nunquam fuit existens in esse pro-
prie personalitatis ut supra demonstratum est. **BEVJAL.** Af-
sertio autem ista non parum derogat excellentie veri ac impermu-
tabilis dei. puta quod sit natus ex muliere. infansque effectus. passus

Eodem quippe momento quo creata est anima cristi suoq; cor
pori infusa: repleta est tota capacitas eius gratia gratum faci
ente. et donis gratie gratis date. omni virtute infusa pfectioni
anime eius non derogante. omni sapientia atq; scientia. omni
dono spiritus sancti. fructibusq; spiritus ac beatitudinibus. ym
mo tam clare ac profundissime cepit deitatem per speciem con
templari: vt nunc contemplatur eandem. cum tanta iocunditate
atq; excellentia sicut a mente creata conspici potest. Sicq; hu
manitas illa fuit inestimabiliter pulchrior dignior excellentior
atq; diuiniore omni angelico spiritu. omni cherubin et seraphin.
BEVIA. **Primis** vehementer extollis cristum. **ANIMA.** **Non**
plus q̄ sacra docet scriptura. et innumerabilia attestantur mi
racula: reuelationesq; de super facie. **BEVIA.** Sed quid ne
cesse fuit deum sic exinaniri: atq; hoiez fieri? **ANIMA.** Nulla
ad hoc faciendum necessitas copulit deum. **Nec** fuit necessarii
necessitate absoluta: sed condicionata. fuitq; ita fieri congruen
tissimum pro redemptione generis humani. **BEVIA.** **Unde.**
cur. et quomodo saluatum est genus humanum per cristum?
ANIMA. Sacra nos scriptura docet. quod et partim in alcho
rano habet. quemadmodum prothoplausti in paradiso exntes
dei preceptum sunt transgressi. indeq; propterea eieci. et cum
omni sua posteritate priuati gratia. felicitate. et gloria ad quas
conditi erant. **BEVIA.** **Quibus?** **ANIMA.** **Conditi** nempe
erant in originali iusticia ad obtinendum in celo felicitate eter
nam cum angelis sanctis. idest claram et imediatam ac fructiuam
visionem diuine essentie in seipsa per speciem. **BEVIA.** **Sed**
esto: quomodo autem per transgressionem primorum parentum
tota eorum posteritas priuata est tanto bono? **Nunquid** trans
gressio illorum iuste imputatur his qui tunc non erant. nec eam
poterant deuitare? **Aut** qua dei equitate pena eis infligitur qui
transgressioni illi nunq; consenserunt occasione ve prebuerunt

Nonne peccatum ad deo est voluntarium: quod peccatum non est nisi sit voluntarium: **ARJMA**. Si rex aliquis aut princeps suo conferret militi bonum feudale castrum seu oppidum ea conditione quod si miles ipse suo fidelis domino gratus atque obediens esset: tale feudum sibi et suis posteris remaneret. Si vero inobediens fieret et hostibus domini sui consentiens: hoc dono sibi gratis collato tamen ipso quod eius posteritas priuaretur. Itaque si miles ipse fieret suo domino infidelis rebellis ingratus: Nonne tamen ipse quod sua posteritas iuste priuaretur huiusmodi feudo: **HELVAL**. Utique eo presertim quod hoc fuit ei gratis datum: nec aliunde ex debito iusticie debet postulis eius. **ARJMA**. Sic dico et ego quod originalis iusticia, gratia gratificans, et beatitudo eterna erant et sunt supernaturalia dona primis parentibus gratis data aut promissa: nec aliunde ex debito iusticie ipsis aut sue posteritati debebantur. Iusto igitur dei iudicio primi parentes ob suam transgressionem priuati erant cum tota sobole et posteritate sua donis preactis, atque dampnationi id est carentie beatificae visionis addicti: nisi diuina eis pietas subuenisset. Sed quero an ne putes filios iuste priuari posse etiam hereditariis bonis que sibi iure debentur: pro suorum iniquitate parentum: **HELVAL**. Apud diuersos diuersa sunt iura positiua, et pro crimine lese maiestatis tale quid iuste agitur apud quod plures. Preterea dato quod originalis illa transgressio sic imputetur et puniatur in posteris, cur ea de causa seu decuit seu oportuit deum incarnari ut tangere incepisti: **ARJMA**. Quemadmodum sua transgressione dampnatus fuit adam cum posteris et toto humano genere: sic totum genus humanum indiguit saluatore, cuius virtute ac meritis ad pristinam sui creatoris gratiam reduceretur, et ad originalis iusticie conformitatem, amissam quoque recuperaret felicitatem. **HELVAL**. Non potuerunt primi parentes seipsum ac posteros suos deo reconciliare penitendo: sicut se et suos perdidit transgrediendo: **ARJMA**. Nequaquam.

Fuit enī ī prothoplausis ante eoz lapsum originalis iusticia
vt modo dixi. non solum vt in determinatis personis: sed etiā
vt in primis principijs totius humane ppaginis. fuitq; in eis
nature integritas. et erant creatori suo multum accepti. sicq;
habere poterant actionem transeuntem ī omnem eoz posterita
tem. Priuati vero excellentijs tantis et corrupti. deoq; abho
minabiles facti: nec sibi nec sue posteritati valebant recuperare
quod amiserant. ymmo certe magna fuit ac ineffabilis miseri
cordia creatoris q; eos nō condempnauit totaliter nec occidit
moz vt transgressi fuerunt. Necessarius ergo fuit humano ge
neri cōmunis saluator ad totius nature reparationem ydoneus
cuius actio virtus et meritum transirent ac diffunderentur in
totum genus humanum. **DEVLIIII.** Esto vero. Sed cur oport
uit talis saluator vt deus existeret? Nonne hō aliquis sanctus
et innocens. aut angelus gloriosus satis huic peragendo mys
terio extitit ydoneus? **ADIIIIII.** Si ad porcīnam illam et car
neam felicitatem que in alchorano promittitur creatum esset
genus humanum: per aliquam puram creaturā redimi forsan
et saluari potuisset. sed quia ad supernaturalem celestēq; et an
gelicam beatitudinem conditum fuit. que beatitudo est bonum
quoddammō infinitum. eo q; est īmediata et clara infiniti boni
fruitio: non erat pura aliqua creatura ydonea tantam pome
reri ac recuperare toti humano generi felicitatem. Natura de
niq; vt aiunt philosophi in infinitum quodāmodo est cōmu
nicabilis. ideo ipsam naturam humanam et omnē sobolem pfo
namq; ei; creatori reconciliare excessit pure creature facultatē
virtutē et gradum. peccatum q; cum sit offensio dei maiestatis
īnense: est enormitatis quodāmodo infinite. totius igitur hu
mani generis crimina tollere pure non congruit creature. Ob
has itaq; et alias per plurimas rationes latius a nostris docto
ribus assignatas: deus factus est homo. dei videlicet atq; hoīm

mediator. Qui scdm q̄ homo potuit satisfacere ac mereri ex
vnita namq; deitate efficaciam habuit et dignitatem p̄rome
rendi ac satisfaciendi immensam. Porro vt pulchre ait ancel
mus. Angelus mitti p̄ homine non debuit. quia nichil homo
ad angelicam naturam ptinuit. homo vero mitti etiam non de
buit. quia omnis peccator homo: et peccator peccatozem non
redimeret. Illum ergo mitti decuit. qui solus sine peccato deo
hominem reconciliare potuit. Tantam p̄terea facere redemp
tionē homo non potuit. deus non debuit: decebat igitur vt deus
pariter et homo esset qui hoc faceret. **HELVIV.** Si totum ge
nus humanum cristus redemit vt tu p̄dicas: cur igitur non
omnes saluantur? **ANIMIA.** Meritum cristi est generalis me
dicia curatiua et saluatiua generis humani: talem vero medi
cinam necesse est applicari his qui curari et saluari debent per
eam. **HELVIV.** Qualiter et per que sit applicatio illa? **ANIMIA.**
HELVIV. Per fidem catholicā et sacramēta ecclesie. maxime vero
p̄ caritatem qua homines cristo pp̄rie incorporant. et tanquā
mēbra suo capiti salubriter cōuertunt. **HELVIV.** Nemo ergo
saluari potest nisi per euangelicam legem fidemq; tuam cristi
anam. **ANIMIA.** Verissime conclusisti. p̄sertim pro tempore
euangelij p̄palati. Vmmo et ab ipso mundi exordio salutem
obtinere potuit. nullus nisi per fidem cristi explicitam aut sal
tem implicitā. **HELVIV.** Nimis artas viam salutis: nimis q̄
legē tuā extollis. **ANIMIA.** Non plus certe q̄ vtriusq; testa
menti docent scripture. **HELVIV.** Quo merito cristi: et qua
liter merito illo redemptum est genus humanum? **ANIMIA.**
Tota cōuersatio cristi in hoc secula fuit meritoria nobis: po
tissime tñ merito sue passionis et mortis quam pro nobis susti
nuit: nos redemit. **HELVIV.** Occisio cristi fuit potius offen
sua dei q̄ placatiua velut si quis interficiat filium regis: rex
gravius quā ante erit indignatus. **ANIMIA.** Occisio cristi

ex parte occidentium fuit grauiſſimum ſcelus . pro quo iudei
infelices vſq; in preſens pro maxima parte deſeti ſunt ac deſe
li di. **De** ex parte patientis inquantū videlicet criſtus dei vni
genit⁹ ex ardentiffima caritate. ſumma obedientia. incōpabili
patientia. et perfectiffimo iuſtie zelo: amariffimā et ignomi
nioſiffimā mortē pro noſtra ſalute ſuſtinuit. eamq; ad noſtram
reconſiliationem ſatiſfactionem et beatitudinē ordinauit. Sic
paſſio mors et occiſio criſti paſſiua fuit et eſt virtuoſiffima.
humanoq; generi redemptio ſalus et vita. **Actiua** vero fuit
econtra vt iam dixi ſcleratiſſima. **Rempe** vt ait guillermus
pariſienſis ī libro de ſectis et legibus. Non ſolum occiſio criſti
ſceleꝝ omniū maximum fuit: quin et ipſa ſacrilega violentaq;
manuū iniectio de qua mathei. xxvi. manus iniecerunt in ihm
tam atrox fuit et tā execrabile ſcelus. q̄ ſclera que ab exordio
mundi cōmiſſa queq; vſq; in finem eius cōmittenda ſunt ōnia
ſimul collecta non tam atrocita profecto nec tam enozmia cen
ſenda ſunt: quantum fuit illud vnicum nephandiſſimum ſcel⁹
iniectiois manuū in perſonam diuinā. **BEZAR.** Vnde ergo
ſeu a qua re criſtus humanum genus ſua morte redemit. **APZ**
MA. A iugo certe et poteſtate tua o belial. a reatu originaliſ
peccati. a dampnatione inferni a ſeruitute iniquitatis et cor
ruptionis. **BEZAR.** Non miꝝ ſi fatigeris in reſpondendo: cū
et ego iam fatigatus ſum inquirendo. **Itaq;** ſi placet paululū
reſpiremus. quatinus interim confortatus conferam tecum de
ſacrificio veſtre legis . hoc eſt de ſacramento eucaristię quod
adoratis. qua in re tot⁹ pene mundus vos deridet criſtianos.
maximeq; delirare exiſtimat inſenſatos.

De prestantissimo eucaristie sacramento eiusque institutionis
efficiente causa et finali. Tractatus septimus.

BEZIV.

O Randiloqua haecen fuisse o aia. et de arduis ac
summis rebus acute multum ac splendide non secus
ac alter apollo intonuisse. Sed plura tamen adhuc
querenda restant in hoc defensorio quam que adhuc
interrogata fuerunt. ANIM. An tam arduo atque alto negotio
haud dubium quin plura quesita erunt quam inuenta. ut ait augustinus.
BEZIV. Si tu scires o aia quanta illa sunt et quam multa que
aduersum christianos hebrei. turci. arabes. et reliqui sarraceni
obiciunt. ANIM. Non quanta modo aut quam multa. sed que et
quanta sunt: libere proferto o belial. BEZIV. Te prouocare nolo
tibi parumper indulgeo: neque tuo tam acriter ut putas capiti insidiosum
ANIM. O vulpinam facundiam domesticis capiundis auibus
fila parantem. O caninam o lupinam nulla re contentam negliguam.
Tria sunt insatiabilia ut ait salomon prouer. xxx. tu belial. rogus.
atque arida. Sed age: dicant hebrei. dicant turci. dicant arabes
dicantque et quam heretici quod maluerint: oblatret. subsanent. irrideant
Ut unicuique manus: sic et lingua libera est. Sed nullum sane tam
fucatum ipsi coloratum ve de nostra fide mendacium dixerint: qui
euestigio catholica atque euangelica veritate refellat. BEZIV.
Blasphemiam iudei: arabes insaniam esse dicunt. credere conuersionem
panis in corpus christi. et vini in sanguinem et post deuorare sa-
cramenta. ANIM. Rem non nouam neque inauditam profers o belial
Detus quidem est infidelium hic dicendi modus. Audi paulum vas
a deo electum. Ihesum inquit crucifixum predicamus: iudeis quidem
scandalum gentibus autem stulticiam. i. co. i. Rem inquam non nouam neque
inauditam loquaris. Et ego tibi multisque noua forsitan et inaudita: per
pulchra tamen atque verissima dicam. **H**oc superexcellens euca-
ristie sacramentum de quo irreuerenter nimis ac nimis impudenter tuo

tuorumque infidelium more locutus es: non aliud prefigurat quam nos
ex gratia in christo ihesu assecuturos refectioem vite eterne.
sicut in hoc mundo pane et vino reficimur. Quando igitur cre-
dimus christum cibum mentis: tunc ipsum sumimus sub specie-
bus corpus cibantibus. Et cum oporteat nos in fide hoc con-
cedere quod cibationem vite spiritus assequemur in christo cur non
ostendemus hoc credere in eucharistie sacramento. Sperandum
est omnes sapientes omnino velle degustare cibum illum per
fidem in hoc mundo: qui erat in veritate cibus vite eterne in
alio. **BEVIAU.** Quomodo persuadetur omnibus gentibus sub-
stantiam panis in corpus christi conuerti in hoc eucharistie sa-
cramento. **MMMA.** Qui fidelis est scit quod verbum dei in christo
ihesu nos de miseria huius mundi transfert usque ad filiationem
dei. et possessionem vite eterne. quia deo nichil est impossibile
Si igitur hoc credimus et speramus: tunc verbum dei secundum or-
dinationem christi non hesitamus posse panem in carnem mu-
tare. Si natura hoc facit in animalibus: quomodo verbum hoc
non faceret. per quod deus fecit et secula. Exigit ergo fidei neces-
sitas hoc credere. Nam si hoc est possibile quod nos filii ad e-
de terra sumus transformemur in christo ihesu verbo dei in filios
dei immortalis. heredes quidem suos coheredes autem christi: et
hoc credimus et futurum speramus: credere nos similiter oportet
transubstantiationem panis in carnem. et vini in sanguinem. per idem
verbum per quod panis panis est. et vinum vinum. et caro caro
et sanguis sanguis. et per quod natura cibum conuertit in ci-
batum. **BEVIAU.** Hec conuersio substantie panis difficulter
atingitur. **MMMA.** Fide facillime. Nam sola mente hoc est
atingibile. que solam intuetur substantiam non quia est: sed
quid est. Substantia enim antecedit omne accidens. Et ideo
cum substantia absolute considerata nec sit qualis nec quanta:
et ipsa sola in hoc sacramento conuertitur. vt non sit amplius

substantia panis. sed substantia carnis: non est nisi spiritualis
ista conuersio. quia remotissima ab omni eo quod est sensu attin-
gibile. Non igitur augetur quantitas carnis ex hac conuersione
neque multiplicatur numero. Ob hoc non est nisi una substantia
carnis in qua substantia panis est conuersa. licet panis sit in
diuersis locis oblatus. et plures sint panes qui in sacrificio po-
nuntur. Sed mirabilis est in sarracenoꝝ iudeoꝝque et alioꝝum
infidelium oculis. ac proorsus incredibilis miraculosa hec rerum
transmutatio: sed longe mirabilior esse debet ab humano etiam
captu remotior totius vniuersi de nichilo miraculosa creatio
Que cecitas. o demencia. o supina et crassa ignorantia. concedere
mirabili. credere difficili. et que faciliora sunt. et magis cre-
dibilia. in fauorem que humane consolationis introducta corde
obstinato renuere. Ad magnam quippe dei misericordiam pertinuit
quod uerbum caro pro nostra salute fieret: sed non minoris misericordie
fuit quod sue cristus ecclesie usque in fine seculi sub hoc sacramento
presens personaliter adesse uoluit. Dici equidem non potest quod
misericorditer cristiano deus populo quo nichil aurore ihero-
nimo felici. de hoc sacramento prouidit. qui merito de corporali
cristi absentia sine fine doleret: nisi per hoc sacramentum eius
presentie solatiu spirituale reciperet. Hinc pia mater ecclesia
annalem corporis cristii festiuitatem recolens sacramentum ipsum
de cristii absentia singulare fidelibus suis solamen esse commemorat
Hinc etiam non absurde uerbum illud euangelicum a quibusdam
exponitur. Ego uobiscum sum omnibus diebus usque ad consum-
mationem seculi. math. xxviii. Subaudiendum est sacramentaliter
facta namque seculi consummatione cum iustis utique erit. sed non
sacramentaliter et sub aliena specie: immo uisibiliter et reue-
lata facie. Verumtamen hec uisio sacramentalis cristii in uia pre-
figuratio quedam est et quedam preguustatio eiusdem cristii bene-
dicte uisionis. sueque diuinitatis fruitionis beatifice in patria.

In hoc enim sacro viatico quemadmodum preterita cristi passio
recolit: sic futura beata fruitio prefiguratur. **C**anente eadem matre
ecclesia. **F**ac nos inquit domine diuinitatis tue perpetua fruitione
repleri quam preciosi corporis et sanguinis tui corporalis perceptio
prefiguratur. **S**unt igitur in hoc excellentissimo sacramento repen-
tationes due spirituales delectationem premaximam cum interna
suauitate et admiratione gaudiosissima continentis. **E**t quia
repentata homini suapte natura maxime constat esse dulcediuis. nam
in primo repentatur modo memoratiuo summum totius humani ge-
neris meritum cristi videlicet passio dolorosa. in secundo quoque
modo prefiguratiuo summum generis eiusdem premium quod est ipsa
eterna fruitio gloriosa: consequens est hoc sacratissimum dei opus
et dei donum. nedum ex parte sui quod non solum diuina eloquia enun-
ciata ab homine. sed et ipsum verbum dei incarnatum realiter con-
tinet: quoniam etiam ex parte repentatorum maxime delectationis
est atque dulcedinis. **E**st igitur hoc sacramentum veritas: est etiam
et figura. sed aliter atque aliter. **P**reteritorum quidem atque presentium
veritas: futurorum vero prefiguratio. **C**uius institutionem non ab
homine puero. non a papa. non ab ecclesia. sed ab ipso primo sum-
moque sacerdote et pontifice maximo accepimus deo et domino
nostro ihesu cristo. eiusque sacrosancto euangelio. **I**n quo quicquid
continetur est veritas. quicquid precipit bonitas. quicquid pro-
mittit felicitas. **I**pse vero mediator dei et hominum cristus ihesus
veritas est sine fallacia. bonitas sine malicia. felicitas sine mi-
seria. **C**ui semper et in omnibus pro sue sanctitatis ac vite excellentia
mirabilium que operum efficacia credere atque obedire sub mortis
eterne piculo necesse est. **L**icet maiora his difficilioraque. a sensibus
quoque et humano captu remotiora nobis credenda reliquisset:
licet etiam. quod facere sed non tam congrue poterat. hoc sacramen-
tum omnium sacramentorum dignissimum ex quacumque alia simplici aut
composita materia. et sub quauis alia verborum forma fieri precepisset

DELVIIII. Capiō doctrinā tuam satis pulchrā et satis ratio-
nabilem. tuisq; fidelib; merito gratissimā futuram. Quomodo
sacramentum istud est figuratiuū cibationis vite eterne. per
quam cibationē tui fideles assequuntur hereditatē filioꝝ dēi in
cristo ihesu filio dēi. Et quō est similitudo cibationis illius in
hoc sacramento. atq; q̄ mente sola attingitur. fidēq; degustat
et capitur. Sed quid si archana hec a rudib; non capiuntur?
forte enim nō solum id credere: magis autem sumere tanta sa-
cramēta abhorrebunt. Nempe si cognat; crisi suusq; baptista
iohānes tam sacros contingere artus erubuit: tu cristiane qua-
liter audebis manducare? **ANIMII.** Hoc vez si ī propria spe-
cie. siq; vt cetera manducabilia sumeretur. Porro hoc sacramē-
tum put est in sensibilib; signis. habita fidē. non est sic necessi-
tatis q̄ sine eo sumpto non sit salus. Sufficit enim ad salutē
credere. et per fidē māducare cibum vite. teste augustino sic
dicente. Ad quid paras dentem et ventrē: para mentem. crede
et maducasti. Quidē scōm modernos theologos est rem sa-
cramenti sumere: sed non sacramentum. Judas autē cum suis
plurimis cōsortibus sacramentū: et non rem sacramēti sumpsit.
Reliqui autem perfectiores vtrūq; sumunt: omnium vero iper-
fectissimi vt sarraceni et iudei: neutrum. Et ideo circa huius sa-
cramenti distributionē an et quibus et quotiēs fidelibus dari
debet: non ē lex necessitatis iposita. Quare si quis fidē habēs
se indignum iudicat accedere ad mensam tāti regis: hec humi-
litas laudande potius existit. Saluis tamen in omnibus alme
matris ecclesie institutis. Laudat enim aqud eundem augusti-
num zacheus qui dominum ihesum hospicio recipere non distu-
lit. Laudatur et centurio qui tantī hospitis dignitatem ponde-
rans eum sub tecta admittere sua recusauit. **DELVIIII.** Qui ve-
ro laudabiliores existunt qui rem sacramenti tantum: vel qui
rem piteret sacramentum suscipiunt? **ANIMII.** Vtriq; boni:

70

sed qui vtrumq; sumunt meliores q̄ qui alter: quare et laudabiliores. Sic est autem de fidelibus raro cōmunicantibus vt de sternutatioe et quibusdā apostematib⁹ dici apud medicos solz bonū signum de mala causa pueniens. agnicio videlicet pprie indignitatis ex pruritu cōscientie descendens. **BEVIA.** Quā igit̄ mercedem habituri sunt qui vtrūq; suscipiunt? **ANNA.** Duplicem. vnā quia cum veneratione tractant. alterā quia dignis ad id se coaptant moribus? **BEVIA.** Tela fere omnia obiectaq; mea laqueosq; et rethia iam iā euasisti o anima: sed non habes credo quid huic tādē vltimē quā statim facio obiectioni rñdeas. **ANNA.** Si non habeo: cristus habet mea spes et meus amor. Ille ille est qui triplicē vna tulit hora de te pstrato victoriā. Ille est tui regni terroz. vindex. spoliator. dormitor. Si tuas sustinere versutias nō valeo: ipotentia ille meā iuuare dignabit̄. hunc appello. **BEVIA.** Cōplures non ambulantes in tua lege noui. qui tñ iuste virtuososq; et iusti⁹ sane q̄ pleriq; ex tuis viuunt. Qua fronte igitur. qua temeritate. quaq; dementia tam sinceros atq; pios virtutū cultozes et vicioroz ososoz animos eterne morti addictos vos cristiani diffinire audetis? Erit ne igit̄ acceptoz psonaz deus? Erit ne virtuosus anim⁹ vicioso deterior? Et nūquid recta dei iusticia p humana falsa opiniōe curuabit̄? **ANNA.** Si clamosam hanc verborz rabiem. si ventosam hanc sermonis pōpam. et inflatā dicendi copiam verbo vno quatiero: nonne silentiū tibi. michi quoq; palma debet̄? **BEVIA.** Etiā. **ANNA.** Bene vtq; tales sed non in via currunt. **BEVIA.** Tam breue hoc quid sibi velit: nō satis mediussidi⁹ intelligo. **ANNA.** Accipe sensum de hinc iubente ratione sile. Cōsequende salutī nō fide sola. nec sola iusticia. sed iusticia cū recta fide opus est. Iustus enim ex fide viuit. ro. i. Et sine fide ipossibile est placere deo. hebre. xi. Intellexisti hec omnia o sathan? Superest adhuc tibi quicq; o

toruose serpens q̄ tua non eiaculauerit aspidā lingua vir?
Si habes: emitte. iace. euome: de bachare. fure. Samaritanum
certe peritum habeo medicū qui me tuos cōtempneremozus.
artefq; et iacula non pauere tua edoceat. **BEVAV.** Miroz
tuū ingenium puella o dignissima credi esse dea: tuam vero de
mentiam magis magisq; ammiroz. Que sic vnus infatuaris
amore tā infirmi: q̄ in eo ab ymo pede summū vsq; ad verticē
non sit inuenta sanitas. tam deformis: vt pro leproso habitus
sit. tam pauperis: vt ipsomet teste reclinatozium capiti non ha
beret. Insup ipse suus ppheta dauid eum vermē. non hominē
vocat. plebis abiectionē hoīm q; opprobziū. Et ysaias despectū
eum et nouissimum viroz. virum doloz. et scientem infirmitatē
appellat. Amice ergo te hortoz et requiro. teq; etiam bona ca
ritate ammonéo. tui vt misereri. tibi q; idulgere aliquando me
mineris. Vano quoq; huic ac sterili valesatiens amozi michi
obedire non detractes. cōtraria tibi malis antedictis bona oīa
largituro. pro valitudine mala votiuam sospitatem. pro defor
mitate decorē. diuicias pro paupertate amplissimas. **ANNA**
Tace tu. atq; abi rem malam sathana. dominumq; meum atq;
deum quem colo quem honoro. contumelijs inhonorare cessa.
Dra alioquin his que habes addi supplicia imprecoz. Satis iā
satis ad ea nuper obiecta respōsum est. Decebat te potius alia
si que habebas irresponsa opponere. Tibi etei longe antea dixi
q̄ amozi meus et deus meus cristus ihesus qui teste ppheta spe
ciosus forma erat pre filijs hominum. omnium insuper homi
num sanissimus. quia optime naturatus. vtpote sine corrupti
one et sine iniquitatibus conceptus. atq; ditissimus. quia celi
et terre marisq; et omnium que in eis sunt dominus: exinani
uit semetipsum pro me serui formam accipiens. in similitudi
ne hominum factus. et habitu inuentus vt homo. philippen
sis. ij. voluntariam paupertatem eligens. vulnera insuper.

sc̄reatus. et flagella tanta in passione sua vltro suscipiens. q̄
eatenus et infirm⁹ et leprosus et abiect⁹ vermisq; et nō homo
reputat⁹ est. In passione enim nō apparuit in cristo deo nostro
species vult⁹ aut decoz maiestatis. sed abscondita ī eo fuit vir
tus diuine potentie. et apparuit in dolorib⁹ ifirmitas humane
nature. Hinc optim⁹ ille cāticoꝝ interpꝛes atq; in ea re nullo
non etiā origine minoz iohannes cardinalis ambianensis. in
p̄sona xp̄ifere virginis alme sic infit. **N**igra sum sed formosa
filie iherl̄m. **N**igra sum. animi merore confecta. **N**igra sum. des
pecta obfusca obscurata. Quia decolorauit me sol moriēs. dis
colozem me fecit sol obscurat⁹ et obfuscatus. **N**igra sum in opi
nionē hoīm ifideliū: sed in rei veritate formosa sum. **N**igra sum
in apparentia. et despecta tanq̄ mater leprosi: sed formosa sum
in veritatis existentia. et tanq̄ vere dei genitrix glorioza. **N**i
gra sum sicut tabernacula cedar quia nō reputoz tabernaculū
regis eterne glorie: sed sicut ceterē matresquaz ventres taber
nacula sunt filioꝝ meroris et tenebray: sic reputata sum īter
tabernacula cedar. q̄b̄ interpretat⁹ tenebre vel meror. **D**erūpta
men ego formosa sum sicut pelles salomonis. **N**ā sicut ille intra
se archam typicā continuerunt: sic ego intra mea viscera verā
archā cōtinui xp̄m videlicet. cui⁹ caro significat⁹ p̄ archā. cui⁹
anima designatur p̄ vrnā aureā que erat in archa. et deitas de
signat⁹ in manna. **E**t sicut pelles salomonis totum ptegebant
tabernaculum: sic sub vmbra mee defesiois ptego totā ecclesiā
Ego quidem similis pelli rubricate. quia per compassionem do
loris tincta sum in passione filij. **S**imilis quoq; pelli iacincine
contemplatione celestium et amore. **N**olite ergo o filie iherl̄m
cōsiderare q̄ fusca sum: sed considerate potius q̄ formosa sum.
Nam ideo fusca sum quia decolorauit me sol. cui ī passione sua
nō fuit species neq; decoz. **R**ecipiet autem speciē et decorem. et
ego cū ipso recipiā. **N**am per gloriā resurrectionis credit ipse

deus: credar et ego genitrix dei. Filij matris mee synage pugna
uerunt contra me negantes me matrem dei. et filium meum negantes
deum. Et quia meam repulerunt opem: relicta eorum perfidia transiui ad
custodiam gentium fidelium. Ideo posuerunt me custodem vineis gen
tium. Vineam meam de qua nata sum synagogam propter suam infidelita
tem non custodiui hec ille. **H**is igitur pensatis. et cum rectitudine
animi. et cordis pietate libratis: qua fronte miroz. qua temulentia
suadere mihi audes o belial ut te amem. ut te sequar. ut te audiam
Suade motibus ut coequentur solo. fontibus sua ut repetant flumina
fluminibus ut in freta non currant. Tam possem ego ibesum
non amare: quam suum relinquere solitum propebus cursum. Si poterit
carere niuibus algidi montes. aut maria piscibus. aut feris
silue: obliuisci potero nate virginis alme tui. Ante leues ergo
pascuntur in equoz cerui. et freta desituent nudos in litore
pisces. Ante perennis amorum finibus exul aut aram parthus
bibet. aut germania tygrim: quam nostro cristi labatur a peccatore
vultus. Dum iuga montis aper. fluuios dum piscis amabit. dumque
thymo pascuntur apes. dum rose sicade. In freta dum fluuij
current. dum montibus umbrę lustrabunt. conuexa polus dum
sidera pascet. Semper honos criste tuus. nomenque tuum. laudesque
manebunt. Suades tu o belial quam eterna luce relicta: te princi
pem tenebrarum sequar quam pessimum regem pro latrone improbo
quam mitem corde principem pro seuerissimo tyranno dimittam. Ego
certe si hoc facio: non tam desipe quam furere deinceps. Si hoc facio
a summo bono in te malorum pessimum cado. ab alto celorum culmine
in infimum tecum precipitium labor. Ego ego amens proculdubio sum
si bonum pro malo. si lucem pro tenebris. si requiem pro labore. si cristum
pro belial. si deum pro dyabolo relinquo. Que enim conuentio cristi
ad belial? ait apostolus. ij. cor. vi. Potius igitur audiendum est
cristum. ipsumque imitandum: qui sempiterna donat gaudia.
quam te qui perpetua ingeris supplicia. Hec est inquit ipse vita.

eterna vt cognoscant te deum vey. et quē misisti ihesum xpm
.io. xvi. Et rursus. Qui credit in me etiam si mortu⁹ fuerit vi
uet. io. xi. Et tercio. Si quis michi ministrat me sequat. Et vbi
ego sum: illic sit et minister me⁹. io. xij. Et itez. Pater quos
dedisti michi volo vt vbi ego sum: et illi sint mecū vt videāt
claritatē meā quā dedisti michi. io. xvij. Cetez tu mendax es:
xps aut verax. ymmo ē ipsamet prima atq; increata. sed non in
genita veritas. Tu mors ipsa. mortisq; et peccati et tenebrarū
exteriorū fomes: ipse vero lux est viuos in eum credentes illumi
nans. et vita mortuos quosq; fideles eterne viuificans. Tu a
celis auis: ipse ad celos via atq; hostium est. Ego sum inquit
hostiū. ego sum via. veritas. et vita. Sensus ē o homo. Vis in
trare: ego sum hostiū. vis ambulare: ego sum via. vis non falli
ego sum veritas. vis non mori: ego sum vita. io. xiiij. Ego sum
via. veritas. et vita. via in exemplo. veritas in pmissio. vita in
p̄mio. Via in terra: veritas in doctrina. vita in patria. Ego sū
via. veritas. et vita. via errantib⁹. veritas dubitantibus. vita
mortuis. Rursus tu noctis eterne. pfundi⁹ et tenebrosi chaos
pallentūq; vmbraz ductoz ymmo seductoz. rector ymmo tortoz
existis: ipse vero lucē eternā inhabitans. ymmo lux ipsa illumi
nans angelis lucis et lucido celo p̄est. Tu de deorsum es: ipse
vero de supernis. Sed a quibus putas supernis? Ab isto quē
palpam⁹ aere? Absit. Ibi enim et aues: volitant. A quib⁹ sup
nis? Ab isto q̄ videmus celo? Et hoc absit. Ibi sol et luna cete
raq; voluunt sidera. De angelis? Neq; hoc intelligatis. Per illū
et angeli facti sunt per quē omnia facta sunt. A quib⁹ ergo su
pernis cristus? Qui recte vt ait aug⁹ hoc scire voluerit: ab om̄i
eum sensibili atq; visibili. alterabili. mobili. locoq; diffinibili
suam abstrahere mētē. sursumq; eleuare oportet. A supernis er
go crist⁹: hoc est. ab ipso summo supno atq; altissimo toti⁹ fon
tana dicitatis patre. Supra quē nichil. et cui cetera creata oīa

ipsum etiā altum atq; amplum celū cōparata: infima certe sunt
minimiq; instar puncti angusta sunt. pusilla sunt. atq; exigua.
Omnia quippe creata vt ait gregori⁹ que iusta que pulchra
sunt: dei iusticie et pulchritudini comparata. nec iusta nec pul
chra sunt. ymmo nec sunt. **C**risto itaq; et non tibi credere
illum et non te audire. illū et non te imitari volo. qui me in
fectam facere. et defectā reficere voluit. Illū insequi atq; amare
illum venerari atq; adorare volo. qui me sua saluauit gratia:
te vero sua iusticia cōdempnauit. Illū item colere. illi initi
atq; adherere volo. qui pater. qui mater. qui frater. qui soror.
qui sponsus. qui omnia michi est: etiam propter eum si opus
est: patre et matre fratribus spretis atq; sororibus. **B**ernardo
enim autore. Si ipium est scdm seculum contempnere patrem
et matrem: propter cristū contempnere piissimum est. Et iero
nimo. **O** dirum patrem et seuiam matrem. ymmo non parentes
sed peremptores qui te malunt perire cum eis. q̄ regnare sine
eis. Et crisostomo. **A**n ignoras o anima q̄ qui habet ihesum
habet patrem et matrem. habet et omnem amicum. Et ambro
sio. **O**mnia nobis in cristo. et cristus omnia in nobis. **S**i de
siris sapientia. **S**i esuris: panis est. **S**i febribus estuas: fons
est. **S**i vulnus curare desideras: medicus est. **S**i iniquitate gra
uaris: iusticia est. **S**i auxilio indiges: virtus est. **S**i peccati
pondere opprimeris: mitis est. **S**i mortem times: vita est. **S**i
celum desideras: via est. **S**i tenebris refugis: lux est. **S**i ci
bum queris: panis est. hec illi. **E**go igitur licet sparsa crine et
scillis vestibus vbera quibus me nutrierat mater ostendat:
licet in limine pater iaceat. cōtempta matre. percalcato
patre pergam. et siccis oculis ad crucis vexillum euolabo.
Solum enim dicente ieronimo pietatis genus est in hīs fu
isse crudelem. **Q**uomodo enim vt ait bernardus te inueniam
ihesu inter parentes meos: qui non es inuentus inter tuos?

Aut quō te cum gaudio inueniam: quem mater dolens vix in
uenit: Inuenerunt eū inquit scriptura in medio doctoꝝ. **A**it q̄
ad eū mater. **F**ili quid fecisti nobis sic: **E**cce pater tuus et ego
dolentes querebam⁹ te. luce. ij. **I**hesus in medio mundi. in me
dio duū animalū nat⁹. in medio doctoꝝ in medio discipuloꝝ
cōuersatus. in medio latronum crucifixus est. **E**cce qualiter me
dia in diuinis p̄sona medium semper securum virtutū habita
culum diligit. suo nos exemplo instruens. vt quemadmoḁ ipse
fecit ita et nos faciamus. **N**empe vt pulchre et notanter ait
gregozius. **C**risto nos similes oportet esse in via: si debemus
ei similes esse in patria. **P**rocul igit a me discede o dāpnate
cristo in ōnibus cōtrarie sathana. fomes peccati. nutrimentum
facinoꝝ. pabulū mortis. discede a me. discede inq̄ a me. quia iā
ab alio amatore p̄uenta sum. qui michi longe meliora obtulit
ornamenta. et anulo fidei subarrauit me. longe te nobilioꝝ et
genere et dignitate. **O**rnauit enim iestimabili dextraterio dex
tram meā. et collum meum cinxit lapidib⁹ p̄ciosis. **T**radidit
aurib⁹ meis inestimabiles margaritas et circūcedit me vernā
tibus rosis. gemmisq; chozuscantib⁹. **P**osuit signū in faciem
meam: vt nullū p̄ter eum amatorem recipiam. **I**nduit me ci
clade auro texta. et inumeris monilib⁹ ornauit me. **O**stendit
michi thesauros incōparabiles quos se datū michi si in suo
amore durauero repromisit. **N**on ergo possem ad contumeliam
p̄rioris amatoꝝ vel aspicere aliū: et derelinquere illum cū quo
indissolubili caritate vincta sum. **C**uius nobilitas celsioꝝ. po
tentia fortioꝝ. aspectus pulchrioꝝ. amor suauioꝝ. et omnis grā
elegantioꝝ. **A** quo michi iam thalam⁹ collatus est. cui⁹ michi
organa modulatis vocibus resonant. cui⁹ michi virgines cla
rissimis vocibus cantant. **F**am mel et lac ex ore eius suscepi.
iam castis ei⁹ amplexib⁹ astricta sum. **F**am cor eius cordi meo
sociatum est. et sanguis eius genas ornauit meas. **C**ui⁹ mater

virgo est: cuius pater feminam nescit. Cui angeli seruiūt: cuius pulchritudinem sol et luna mirantur. Cuius odoze reuiuiscūt mortui: cuius tactu curantur infirmi. Cuis opes nunq̄ deficiūt: cuius facultates nunq̄ decrescunt. Ipsi soli fidem seruo: ipsi me soli tota deuotione cōmitto. Quem cum amauero: casta sum. cū tetigero: munda sum. cū accepero: virgo sum. Nec deerit post nuptias leta p̄genies: vbi partus sine dolore succedit. et quotidiana sobolisat secūditas. ¶ Satis igit̄ et plusq̄ satis tibi fuerit. me q̄ primum creatā sefellisse o belial: me vero iam et recreatā. et precio tā precioso r̄emptam fallere iuuante cristo redemptore non valebis. Abidum. ocius atq̄ elabere sathana: bisnigroq̄ tuo et flagranti baratro preceps imergere.

¶ Defensorium fidei contra iudeos hereticos et saracenos. Explicit feliciter.

¶ Sequitur alius tractatus de eadem materia. editus per reuerendissimum patrē dominum cardinalem de turrecremata ordinis predicatorū eximium sacre pagine doctorem. Et diuiditur in septem particulas sc̄dm q̄ ibi sunt septem rōnes seu argumēta efficacissima veritatem huius fidei stabilientia.

Argumentum primum.

Docet nos diuina scriptura. et consonat naturalis ratio ac moralis doctrina q̄ nō est credendū oī spūi. Et itē q̄ qui cito credit leuis fit corde ecc̄i. xviii. Ideoq̄ amonemur pbare spūs an ex deo sint. Pro inde quo icōprehensibilia atq̄ altiora sunt que pponunt̄ credenda. eo efficaciora dnt̄ eē argumēta quib̄ illa credi oporteat. Hinc cristus docens trinitatem in diuinis atq̄ vnitatē confitere. asserensq̄ se esse filiū dei et cristū i lege pmissū ac pph̄is.

et sacrificia sacramētaq; noua istituens ac nouā legem cōdens
non exegit a nobis vt solis ac nudis verbis suis crederemus.
sed varijs multisq; modis pbauit se vera docere atq; asserere
per opa miraculosa et supnaturalia que fecit. de quibus dixit.
Opa que dedit michi pater p̄hibēt testimoniū de me. io. x. Et
rursus eodem capitulo. **S**i michi non creditis operib; credite
Itemq;. **S**i non facio opa patris mei. nolite credere michi. Et
iteꝝ. **S**i opa nō fecisset in illis que nullus alius fecit. peccatū
non haberent. io. xv. **V**nde et ipsi aduersarij cristi infelices iu
di stimulante inuidia dicebant. **Q**uid facim;. quia hic homo
multa signa facit. io. xi. **A**liq; in loco quidam eoz dicebant.
Crist; cum venerit nūquid plura signa faciet. q̄ que hic facit
.io. vii. **A**llud ergo in pzimis scire conuenit q̄ sicut homines
vniuersi vnius eiusdemq; sunt speciei. ita ad vnā eandē bea
titudinē siue ad eundem vltimū finem saluificum sunt creati.
Hec autē btitudo nō est feda et bzuta vel voluptas quā p̄fid;
in suo alchorano machomet; repromisit in paradiso terrestri ha
bendam. sed est clara et p̄fecta visio deitatis fructiua ineffabili
ter deliciosa ac plenarie contentiua et quietatiua omnis desi
derij mentis create in paradiso celesti eternaliter possidenda. quā
in euangelio cristi; docuit et repromisit. eiusq; euangeliste atq;
apostoli predicauerūt. **Q**uēadmodū igit̄ totum genus humanū
ad hanc beatitudinē et finem vltimatū saluificum est creatum.
sic omnium fidelū atq; electoz oportet esse vnā et eādē fidē
qua credant deū esse omniū creatorē iudicem ac remuneratorē
Et fuit hec fides ab exordio mundi a cunctis electis obseruata
Que tñ per tpm successiōes creuit et paulatim magis magisq;
explicita fuit. **I**nsup quia beatitudine tanta priuatū fuit gen;
humanū primoz transgressione p̄ntum. atq; per cristum ad ean
dem beatitudinē fuerat reparand;. **I**deo a mundi principio ne
cessariū fuit ad salutē habere fidem cristi explicitē vel ip̄licite.

Que fides quia de supnaturalibus est. per naturales nō potuit rationes probari. sed pedetenti manifestata est hōibus. **P**rimo quidem per reuelationes diuinas. per angelicas allocutiones. per appiciones supernas factas sanctis patriarchis atq; prophetis qui fuere a mundi principio vsq; ad moysen. Deinde plenius facte sunt moyfi ac pphetis veteris testamēti et per eos manifestate sunt fidelib; ceteris. **I**nterea vt scirem; talia diuinit; eē reuelata viris precipuis. attestatus ē omnipotens deus verbis doctrinis vaticinijs et predicationibus eorundem per copiosa et preclara miracula tanq; per supnaturalia testimonia et argumenta diuina que sunt tanq; sigilla omnipotentis dei scripturis et verbis sanctor; mirabiliter appensa. **I**n talib; enī vt pulchre ait hilarius que supra naturā sunt soli deo de seipso credendum est. **I**taq; fides ista vocatur catholica .i. cōmunis siue generalis. generaliter enī inhesit cūctis dei electis a mūdi exordio tempeq; euangelice legis fuit per vniuersum mundum predicata diffusa ac recepta. **H**abuit quoq; ab ipso mundi principio miracula signaq; glorioza. **N**epe i abel iusto sacrificante deo apparuit signum quādo venit ignis desursum sacrificia ei; cōsumens. **N**am vbi translatio nostra habet. **R**espexit deus ad abel et ad munera eius. gen. quarto. **A**lia translatio habet. **I**n flāmauit super abel et super munera eius. **S**ignum qđ posuit deus in caym. translatio enoch in paradysum: generale diluuium magna stupendaq; fuere miracula. **P**orro post diluuium sanctis patribus noe sem abraham ysaac iacob et alijs multis frequenter et gratiose apparuit et mirabilia fecit. **T**andem per moysen in egypto multa magnaq; deus fecit prodigia. per que suam plebem israheliticam ab egyptiorum seruitute durissima liberauit deosq; eorum impotentes et vanos ostendit. **C**onsequenter vero per moysen legem dedit populo suo in monte synai nō sine magnis multisq; signis prodigijs atq; miraculis

Et quous miracula p moysen facta satis supqz oñderent vt legē
mosaicam esse diuinitus datā. nichilomin⁹ postea per iosue ali
osqz iudices pphetas ac patriarchas durante lege moyli q̄ plu
rima fecit de⁹ magna gloriosaqz miracula. et maiora q̄ p moy
sen facta erant. **Q**rante enim et quasi iubente iosue sol et luna
stetere in medio celi imobiles spacio diei vni⁹ iosue. x. Similr
isaia dominum inuocante sol retrocessit spacio. x. horaz et pro
longata fuit dies illa per horas. xx. ysa. xxxviii. Veniqz q̄ pote
tes et gloriosi fuerint helias et heliseus ei⁹ discipulus liber
regum describit. **E**t breuiter donec ad cristi aduentum habuit
populus iudeoz certis tempib⁹ sub lege mosaica tunc currete
sanctos pphetas aut dei amicos. signa qz atqz miracula. Vnde
gloriantes cantabant. **Q**uanta audiui⁹ et cognoui⁹ et pa
tres nostri annunciauerunt nobis. **E**t fuit quondam populus
ille multis donis ac p̄uilegijs diuinit⁹ adornat⁹ et pre cūctis
populis multipliciter sublimat⁹. **P**ozro a tpe illo quo cristus
mundo apparere et illi populo predicare est dignatus. neminē
habuerunt de plebe sua fatientē miracula. nisi ip̄met dominū
ihesum et discipulos eius. **Q**uē cum crucifixissent eiusqz aplōs
et discipulos abiēcissent. ablata sunt eius vniuersa sup natura
lia bñficia dei et p̄uilegia consueta gratia p̄phetie et miri
ficationis. ymo et tunc p̄iuati sunt templo et vrbe regno et
sacerdotio. suntqz vsqz in p̄sens mundi uagi dispersi capti op
pressi et cunctis hominib⁹ miserabiliores effecti. **O**mnis quoqz
excellencia illa vaticinioz miraculoz p̄uilegioz et diuinorum
carismatū discipulis cristi habundantissime est collata. et per
ip̄os ad populū credentem translata.

Argumentū secuudum.

Quāuis ea que per seipm opatus est cristus sufficiant ad euā
gelice legis et fidei sancte p̄bationem tñ ex eis miraculis atqz
doctrinis pauci iudeoz fuere cōuersi. et qui ex illis cōuertebāc

paulo post cristo capto et crucifixo ita fuere turbati territi et de
iecti. q̄ a sua fide pariter corruerunt. nec cristum confiteri nec
corā iudeis apparere audebant. quousq̄ domin⁹ ihesus post suā
resurrectionem ipsis frequenter atq̄ euidenter apparuit. et in eo
rum presentia ascendit motu pprio in celum sanctiq̄ angeli eis
visibiliter apparebant ac loquebantur. Sicq̄ quinquagesimo
die post suam resurrectionem cristus in signo visibili misit et
infudit gloriofis apostolis et quibusdam alijs fidelibus spiritū
sanctum. qui repente corda eoz diuini amoris ardoze vehemē
tissime inflāmauit. ōniq̄ virtute repleuit ex alto. totius quoq̄
sacre scripture noticiam habundantissime inspirauit. et ōnium
linguaz scientiam dedit. gratiam etiam prophetie efficaciamq̄
signozū. Ita q̄ beatissimi illi apostoli desuper cōfirmati vncti
succensi subito pariter eruperunt de suo cōclauī. sublataq̄ ōni
formidine predicarunt iudeis feruentissime atq̄ firmissime. cō
stantissimeq̄ atq̄ intrepide affirmarunt ihesum nazarenum
esse regem messiam in lege promissum ac pphetis. Et quāuis
in veteri lege plurimi sancti multa magnaq̄ fecere miracula. ta
men in euangelica lege innumerabiliter plures multo plura et
maiora miracula signaq̄ et prodigia perpetrarunt. que admod⁹
sacre atq̄ autentice cōtestantur hystorie.

Argumentum tertium.

Est q̄ ea que ī euangelica credimus lege scimus a sanctis pro
phetis ac p̄iarchis in lege nature. maxie vero in lege scripta
mosaica ante tot secula esse p̄nunciata p̄figurata et descripta
Nempe de cristi aduentu incarnatione et natiuitate ex virgi
ne gloriofa moyses in suis libris. dauid in psalmis salomon in
canticis. ysaias in multis capitulis. iheremias. zacharias. ag
geus copiose et clare prophetauerunt. De loco quoq̄ natiui
tatis cristi propheta micheas. De certo vero sui aduentus tem
pore yaticinatus est daniel. De eius passione ysaias. dauid.

iberemias. ozee. et alij sunt p̄locuti. Sed et de vera ei⁹ deitate
supradicti p̄phete clarissime cōscripserūt. Que omnia eruditiss
in lege et p̄phetis certissime cōstant. et in alijs tū per alios tū
per nos editis tractatibus sunt p̄bata.

Quartum argumentū.

Est ista tam diuturna ac finalis derelictio iudeoꝝ qui oli erant
peculiaris et carissim⁹ dei populus. Et qñ per ydolatriam ac
alijs modis tempe veteris testamenti grauerunt offendunt con
fueverunt castigari a deo per gentes ydolatras quoz potestati
tradebant interdum per. vi. per. vii. qñq; per annos. xvij. aut
.xx. tādē per annos. xl. Cumq; peccassent grauissime tempore
ieremie p̄phete et āte p̄ ydoloꝝ culturā et p̄phetaz ac iustozū
p̄secutionē atq; occisionem. per adulteria transgressionemq; le
gis in augurijs sortilegijs diuinationib⁹ et magicis artibus.
traditi sunt hostib⁹ suis. translati et capti per annos. lxx. In
terea tñ missi sunt eis multi sancti prophete et viri dei ad cōso
land et istruend⁹ eos qui et liberationē eozū futurā determinate
p̄nunciauerunt. Sed postq̄ cristus ab eis occisus est. eiusq;
discipuli ab ipsis oppressi et deiecti sunt. nec penitere aut cre
dere voluerunt. traditi sunt manibus romanoꝝ et crudelissime
deuastati occisi venundati capti et p̄ mundum dispersi vsq; i
p̄ns per tot cētenaria annoꝝ. vtpote plusq; per annos. m. cccc.
Nec interim habuerunt p̄phetas neq; miracula. nec templum
nec regem nec sacerdotium. nec p̄p̄riā terrā. Et hec omnia de
eoz infidelitate derelictione desolatione captitata induratione
obstinatione et miserijs a p̄phetis scimus esse p̄dicta. omnia
q̄ dilectionis et acceptationis dei circa homines signa. cuncta
dona p̄uilegia carismata miracula olim eis cōcessa ad populū
cristianū copiosissime nouimus esse translata. Ex huius quoq;
intuitu argumenti cōuersi sunt sepe numero plurimi iudeozum.
et quidē eozum quotidie cōuertuntur. Nisi enim iam multo

enormioribus essent inuoluti sceleribus quā antea unquam. non tamen
diu neque tam maxime essent a deo sprete derelicti posthabiti.
presertim cum nec interire coluerunt ydola dieque ac nocte clament
ad deum pro consolatione.

Quintum argumentum.

Omni miraculo per christum et suos discipulos facto maius et
prestantius extat miraculum totius mundi conuersio ad tam arduis-
simam euangelicam legem et incomprehensibilem fidem. sine vio-
lencia et armis. sine eloquentia astucis calliditatibusque humanis
aut magicis artibus. ad predicationes et miracula paucorum
et pauperum christi discipulorum. Quauis enim iam plurima et max-
ima regna a fide christi corruerunt. presertim per violentiam sarra-
cenorum. tempore quoque atque hominum malicia exigentibus. ut asia affrica
egyptus terra promissionis caldea et regna persarum atque medorum pa-
lestina syria. multa quoque alia. hec tamen regna omnia multis annis fue-
runt cristiane religionis cultu ornata. Testes sunt veteres ap-
probate historie. testes doctores scriptoresque plurimi. testis et ipse
doctrine fulgore et vite sanctimonia praeans beatus iheronimus
asserens in eo quem scribit aduersus helindium libro. quod suo tempore
totus in christum credebat mundus. Constat enim ex supradictis
historiis et nullus est ut puto qui negare uelit. quod ab exordio
predicationis euangelice legis plebs cristiana habuit persecuciones
et impugnaciones acerrimas valdeque multas ab impatoribus re-
gibus et tyrannis. a iudeis a prophetis ab hereticis. et tamen inter
hec omnia penalia mala cristiana religio magis magisque excreuit
atque proualuit. et non nisi ope et uirtute divina: et per excelsa ac pre-
clara miracula. Sepissime namque uisum est in unius martiris
occisione deum tot ac tanta ostendisse prodigia quod. xx. xxx. aut. xl. milia
incredulorum conuertebantur. Postea uero propter assidua persequendo-
rum atque enormia grandiaque cristianorum scelera promissi sunt sarraceni
et alij fidelibus aliquando proualere

Argumentum sextum.

Est veritas ac certitudo verborū legiseri nōstri dñi ihesu qui ait. **Celum et terra trāsibunt.** verba autem mea non trāsibūt luce. xxi. **Et iterum.** Amen dico vobis donec transeat celum et terra iota vnū aut vnus apex. non p̄teribit de lege donec ōnia fiant mathei. v. **Rempe** vt ait p̄allegatus iero. **Mendaces** faciunt vt ipsis quoq; vera dicentib; non credatur. **Econtra** veraces faciunt vt eis in omnibus p̄stet fides. **Multa** autem de alijs et de seipso p̄dixit dñs ihesus. vtpote iherosolomitānam destructionem. iudaicā desolationē. suā a discipulo tradicionem. captionē. illusionē. flagellationē. crucifixionem. mortem. resurrectionem. ascensionem. spūssancti missionē. aduentūq; suum in vltimum generale iudicium. **Que** omnia p̄ter hoc solum vltimum qđ adhuc futurum pendet contigisse ac vera fuisse certū atq; indubitatum est. **Restat** igit; vt qui tot ac tanta p̄dicta ab eo futura. fecit esse p̄terita de hoc vno qđ superest non sit quoquo pacto mentitur. **Quō** enim mētietur veritas. aut quō facta dictis cōpensare omnipotentia non valebit. **Quō** inquam qui maiora fecit minora facere non poterit. **Maius** siquidem est iudicatum ad mortē mortuūq; resurgere a mortuis. q̄ viuū iudicare viuos et mortuos. **Maius** est hominē celos ascendere ad dexteram sedere virtutis dei. angelis imperare et toti celo. q̄ e celis descendere et solos homines demonesq; iudicare.

Argumentum septimum

Est p̄fectio euangelice legis et sanctitas vite q̄ crist; sanctorū omnium sanctissimus in euangelio docuit. **Perfectionē** namq; et sanctitatē constituit in feruenti pura et plena caritatis dilectione. **Dedit** quoq; auxilia aptissima pueniendi ad talem dei dilectionem. docendo oīa illa vitari ac deseri que sunt ipeditiua spiritalis p̄fect; et icremēti diuini amoris. vt sunt tpales diuicie. carnales delicie. mūdani honores. pprie volūtatis libertas

impaciā. rācor. iuidia torpor. ociū. negliā. gula. Et breuiter
exēplo et verbis docuit pprium et priuatū amorē extiguere
deumq; toto diligere corde. et seipsum pure ī deo ita vt oīa illa
āplectamur et acceptem⁹ que nobis accōmoda sunt ad compla
cendū altissimo. ad pficiendū in caritate et gratia eius. oniq; vir
tute. ad delendū nrā peccata. ad satisfatiendū p eis atq; ad cōfor
mānd nos pro posse sue sanctissime passioni. Sicq; ī omni aduer
sitate tribulatione iūria paupertate castigationeq; corporis
gloziemur. in oī correptione correptione aspersione derisione
velut in oībus diuicīs gratulemur. onipotentiq; regratiemur
Odientes nos diligam⁹. psequentiū bñfatiām⁹. nec malum
reddamus p malo sed potius in bono malū vincamus. **R**ābo
nitate caritate pietate humilitate paciā māsfuetudine bñficiā
alioꝝ maliciā inuidiā crudelitātē superbiā ipacientiam iracū
diam iniuriam supemus et extirpare conemur. **E**cce habes ex
crisi euāgelio omne officiū medium scilicet et pfectum. de qui
bus et a tullio et a beato ambrosio in libro officioꝝ scriptū ē
Legim⁹ enim in euangelio adolescenti cuidam dixisse dñm. **S**i
vis ad vitā ingredi. serua mādata. **D**ixit ille. **Q**ue. **I**hesus aut
ait illi. **N**on homicidiū facies. non adulterabis. nō furtū facies
nō falsum testimoniū dices. honora patrē et matrē et diliges pxi
sicut teipm. **H**ec sunt media officia quib⁹ aliquid dēest. **D**ixit
illi adolescens. **O**īa hec custodiui a iuuetute mea qd aubuc m̄
dēest. **A**it illi ihesus. **S**i vis perfectus esse. vade vende oīa bona
tua et da pauperibus. et habebis thesaurum in celo. et veni
et sequere me. **E**t supra habes scriptū vbi diligendos ini
micos et orandum dicit pro calumpniantibus et persequenti
bus nos. et benedicere maledicentes. **H**oc nos facere debe
mus si volumus perfecti esse sicut pater noster qui in celis est
Qui super bonos es malos solem iubet radios suos effundere.
et pluuiam et rorem terras vniuersoꝝum sine vlla discretionē

pinguescere. Hoc ē ergo pfectū officium qđ carthothoma dixe-
runt greci quoq; corrigunt que aliquos potuerūt defed? hñe
vt ait beatus ambrosi?. Et ecce qui ista perfecta euangelij con-
silia adimpleuerunt fulgent miraculis clarēt signis. et exaudiunt
copiose a deo atq; a carismatibus spiritus sancti replentur. Quā
toq; supradicta pfecti? atq; excellentius obseruauerunt. tanto
clarioribus fulsere miraculis. non solum in vita sua et morte.
sed item post mortem et qui eorum implorauere suffragia celit?
exanditi sunt. Tales ondit deus esse suos amicos dilectissimos
ad eoz postulationes faciens magna nimis atq; innumerabilia
signa atq; miracula. Iplis rogantib? imutauit motum celestiu
corpoz. mortuos suscitauit q̄ plurimos. et a natiuitate cecos
claudos surdos mutos fecit videntes ābulantes audientes lo-
quentes. leprosos quoq; et alios irremediabilib? egritudinib?
laborantes curauit. Non docuit cristus in euangelio vt scelera
tus et pfidus in alchorano suo machomet? q̄ fideles reddant
malum pro malo easdemq; iniurias molestias lesiones inferāt
alijs quas patiunt ab illis. Nec eos etiam qui ita vlciscuntur
mirificat deus p sua opa miraculosa. sicut nec in lege machoeti
tales vnq̄ miraculis claruerunt. Postremo et si ea que credi-
mus seorsum accepta valde sint incōprehensibilia et miranda
ymmo interdū irraonabilia aliquibus videantur. tñ dum omnia
erportantur ac inuicem cōparantur atq; cū suis argumentis et
rationibus assumunt. tunc plane inueniuntur pulcherrimam
habere cōnexionem. et rationabilissima esse. ac mutuo sapien-
tissime cōcordare. Nunc ergo nūc pariter gratias deo referam?
omnes qui de tenebris nos vocare est dignatus in admirabile
lumen suum. qui de lumine fidei ad lucē beatifice visionis nos
simul dignetur perducere. ad laudem et gloeam nominis sui
in eternum benedicti.

Explicit tractat? de salute anime.

Sequitur adhuc aliud tractatus de eadem materia sumptus ex historia
triptita. Cassiodori senatoris romani. Libro. v. capitulo. xvij.

Cassiodorus.

Ego siquidem liberum per omnia famosissimi habitum pro veritate
dialogum contra constantium. Imperatorem volo referre. quomodo
a fidelibus illius temporis est conscriptus. Ipse enim post iulium sil-
uestri successorem romanam gubernauit ecclesiam. Quo tempore here-
tica arriana perfidia ne dicam prauitas adeo coaluit: ut non ipsum
imperatorem solum. immo et episcopos totius orbis fere uniuersos.
liberius athanasio. paucisque alijs exceptis infecerit. Quamobrem
accitum ab imperatore liberum. ut secum eo et reliqua arrianorum
turba inscriberet: hoc modo imperator ipse alloquitur.

Constantius Imperator.

Nos eo quod christianus sis et episcopus nostre ciuitatis
dignum hoc iudicamus ut euocantes te moneremus
quatinus communionem scelestissimi athanasii et in-
effabili superbia detenti abnegare non differas.
Hoc enim terrarum orbis bene fieri comprobauit. et synodalis sen-
tentia alienam ecclesiasticam communionem decreuit. **LIBERVS**
Imperator. iudicia ecclesiastica decet cum maxima preferri iusti-
cia. Quapropter si uideris pietati tue: disceptationem iube con-
stitui. Et si appuerit athanasius condemnatione dignus: tunc
secundum ecclesiastice consequentie formam proferatur in eum digna
sententia. Non enim possibile est condemnare uirum de quo nichil exami-
natum est. **IMPERATOR.** Uniuersus mundus adiudicauit eum
facinorosa: sed ille sicut ab inicio temporis illudit. **LIBERVS.** Qui
cumque superscriperunt non ipsi uiderunt que gesta sunt: sed propter gloriam
et timorem. et ne a te contumelias paterentur acqumuerunt. **IM-**
PERATOR. Quid est gloria. et timor. et contumelie? **LIBE-**
RVS. Quicumque gloriam dei non diligunt: tua magis dona propo-
nunt. Que ergo isti non uiderunt non examinantes adiudicauerunt

quod est christianitatis alienum. **IMPERATOR.** In facie utique
condempnatus est. in concilio tyri. et in concilio contra eum pariter
decreuerunt omnes totius orbis episcopi. **LIBERTUS.** Numquam
in presentia sui homo ille adiudicatus est. Quicumque enim tunc conue-
nientes condempnaverunt eum. discedente athanasio a iudicio: sen-
tentiam protulerunt. **EUSEBIUS. EVROCHUS.** in ni-
ceno concilio alienus a catholica fide probatus est. **LIBERTUS**
Quinque soli iudicaverunt eius qui cum eo nauigio venerunt in
mareote. quos miserunt ad accusationem eius. ut contra eum gesta
conficerent. Horum itaque qui destinati sunt duo sunt mortui the-
ognius et theodorius: reliqui vero tres viuunt. hoc est. maris.
valens. et vrsanus ab his qui missi sunt sardice. Propter hanc
causam synodus celebrata est. Qui in synodo libellos obtulerunt
veniam postulantes quam in mareote per calumpniam ex una parte
contra athanasium gesta confecerunt. Libellos eorum nunc per mani-
bus habemus. Cui horum nos credere et conicere conuenit imperator
his qui primitus dampnaverunt. et veniam deum poposcerunt. an eis
qui adhuc hec accusare contendunt: **EPICETUS. EPIS-
COPUS.** O imperator. Non fidei causa hodie. neque iudiciorum ec-
clesiasticorum sermonem facit: sed ut apud senatores in romana con-
stitutus urbe gloriatur. quasi superauerit principem. **IMPERA-
TOR.** Quota pars es totius orbis. quam tu solus hominum vedicas.
nephandissimum. et orbis terrarum pacem ecclesiarumque dissoluis: **LI-
BERTUS.** Non eo quod ego sum solus fidei causa minuitur. Nam
et antiquitus soli tres reperiuntur resistentes precepto regis. **E-
USEBIUS. EVROCHUS.** imperatorem nostrum nabugodonosor
fecisti: **LIBERTUS.** Non. Sed ita irrationabiliter adiu-
dicatus est homo qui non est examinatus: Hec ego peto primitus
generalem preferri subscriptionem confirmantem fidem in nicea pla-
tam. Ut ita reuocatis ab exilio fratribus nostris. et in locis pro-
prijs restitutus: si hi qui turbas pariunt ecclesiis visi fuerint

apostolice fidei cōsentire. tunc apud alexandriā conuenientes
oēs. vbi et accusatus et accusatores sint. et defensor eorū: exa
minata causa possim⁹ pferre snāz. **EPICLETUS. EPIS**
COMUS. Sed cursus public⁹ nō sufficit subuectui eiscopozū
LIBERTUS. Ecclesiastice cause publico cursu nō egent. Ec
clesie namq; sufficiunt vsq; ad mare pducere suos epi scopos.
IMPERATOR. Que dudū susceperunt formam solui non pōnt
Plurimoz nāq; epi scopoz debz valere sententia. Tu solus es
qui amicitias illius scelerati defendis. **LIBERTUS** impator
Nunq̄ audiui⁹ absente accusatore iudicem eius scelera pro
ferentem. nisi quia ppria vident̄ hec odia. **IMPERATOR**
Omnibus equidem nocuit in cōmunionē: nulli tñ ita sicut michi
Cui dum non sufficeret interitus fratris mei maioris: neq; be
ate memorie cōstantē cessauit in meis inimiccijs frequenter ī
pellere. nisi nos maiori mansuetudine detenti īpellentis momē
ta tēperassemus. Nulla itaq; michi victoria est. neq; cōtra mag
nentiū vel siluanum: nisi illum scelestum ab ecclesiasticis reb⁹
expulero. **LIBERTUS.** Noli p epi scopos vindicare tuas in
imicitias. Manus enim ecclesiasticoz ad sanctificandū vacare
debent. Quapropter si tibi videtur: iube vocari ad loca ppria
sacerdotes. et si cōcordes apparuerint ei quem nos in presentē
defēdimus scōm fidem orthodoxam in nicena synodo cōstitutā
tunc cōuenientes providebunt pro mundi pace. Et homo qui
qui non peccauit non reprobetur iniuste. **IMPERATOR.**
Vnum est quod queritur. Volo enim te āplectentem ecclesiasti
cam cōmunionem romā denuo destinare. Et ppter ea concordā
paci: et subscribens romam reuertere. **LIBERTUS.** Rome iā
fratribus valedixi. Maiores enim sunt ecclesiastice sanctiones
q̄ romane habitatio ciuitatis. **IMPERATOR.** Ergo triū
dierū spatium ad deliberandum habes. Si vis subscribere: ro
mam reuertere. aut certe cogita in quem vis deportari locum.

LIBERIOS. Spatium trium dierum rationem nequaquam mutare potest. Quapropter ubi vis dirige me.

Exulatio liberij pape.

Imperator autē post duos dies examinato liberio. et nequaquam a suo proposito reuocato: iussit eum in beria thracie exilio deportari. Egredienti liberio ipator ad expensas quingentos solidos destinauit. Tunc liberio deferenti dixit. Dade. da eos iperatozi opus eni habet suis militib9 erogare. Similiter et augusta tantos ei direxit. Liberio dixit. Redde hec iperatozi. Opus enim habet hec ad expensas militū suoz. Si autem iperatoz hec nō habet opus: det eos auxentio et epicteto. Illi eni op9 hec hnt. Dūq9 ab eis nichil accepisset: eusebius eunuch9 obtulit ei et alios solidos. Cui liberius. Totioz orbis ecclesias desolasti: et tāq9 dampnato michi hec affers? Dade. prius esse imbuere cristian9. His gestis post tres dies nichil accipiēs miss9 exilio ē.

Reuocatio ei9 ab exilio.

Veritatis itaq9 ppugnatoz et vidoz. arrianeq9 falsitatis iterēptoz thraciā sicut iussus fuerat vsq9 puenit. Duobusq9 trasactis ānis cōstantio romā venit. Proce9 vero senatorumq9 cōiuges rogabāt viros suos vt cōstantio supplicarent quatin9 pastozē gregib9 restitueret. Niebant eni quia nisi flecterent animmū principis: eos ipse relinquerent. et ad pastozē illū maximum pperarent. At illi dixerunt. Nos furozē principis formidamus nec forte aliquā veniam pmeremur: Sed vobis rogantibus magis forsitan parcat. et vnū alteri9. aut preces suscipiet. aut si flecti nequirit: sine aliqua iūria vos dimittet. Hoc cōsiliū mulieres ille laudib9 maximis pferende pcipientes: cū ornatu solito adierunt imperatozē. quatin9 ex veste sublimi eas et nobiles arbitrat9 reuerentiā eis haberet et pceret. Adeuntes eni principē tali voce clamabāt. Miserere tāte ciuitati pastozis pudentiā non hnti. que lupoz pat9 insidijs: At ille respondit

non egere pastore alio ciuitate: eē nāq̄ pontificē qui eoz curā
h̄ret. Post magnū nāq̄ liberiū quidā dyaconoz ei⁹ felix noīe
fuerat ordinat⁹. Is expositā in nicea fidē incōcūsse seruauit: sed
corruptozib⁹ ei⁹ sine discretiōe cōmūicabat. Null⁹ tñ h̄itantiū
rome in basilicā īgressus ē cū ille int⁹ astaret. Hoc autē etiā ma
trone ille imperatori dixerunt. Qua gratia flexus precepit illū
inter omnes egregium reuocari: et vt vterq̄ ecclesiam guber
naret cōmuniter. His ergo litteris in circēsi spectaculo relectis
popul⁹ clamabat. iustā pzincipis esse sn̄iam. Ut sicut dupliciter
coloribus diuisi sunt spectatores: sic oporteret altez his. altez
alijs p̄sidere. Cū ergo pzimitus pzincipis litteris sic fauissent:
postea cōmoti cōmuni voce clamauerunt. Dn⁹ deus. vn⁹ cristus
vnus ep̄s. Ipsas enim voces. et ego iustum ponere iudicauī.
Post has vero cristo amabilis populi pias et iusticia exorna
tas voces. sanctissimus quidem liberi⁹ est reuersus: felix autē
recedens habitauit aliam ciuitatem.

Constantij imperatoris et liberi⁹ pape p̄o defensiōe athanasij
alexandrie episcopi. Dialogus e greco in latinum per Cassio
dozum senatozem romanum translatus **Explicit feliciter.**

